

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

1970'LERDEN GÜNÜMÜZE TARIMSAL DEĞİŞİM

VE SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI:

TAŞOVA (AMASYA) ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ülkünur KÖKSAL

Danışman: Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR

TOKAT - 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR danışmanlığında hazırlamış olduğum “1970’lerden Günümüze Tarımsal Değişim ve Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Taşova (Amasya) Örneği” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2023

Ülkünur KÖKSAL

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimi boyunca bana katkı sağlayan başta Danışman hocam Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR'e ve TOGÜ Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümündeki diğer hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca görüşme yapmayı kabul ederek tezime destek veren saygı değer katılımcılara da teşekkürlerimi borç bilirim.

Eğitim ve öğretim hayatım boyunca daima yanımda olan maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili anneme, babama ve kardeşlerime çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

1970'LERDEN GÜNÜMÜZE TARIMSAL DEĞİŞİM VE SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI: TAŞOVA (AMASYA) ÖRNEĞİ

KÖKSAL, Ülkünur

Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eren Yürüdür

Haziran 2023, xiv + 118 sayfa

Tarım geçmişten günümüze Anadolu toprakları için büyük önem taşımaktadır. Özellikle verimli ovalar ve nehir kenarları tarımsal üretim için önemli alanlardır. Çalışmanın konusunu oluşturan Amasya ilinin Taşova ilçesi de tektonik bir ova olan, verimli topraklara sahip Taşova ovası üzerinde ve Yeşilırmak nehri kenarında kurulmuştur. Bu ova ve çevresinde geçmişten günümüze birçok tarım ürününün yetiştirildiği görülmektedir. Bu tarım ürünlerinin çeşitleri ve üretim miktarları zamanla değişmiş bazı tarım ürünlerinin üretiminden vazgeçilmiştir.

Çalışmada yaklaşık 50 yıllık bir süreç içinde tarımsal üretimde meydana gelen değişimlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla Taşova ilçesi ve köylerinde görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerle geçmişe ve günümüze dair tarımsal üretim ve değişimlerle ilgili bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulguların desteklenmesi amacıyla geçmişe yönelik dokümanlardan da faydalanılmıştır. Bulguları desteklemek amacıyla tablolar, grafikler ve haritalar oluşturulmuştur. Tarımsal üretimin değişiminin nedenleri ve sonuçları bu bulgularla ortaya konulmuştur.

Taşova'da tarımsal üretim birçok ekonomik, toplumsal ve doğal nedene bağlı olarak değişmiştir. Yıllar içinde değişen devlet politikaları, tarımsal üretimde meydana gelen gelişmeler, göçler ve daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesi bu değişimlerin ana sebeplerini oluşturmaktadırlar. Bu sebeplere bağlı olarak ilçede ürün desenleri de değişmiştir. Özellikle tütün, şeker pancarı gibi bazı endüstri ürünlerinin üretimi yok denecek kadar azalmıştır. Geçmişte üretimi yapılmayan ayçiçeği ve fındık gibi tarım ürünleri üretilmeye başlanmıştır. Aynı zamanda geçmişte temel ihtiyaç olarak üretilen

tarım ürünlerinin günümüzde (2021) ticari amaçla üretildiği görülmüştür. Bu değişimlerin sonucu olarak tarımsal üretim maliyetleri artmış ve göçlere neden olmuştur. Geleneksel tarım metotlarında, ev düzenlerinde, gelir seviyesinde ve tarımsal üretimde olumlu ve olumsuz değişimler meydana gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taşova, Tarımsal değişim, Ürün deseni

ABSTRACT

1970'LERDEN GÜNÜMÜZE TARIMSAL DEĞİŞİM VE SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI: TAŞOVA (AMASYA) ÖRNEĞİ

KÖKSAL, Ülkünur

Master's Thesis, Department of Geography

Advisor: Prof. Dr. Eren Yürüdür

June 2023, xiv + 118 pages

Agriculture have been significant for Anatolian lands from the past to the present. Especially fertile plains and riverbanks are essential areas for agricultural production. The Taşova district of Amasya province, which is the subject of the study, was established on the Taşova plain, which is a tectonic plain with fertile lands and by the Yeşilırmak river. It is seen that many agricultural products have been grown in and around this plain from past to present. The types and production quantities of these agricultural products have changed over time, and the production of some agricultural products has been abandoned.

This study, it is aimed to reveal the changes in agricultural production over about 50 years. For this purpose, interviews were conducted in the Taşova district and villages with semi-structured interview forms prepared using qualitative research methods. Through the interviews, findings about agricultural production and changes in the past and present were obtained. Retrospective documents were also used to support the findings obtained. Tables, graphs, and maps were created to support the findings. These findings have revealed the causes and consequences of the change in agricultural production.

Agricultural production in Taşova has changed due to many economic, social, and natural reasons. Changing government policies over the years, developments in agricultural production, migration, and the preference for more income-generating products are the main reasons for these changes. Due to these reasons, product patterns have also changed in the district. In particular, the production of industrial products such as tobacco and sugar beet has decreased to almost nothing. Agricultural products such as sunflower and hazelnut, which were not produced in the past, started to be produced. At the same time, it has been seen that agricultural products produced for basic needs in the past are

produced for commercial purposes today. As a result of these changes, agricultural production costs have increased and caused migrations. Positive and negative changes have occurred in traditional agricultural methods, home layouts, income levels, and agricultural production.

Key Words: Taşova, Agricultural change, Product Pattern

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa.</u>
Bilimsel Etik Sayfası	i
Teşekkür	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	x
Şekiller Listesi	xii
Kısaltmalar	xiv
 GİRİŞ	 1
ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ	2
VARSAYIMLAR	3
SINIRLILIKLAR	3
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	3
	5
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	6
1.1. Araştırma Sahasının Konumu	6
1.2. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafya Özellikleri	7
1.2.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	7
1.2.2. İklim Özellikleri	10
1.2.3. Hidrografik Özellikleri	15
1.2.4. Toprak Özellikleri	17
1.2.5. Arazi Kullanımı	20
1.3. Araştırma Sahasının Beşeri Coğrafya Özellikleri	
1.3.1. Nüfus ve Yerleşme Özellikleri	23
1.3.2. Göçler	33
1.3.3. Ekonomik Faaliyetler	36

BÖLÜM 2: TARIMSAL DEĞİŞİMİN BAŞLICA NEDENLERİ VE SONUÇLARI

2.1. Tarımın Endüstrileşmesi	40
2.2. İklim Değişikliği	42
2.3. Göçler	44
2.4. Taşova İlçesinde Tarımsal Faaliyetleri Etkileyen ve Değişime Neden Olan Başlıca Faktörler	46

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Tarım Arazilerinin Dağılışındaki Değişimler (1997-2021)	50
3.2. Tarımsal Üretimde Yıllar İçinde Meydana Gelen Değişimler (1997-2021)	54
3.2.1. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	54
3.2.1.1. Tahıllar	54
3.2.1.2. Baklagiller	57
3.2.1.3. Endüstri Bitkileri	60
3.2.2. Sebzecilik	63
3.2.3. Meyvecilik	67
3.3. Ürün Desenlerinde Yıllar İçinde Meydana Gelen Değişimler	70
3.4. Katılımcıların Demografik Özellikleri	76
3.5. Katılımcıların Tarımsal Üretim Hakkındaki Bilgileri	79
3.5.1. Günümüzde Yetiştirilen Tarım Ürünleri ile İlgili Bilgiler	79
3.5.2. Geçmişte Yetiştirilen Tarım Ürünleri ile İlgili Bilgiler	80
3.5.3. Tarımsal Amaçlı Kullanılan Arazi Büyüklüğünde Yıllar İçerisinde Meydana Gelen Değişimlerle İlgili Bilgiler	81
3.5.4. Tarımsal Üretimin ve Tarım Ürünlerinin Değişim Nedenlerine İlişkin Bilgiler	84
3.5.5. Tarımsal Üretimin ve Tarım Ürünlerinin Değişiminin Sonuçlarına İlişkin Bilgiler	91

SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA

İNTERNET KAYNAKLARI	107
----------------------------------	------------

EKLER	108
--------------------	------------

Ek-1: Görüşme Formu

Ek-2: Fotoğraflar

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No:	Sayfa
Tablo 1.1: Taşova’da Yıllara Göre Nüfus Değişimi Tablosu	24
Tablo 1.2: Taşova İlçesi Aktif ve Bağımlı Nüfusu Miktarları	29
Tablo 1.3: Taşova İlçesi Yaşlı ve Genç Bağımlı Nüfus Oranları	30
Tablo 1.4: Taşova Nüfusuna Kayıtlı Olanların İkamet Ettikleri İller ve Kişi Sayıları	34
Tablo 1.5: Taşova İlçesi Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü Miktarı ve Dağılımı	36
Tablo 1.6: Taşova’da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sektörel Dağılımı (2000)	37
Tablo 3.1: Taşova İlçesi Yıllara Göre Tahıl Üretimi Alanları (1997-2021)	56
Tablo 3.2: Taşova İlçesi Yıllara Göre Baklagil Üretimi Alanları (1997-2021)	59
Tablo 3.3: Taşova İlçesi Yıllara Göre Endüstri Bitkileri Üretimi Alanları (1997-2021)	62
Tablo 3.4: Taşova İlçesi Yıllara Göre Sebze Üretimi Alanları (1997-2021)	66
Tablo 3.5: Taşova İlçesi Yıllara Göre Meyve Üretimi Alanları (2004-2021)	69
Tablo 3.6: Katılımcıların Cinsiyetlerine, Yaş Gruplarına ve Tarımsal Faaliyetlerde Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı	76
Tablo 3.7: Katılımcıların Günümüzde Yetiştirilen Tarım Ürünleri Hakkında Verdikleri Bilgiler	79
Tablo 3.8: Katılımcıların Geçmişte Yetiştirilen Tarım Ürünleri Hakkında Verdikleri Bilgiler	80
Tablo 3.9: Katılımcıların Tarımsal Arazi Büyüklüğünün Değişimi Hakkında Verdikleri Bilgiler	82

Tablo 3.10: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Nedenleri Hakkında Verdikleri Bilgiler	85
Tablo 3.11: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Sonuçları Hakkında Verdikleri Bilgiler	91
Tablo 3.12: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Sonucunda Geleneksel Tarım Metotlarında ve Ev Düzeninde Meydana Gelen Değişimler Hakkında Verdikleri Bilgiler	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa
Şekil 1.1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	6
Şekil 1.2: Taşova İlçesi Yükselti Haritası	9
Şekil 1.3: Taşova Yıllık Ortalama Yağış ve Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1975-2015)	11
Şekil 1.4: Taşova İlçesi Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılışı Haritası	12
Şekil 1.5: Taşova İlçesi Yıllık Toplam Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı	13
Şekil 1.6: Taşova İlçesi Yıllık Ortalama Yağış Dağılışı Haritası	14
Şekil 1.7: Taşova İlçesi Hidrografya Haritası	16
Şekil 1.8: Taşova İlçesi Toprak Haritası	18
Şekil 1.9: Taşova İlçesi Arazi Kullanım Haritası	21
Şekil 1.10: Taşova Yıllara Göre Nüfus Değişimini Gösteren Grafik	26
Şekil 1.11: Taşova İlçesi 1985 Yılı Cinsiyete Göre Yaş Grupları Dağılımı	27
Şekil 1.12: Taşova İlçesi 2021 Yılı Cinsiyete Göre Yaş Grupları Dağılımı	28
Şekil 1.13: Taşova İlçesi Aktif ve Bağımlı Nüfus Miktarları	29
Şekil 1.14: Taşova İlçesi 1975 Nüfus Dağılışı Haritası	31
Şekil 1.15: Taşova İlçesi 2021 Yılı Nüfus Dağılışı Haritası	32
Şekil 1.16: Taşova İlçesi 1970 Yılı Köy ve Şehir Nüfusu Dağılımı	35
Şekil 1.17: Taşova İlçesi 2021 Yılı Köy ve Şehir Nüfusu Dağılımı	36
Şekil 1.18: Taşova'da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sektörel Dağılımı (2000)	38
Şekil 3.1: Taşova'da Yapılan Tarımsal Faaliyet Çeşitleri Dağılımı (2021)	51
Şekil 3.2: Taşova İlçesi Tarımsal Arazi Dağılımı (2021)	51

Şekil 3.3: Taşova İlçesi Tarımsal Arazi Dağılımı (1997)	53
Şekil 3.4: Taşova İlçesi Tahıl Üretimi (2021)	54
Şekil 3.5: Taşova İlçesi Tahıl Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)	55
Şekil 3.6: Taşova İlçesi Baklagil Üretimi (2021)	57
Şekil 3.7: Taşova İlçesi Baklagil Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)	58
Şekil 3.8: Taşova İlçesi Endüstri Bitkileri Üretimi (2021)	60
Şekil 3.9: Taşova İlçesi Endüstri Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)	61
Şekil 3.10: Taşova İlçesi Sebze Üretimi (2021)	64
Şekil 3.11: Taşova İlçesi Sebze Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)	65
Şekil 3.12: Taşova İlçesi Meyve Üretimi (2021)	67
Şekil 3.13: Taşova İlçesi Meyve Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (2004-2021)	68
Şekil 3.14: Taşova İlçesi Tarımsal Ürünlerin Dağılışı (1970-1990)	72
Şekil 3.15: Taşova İlçesi Tarımsal Ürünlerin Dağılışı (2021)	74

KISALTMALAR

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

ÖYK: Özelleştirme Yüksek Kurulu

TEKEL: Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Anadolu toprakları geçmişten günümüze tarımsal faaliyetlerin ana merkezlerinden biri olmuştur. Tarımsal üretime elverişli topraklara sahip Anadolu aynı zamanda çeşitli ürünlerin yetişmesini sağlayan elverişli iklim koşullarına, yer şekillerine sahiptir. Tarımsal faaliyetler insanların temel besin maddelerini sağlaması, hayvancılıkta yem üretimi ve gelişen sanayinin hammadde ihtiyacını karşılaması açısından önemini korumaktadır.

“Tarım, topraktan ürün almak amacıyla toprağın işlenmesi, tohum ekilerek veya fidan dikilerek zirai bitki yetiştirilmesi ve olgunlaşan ürünün hasat edilmesi olarak tanımlanmaktadır” (Özçağlar, 2014: s. 126). Tarım faaliyetleri ayrıca yapay bir ortamda bitkilere en uygun hava, su ve besin desteği sağlanarak topraksız olarak da yapılmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan birçok sebep bulunmaktadır. Özellikle tarıma açılacak toprakların dünyada ve ülkemizde yerleşime açılması, erozyon ve çoraklaşmanın toprağı verimsizleştirmesi ile tarım alanlarının kısıtlanması, kaynakları sınırlı olan ülkelerin dışa bağımlılığı azaltmak istemesi, hızla artan nüfusun gıda ihtiyacının karşılanması, daha az girdi maliyeti, çeşitli toprak kökenli hastalık ve nematodlarla mücadele gibi nedenler topraksız tarımı giderek yaygınlaştırmaktadır (<http://www.turktarim.gov.tr/Haber/398/>). Yeryüzündeki belirli üretim şekillerinden en önemli ve yaygın olanıdır. Tarımın en yaygın faaliyetler arasında yer almasının yanı sıra tarım toprakları da yeryüzünde bulunan en önemli kaynaklardandır. İnsanı doyuran ve giydiren topraktır. Tarımsal ürünleri kullanarak gıda maddeleri ve giyim eşyaları üretenler gerekli hammaddelerin büyük bir bölümünü çiftçiden temin ederken tarımsal nüfus da sanayi faaliyetleri sonucunda elde edilen ürünlerden en çok tüketenler arasında yer almaktadırlar. Sanayi faaliyetlerinin gelişmesinde başrolü oynayan koşullardan biri olan pazarın gelişmesinde de çiftçinin daima büyük payı vardır. Dünyanın çeşitli alanlarında sanayi ve ticaretin gelişmesinde, belirli ürün ve hizmetlerde uzmanlaşma da bile, yer yer dolaylı olsa da, toprak önemli bir rol oynamaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2013).

Tarım ekonomiyi olumlu yönde etkileyen, meslek olarak yapılan, ihtiyaçların ve hammaddelerin karşılanmasında önem arz eden çok sayıda işleve sahip olan bir faaliyettir. Doğal çevreye bağımlı olarak yapılmaktadır (Aliağaoğlu, 2019). Tarımsal faaliyetlerin sınırlandırılmasında iklim ve hava koşulları, topoğrafya ve toprak özellikleri etkili olmaktadır. Bu sınırlar dâhilinde insan çevreye müdahale ederek gelişmeleri meydana getirmektedir. Bilim ve teknolojiye yararlanma, ekonomik ve sosyal kurumlar ve örgütlenmeler bu bağlamda ön plana çıkarlar. Etnik köken, ırk ve dinin de etkisi göz önüne alınmalıdır. Son olarak ekonomik ve siyasi koşullar da tarımsal faaliyetleri ve bunların gelişmesini birçok yönden etkilemektedir (Symons'dan aktaran Aliağaoğlu, 2019).

Bu faktörlerin etkisi göz önüne alındığında geçmişte ve günümüzde (2021) yapılan tarımsal faaliyetlerin birbirinden farklılaştığı ve üretim faaliyetleriyle birlikte ürün desenlerinin de değiştiği görülmektedir. Bu değişim üzerinde etkili olan etkenler arasında arz-talep dengeleri, tarım teknolojisinde meydana gelen gelişmeler ve iklim değişimleri başta olmak üzere tarımsal bilgi birikimi, iletişim ve ulaşım imkânlarının artması da etkili olmuştur (Bağcı ve Topal, 2022).

Tarımsal faaliyetler açısından önemli bir yer olan Amasya ilinin Taşova ilçesi çalışmanın araştırma sahasını oluşturmaktadır. Orta Karadeniz Bölümünde yer alan Taşova en verimli tarım alanlarının bulunduğu tektonik ovalardan biridir. Bu ovayı önemli bir akarsu olan Yeşilırmak nehri sulamaktadır. İlçe bu ova üzerinde ve Yeşilırmak nehri kıyısı boyunca kurulmuştur. Taşova Türkiye'nin tarım yörelerinden Orta Karadeniz İç Yöreleri sınırları içerisinde yer almaktadır (Durmuş ve Yiğit, 2014).

ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Taşova ilçesi geçmişten günümüze birçok tarım ürününün (tütün, şeker pancarı, haşhaş, buğday, arpa, bamya, kiraz, elma vb.) üretildiği bir alanı kapsamaktadır. Ürünler zamanla değişime uğramış önceden sahada var olmayan yeni tarım ürünleri (ayçiçeği ve fındık) üretilmeye başlanmış, geçmişte üretilen bazı ürünler üretilmeye devam edilirken bazı ürünlerin üretiminden vazgeçilmiştir. Geçmişte besin ve yem ihtiyacını karşılamak amacıyla üretilen ürünler günümüzde ticari amaçlı üretilmeye başlanmıştır.

Tarımsal ürünlerin değişiminin yanı sıra üretim faaliyetlerini, miktarlarını ve süreçlerini de kapsayan sosyo-ekonomik değişimler meydana gelmiştir. Çalışmada Taşova ilçesinde 1970’li yıllardan günümüze kadar olan dönemde tarımsal üretimde meydana gelen değişimlerin nedenleri ve bu değişimlerin sosyo-ekonomik açıdan sonuçlarını incelemek amaçlanmıştır. Tarımsal üretimin değişmesinde devlet destekleri, kota uygulamaları, sulama, makineleşme, sanayileşme ve göçler gibi faktörler etkili olmuştur. Bu nedenlere bağlı olarak Taşova’daki tarımsal üretimde meydana gelen değişimleri ve bu değişimlerin sosyo-ekonomik sonuçlarını ortaya koymak amacıyla görüşmelerden ve çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler ortaya konulmaktadır. Bu çalışmada Taşova ilçesinin tarımsal faaliyetlerinde yıllar içerisinde meydana gelen değişimler ile bu değişimlerin neden ve sonuçlarının yanı sıra ilçenin fiziki ve beşeri coğrafyası incelenmektedir. İlçe ile ilgili coğrafya alanında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Aynı zamanda tarımsal değişimleri fiziki ve beşeri nedenler açısından değerlendirerek bu alanda da sınırlı sayıdaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

VARSAYIMLAR

Taşova’da tarımsal üretim ve ürün desenleri doğal ve beşeri birçok faktöre bağlı olarak yıllar içerisinde değişmiştir. Tarımsal üretimin değişmesi ekonomik ve toplumsal olarak birçok sonuç meydana getirmiştir.

SINIRLILIKLAR

Çalışma Taşova merkezi ve köylerinin tarımsal özelliklerini kapsayan 50-55 yıllık bir süreçle, ulaşılabilen literatür kaynakları ve görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışma da nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; olayları ve olguları bağlı oldukları ortam içerisinde bütüncül ve gerçekçi bir yaklaşımla ortaya koymak amacıyla gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı bir yöntem olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman analizi ve görüşme yöntemi seçilmiştir. Doküman analizi, araştırmada görüşme ve gözlemin yanı sıra geçerliği arttırmak amacıyla araştırma problemi ile ilgili yazılı ve görsel materyallerin kullanılmasını kapsamaktadır. Görüşmeler için yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanarak, seçilen dönem aralığına uygun olarak 50 yaş ve üzeri kişilerle Taşova ilçesi ve köylerinde toplam 54 görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde her bir katılımcıya 15 soru yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırma probleminin tüm boyutlarını ve sorularını kapsayan görüşme formu ile güvence altına alınmaktadır. Görüşmeci hem önceden hazırlamış olduğu soruları sorma hem de bu sorularla ilgili daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma hakkına sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Yapılan görüşmelerin, geçmişten günümüze tarımsal üretimde meydana gelen değişimlerin hem ekonomik hem de toplumsal sebep ve sonuçlarına dair bilgiler sunması amaçlanmıştır. Görüşme kayıtlarından elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Katılımcılardan alınan cevaplar kullanılarak elde edilen verilerle ilgili yapılan analizde görüşme sorularına verilen cevaplar kendi aralarında ortak yönlerine göre gruplanarak listeler haline getirilmiştir. Bu işlem Microsoft Office Excel’de verilerin düzenlemesiyle yapılmıştır. Listeler katılımcılara yöneltilen sorulara ve alınan cevaplara göre ayrı ayrı oluşturulan tablolarda gösterilmiştir. Katılımcıların verdiği birbirine yakın ve ortak cevaplar uygun tabloya yazılmıştır. Verilen cevapların tekrar etme düzeyine göre frekans değerleri çıkartılmış ve yüzde oranları tablolarda belirtilmiştir. Görüşmelerden elde edilen cevaplar kullanılarak doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Çalışmada kullanılan veriler görüşme kayıtları, geçmişe dair dokümanlar, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Taşova İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nden temin edilmiştir. Tarım, nüfus ve göç verileri TÜİK, köylerin tarım verileri Taşova İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nden temin edilerek tablolar ve grafikler oluşturulmuştur. İlçenin haritalarının yapılması için gerekli veriler internet kaynaklarından, Harita Genel Komutanlığı’ndan, TÜİK sitesi ve arşivinden temin edilerek ArcGis 10.5 programında haritalar hazırlanmıştır.

Taşova ilçesi ile ilgili farklı alanlarda çalışmalar bulunmaktadır. Coğrafya kapsamında Taşova'nın fiziki coğrafyası ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Taşova ilçesi, yakın çevresinde bulunan alanlarla ilgili yapılan araştırmalarda da konu edilmiştir. Tarımsal özelliklerini konu alan çalışmalar yalnızca birkaç cümle ile sınırlıdır. Bu çalışmada ise Taşova ilçesinin tarımsal faaliyetlerinde yıllar içerisinde meydana gelen değişimler ile bu değişimlerin neden ve sonuçlarının yanı sıra ilçenin fiziki ve beşeri coğrafyası ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu bilgilerin Taşova ile ilgili literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Alanla ilgili daha önce yapılan çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Zeybek 1998'de Amasya ovası ve yakın çevresinin fiziki coğrafya özellikleri verilirken Taşova ilçesinin toprak özellikleri ve doğal bitki örtüsü ile ilgili bilgilere de değinilmiştir.

Şahin 1998'de Erbaa-Niksar havzası ve çevresinin jeomorfolojik özellikleri verilirken bu alanda bulunan Taşova ilçesinin jeomorfolojik özelliklerine ilişkin bilgilere de yer verilmiştir.

Çoban ve Aylar 2009'da Taşova ilçesinin kıyısında kurulduğu Yeşilırmak yarma vadisinin iklim koşulları üzerindeki etkisine ilişkin bilgiler verilmiştir. Taşova ovasının iklim koşullarını oluşturan bu etkilerin önemine değinilmiştir.

Erkal ve Ateş 2011'de ilçenin fiziki coğrafya özellikleriyle ilgili bilgilerin yanında bulunduğu konum itibarıyla tehlikesi altında olduğu deprem ve taşkın gibi doğal afetlere değinilmiştir.

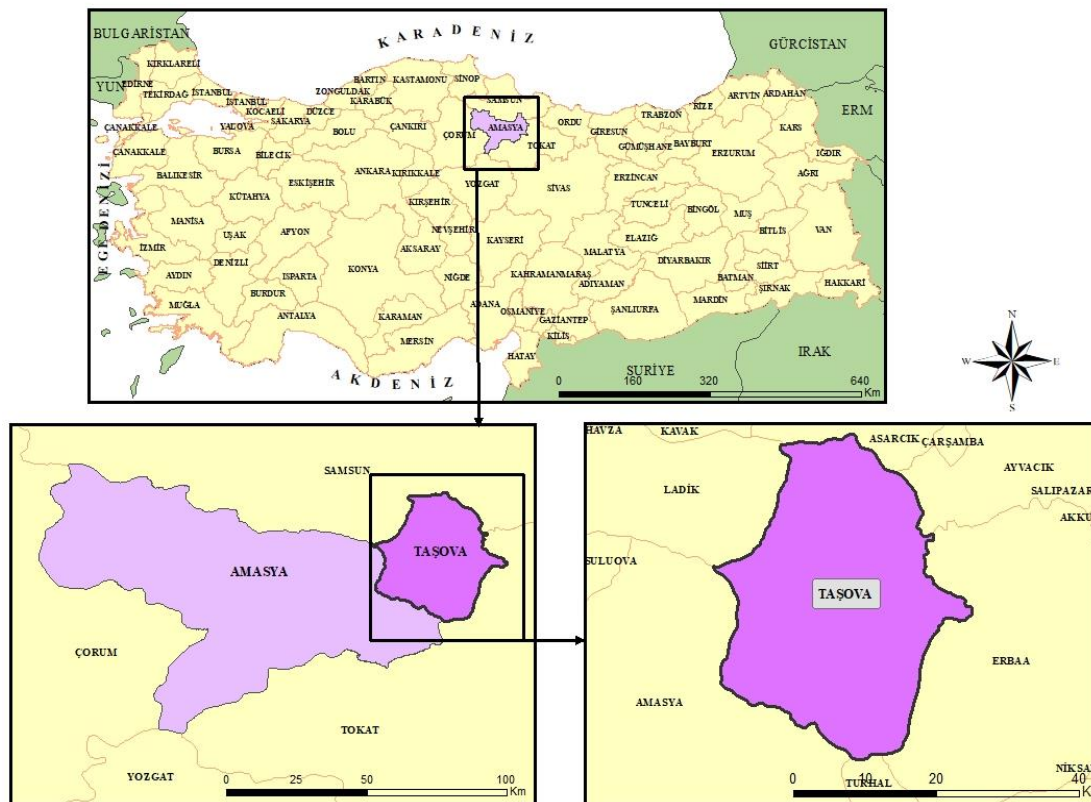
Yılmaz 2021'de Taşova İlçesinin 1975-2015 yılları arasında sahip olduğu sıcaklık ve yağış ortalamaları gibi iklim özelliklerine değinilmiştir.

BÖLÜM 1: ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde araştırma sahasının konumu, fiziki ve beşerî coğrafya özellikleri yer almaktadır.

1.1. ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU

Araştırma sahası Amasya ili sınırlarında içinde yer alan Taşova ilçesidir. Karadeniz Bölgesinin Orta Karadeniz Bölümünde Kelkit-Tozanlı Yöresinde yer almaktadır. Yeşilirmak kıyısında kurulan ilçenin eski adı “Yemişen Bükü”dür.¹ Daha sonra bulunduğu ovanın ismini alarak Taşova olarak değişmiştir (Doğaner, 2017). Araştırma sahasının lokasyonu Şekil 1.1’deki haritada gösterilmiştir

Şekil 1.1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Şekil 1.1’deki haritada verilenlere göre ilçenin doğusunda Tokat ilinin Erbaa ilçesi ile Samsun ilinin Ayvıcık ilçesi, batısında Amasya ili ve Samsun ilinin Ladik ilçesi,

¹ Bük: Ovada veya dere kıyısında çalı ve diken topluluğu (Türk Dil Kurumu Sözlükleri).

kuzeyinde Samsun ilinin Asarcık ilçesi ve güneyinde Tokat'ın Turhal ilçesi yer almaktadır. Batısında Engüles (1467 m), güneyde Boğalı (1950 m), kuzeydoğusunda Canik (1500 m) ve kuzeybatısında Akdağ (2062 m) ile çevrili ilçenin rakımı 230 metredir. İlçenin toplam yüzölçümü 1.051 km²'dir. 40° 46' 36" kuzey enlemi ile, 36° 13' 12" doğu boylamı üzerinde bulunmaktadır (Taşova Kaymakamlığı, 1998).

1.2. ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Taşova ve yakın çevresinde Geç Kretase, Üst Miyosen-Üst Pliyosen ve Kuvaterner yaşlı birimlerinin yayılım gösterdiği oldukça farklı kayaç ve zemin özellikleri bulunmaktadır. İlçenin güneyinde, Yeşilırmak Nehri'nin güney ve güneybatı yakasında Geç Kretase Yaşlı Kayaçlar yayılım göstermektedir. Tabanında yaygın olarak kumtaşı seviyeleri görülen bu birim Tersakan formasyonu olarak adlandırılmaktadır. İlçe merkezinin kuzey ve batısında karasal koşullarda çökelmiş çakıltası, kumtaşı ile çamurtaşı ve kilaşlarından oluşan Üst Miyosen-Üst Pliyosen yaşlı birimleri bulunmaktadır. Kuvaterner yaşlı birimleri ise yamaç molozu, alüviyal çökeller ve alüvyon yelpazelerinden meydana gelmektedir (Erkal ve Ateş, 2011).

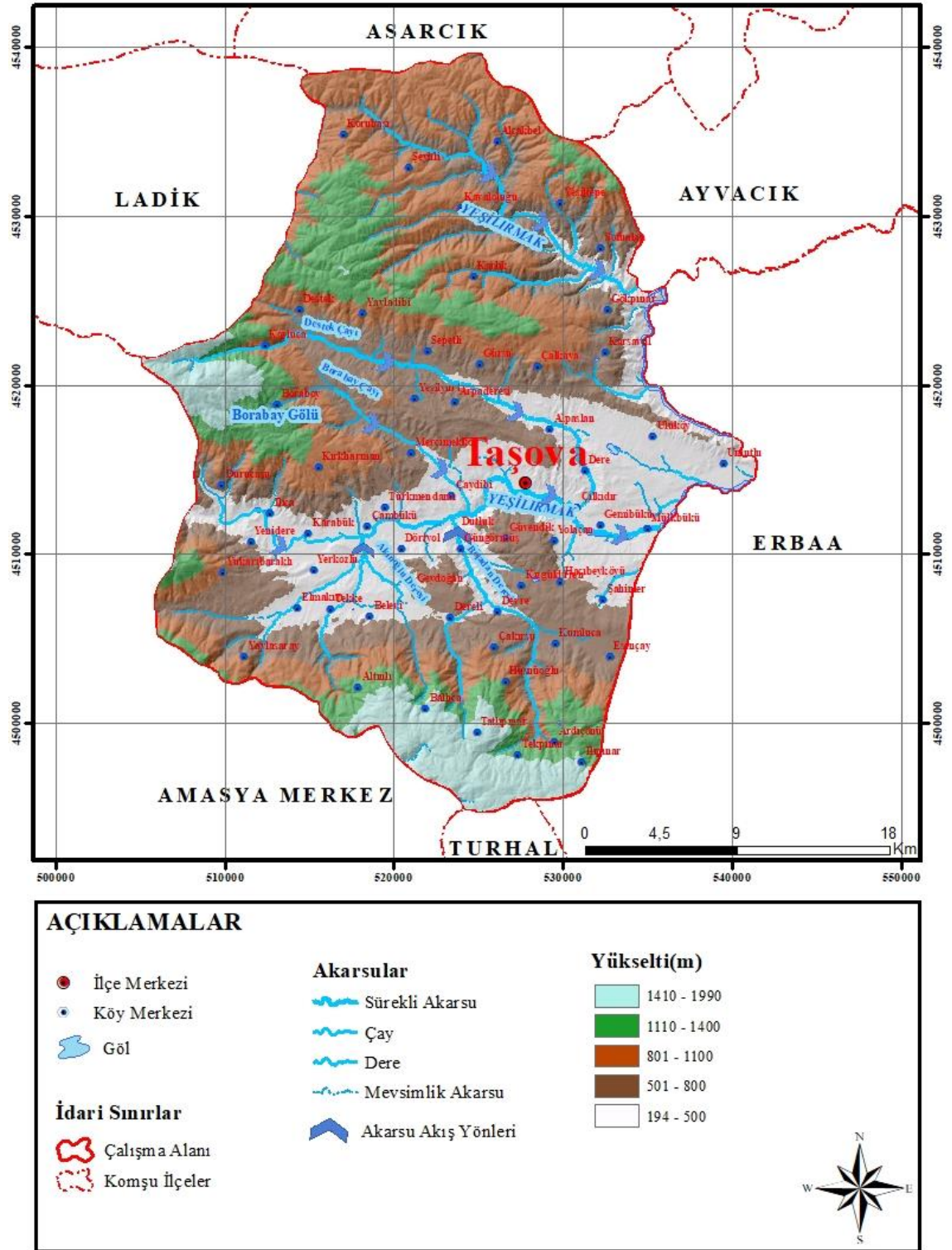
Yeşilırmak'ın güney ve güneybatı kesiminde yayılım gösteren Tersakan formasyonunda yer yer kireçtaşı blok ve bantlarından oluşan ayrıışmış volkanitler bulunmaktadır. Pliyosen'in alt seviyelerinde, Yeşilırmak'ın kuzey kesimlerinde çakıl kum ardalanmasından oluşan Çerkeş Formasyonu yayılım göstermektedir. Çerkeş formasyonu ırmak yatağının oyulmasıyla meydana gelen dik şevlerde, ırmak yatağına yakın kesimlerde ve ırmağın kuzey kesiminde alçak kotlarda sınırlı bir yayılım göstermektedir (Bilgehan, 2004).

Kuvaterner yaşlı birimlerinden alüvyal çökeller Yeşilırmak Vadisi ve yan derelerde geniş bir yayılım göstermektedir. Kalınlığı yaklaşık 30 m olan alüvyal çökeller gevşek çimentolu veya çimentosuz, yanal ve düşey yönlerde birbirlerine geçiş gösteren çakıl ve kum merceklerinden oluşmaktadır. Yeşilırmak ile yan derelerin birleştiği kesimlerde çakıl, kum, silt ve kilden oluşan alüvyonlar bulunmaktadır. Yağışların ve

yerçekimin etkisiyle üst kotlarda bulunan çakıl, kum, kil ve siltler yer değiştirip depolanarak yamaç molozlarını oluşturmuştur (Bilgehan, 2004).

Taşova'nın içinde yer aldığı bölgenin Kuzeybatı-Güneydoğu ve Doğu-Batı yönünde uzanan karasal havzalar ve yükselim alanlarından oluşan morfolojisi Geç Miyosen ve sonrasında oluşan dinamik yer hareketlerinin etkinde kalmasıyla meydana gelmiştir. Kuzey Anadolu Fayı (KAF) ve bu faya bağlı olarak gelişen diğer fay sistemlerinin bu dönemdeki etkinliği bölgenin bugünkü şeklini almasında büyük rol oynamıştır. Taşova Kuzey Anadolu Fayı ile kuzeydoğudan, Borabay Deresi boyunca uzanan faylarla batıdan sınırlanmaktadır. Miyosen ve pliyosen akarsu çökellerinin depolanmasıyla oluşan arazi tektonik faaliyetler ve akarsular tarafından parçalanmış buna bağlı olarak vadiler arasında uzanımı kesilmiş yamaçlar meydana gelmiştir. Kuzey Anadolu Fayı boyunca Destek Çayı, daha batıda bulunan bir fay boyunca da Borabay Deresi alüvyon dolgu tabanlı fay vadileri oluşturmaktadır (Erkal ve Ateş, 2011).

Yeşilırmak oluşu içinde yer alan ilçe, Orta Karadeniz'in en verimli tektonik ovalarından biridir (Gür, 2019). Yeşilırmak vadisinin doğu ve batısında olmak üzere iki yanında kurulmuş olan Taşova ilçesi orta ve yüksek engebeli bir topoğrafyaya sahiptir. Eğimi kuzeyden güneye gidildikçe azalmaktadır. İlçenin yükseltisi en fazla 760 m olan Bakacağın Tepe, yükseltisi en az olan nokta ise Yeşilırmak nehrinin akış kotu olan 250 m'dir. Yeşilırmak'tan itibaren güneye ve kuzeye gidildikçe yükselti artmaktadır. En önemli akarsuları güneyde yer alan Yeşilırmak ve kuzeyinde bulunan Destek Çayı'dır (Bilgehan, 2004). Şekil 1.2'de Taşova İlçesinin yükselti basamaklarına ait harita gösterilmektedir.

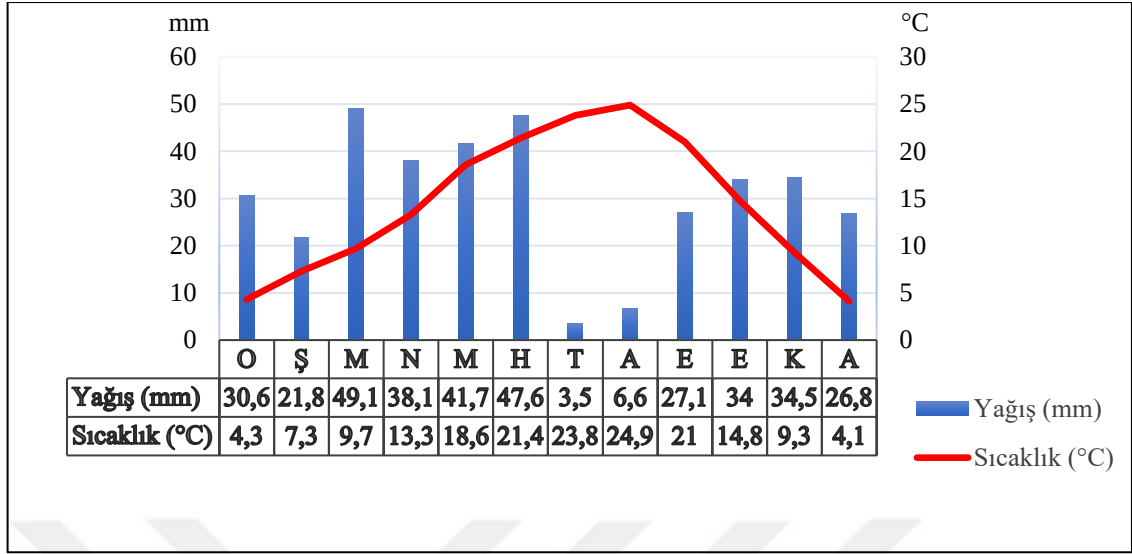
Şekil 1.2: Taşova İlçesi Yükselti Haritası

Şekil 1.2’de ki haritada gösterildiği gibi araştırma sahasının yükseltisi kuzey-güney ve batı yönünde artmaktadır. Amasya merkez, Turhal ve Lâdik ilçelerinin sınırlarında yükseltinin en fazla olduğu alanlar bulunmaktadır. İlçenin güneyinde yer alan Turhal ilçesinin sınırında bulunan Boğalı dağında yükseltileri 1500 m ile 1950 m arasında değişen tepeler bulunmaktadır. Bebekdoğan Tepesi 1565 m yükseltisi en az, Cami Tepesi ise 1950 m ile en yüksek tepe noktasını temsil etmektedir (Harita Genel Müdürlüğü).

1.2.2. İklim Özellikleri

300-500 yıllık uzun zaman dilimleri boyunca değişmeyen ve geniş bölgeleri kapsayan ortalama hava koşullarına iklim denir (Erol, 2014). Taşova ilçesinin Köppen metoduna göre iklimi Csa harfleriyle ifade edilen kışı ılık, yazı sıcak ve kurak iklim (Akdeniz) tipi olarak tanımlanmaktadır. Karasallığın etkisiyle yaz kuraklığının görüldüğü ilçede Yeşilırmak vadisi yoluyla denizellik etkisini göstererek kışlar karasal iklime nazaran daha belirgin bir şekilde ılık geçmektedir. Bu sebeple hem sıcak hem de soğuk devrelerde çok keskin sıcaklık farkları ortaya çıkmamaktadır (Çoban ve Aylar, 2009).

İlçede belirli kış dönemlerinde ortalama sıcaklıkların düşük seviyelerde görülmesinde karalar üzerindeki termik yüksek basınca bağlı olarak meydana gelen aşırı soğurulma ve karadan denize doğru esen soğuk rüzgârların yanı sıra yükselti ve karasallık da sebep olur (Çoban ve Aylar, 2009). Şekil 1.3’te yer alan grafikte Taşova ilçesinin uzun yıllar aylara göre ortalama yağış ve sıcaklık grafiği verilmiştir.

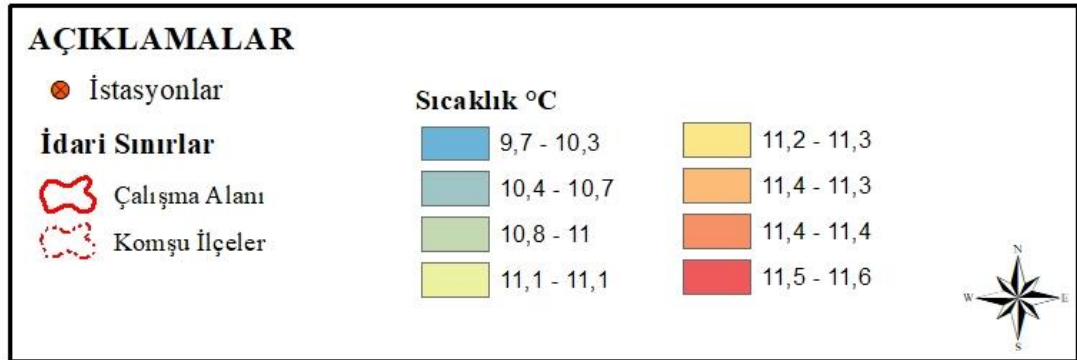
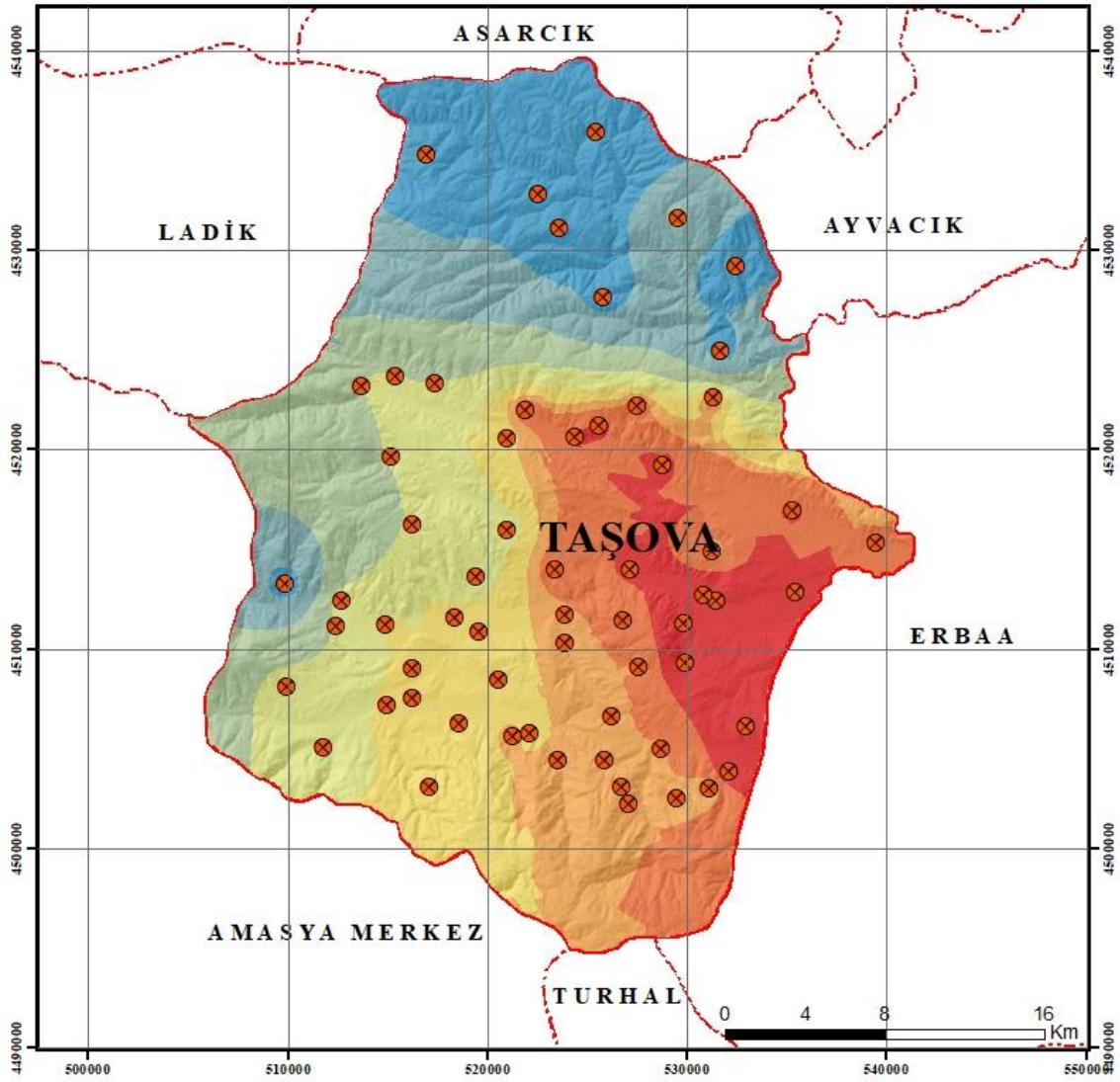

Şekil 1.3: Taşova Yıllık Ortalama Yağış ve Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1975-2015)

Kaynak: Yılmaz, 2020

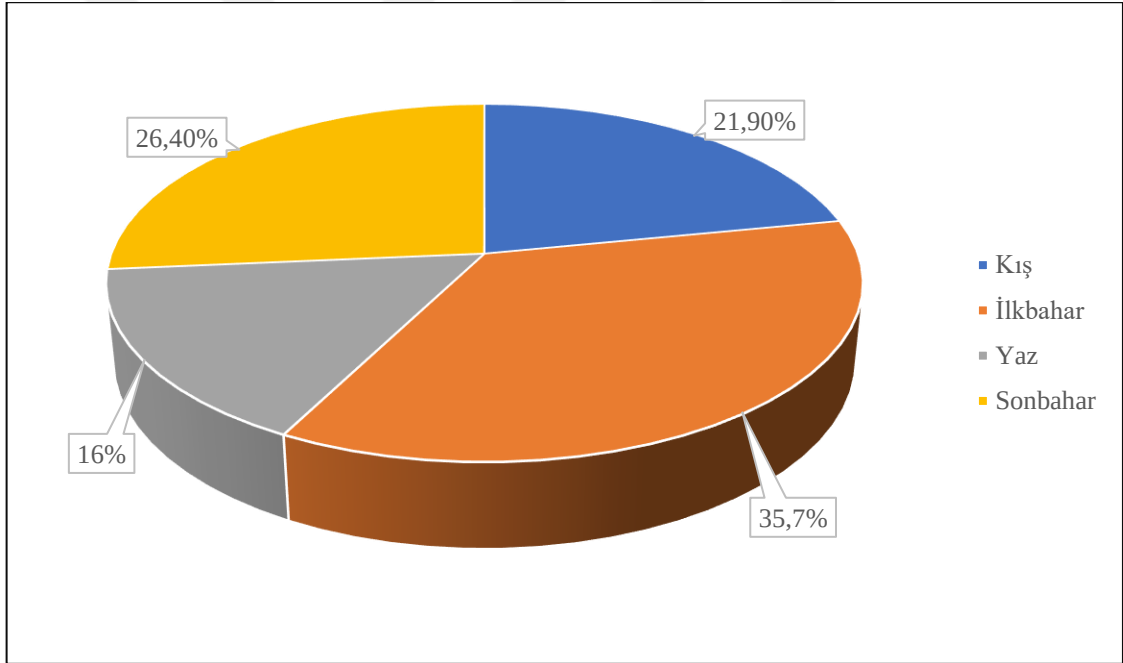
Şekil 1.3'teki grafik incelendiğinde Taşova'da ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay 23,8 ile ağustos ayı iken en düşük olduğu ayın ise 4,1 °C ile aralık ayı olduğu görülmektedir. Taşova'nın yıllık sıcaklık ortalaması 14,1 °C'dir. Sıcaklıklar yalnızca aralık ve ocak ayında 5 °C'nin altına düşmektedir. Taşova'da sıcaklıkların uzun yıllar ortalaması incelendiğinde 0 °C'nin altına yalnızca aralık ve ocak aylarında düştüğü görülmektedir. Tarım, ulaşım ve inşaat gibi birçok beşeri faaliyet üzerinde etkili olan donlu gün sayısı Taşova'da yılda ortalama 38 gündür (Yılmaz, 2020).

Tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı ilçede meyve ağaçlarının çiçek açmaya başladığı mart ve nisanda meydana gelebilecek don olayları tarımsal faaliyetlere büyük zarar vermekte ve meyve üretimini olumsuz etkilemektedir (Yılmaz, 2020). Taşova ilçesinin uzun yıllar ortalama yağış değerleri incelendiğinde Taşova'nın yağış rejiminin düzensiz olduğu görülmektedir. Toplam yağış ortalamasının en fazla olduğu mevsim ilkbahar mevsimi iken en az olduğu mevsim ise sıcaklıkların artmasına bağlı olarak yaz mevsimi olmaktadır. En fazla yağışın düştüğü ay 49,1 mm ile mart ayı ve en az yağışın düştüğü ay ise 3,5 mm ile temmuz ayıdır. Uzun yıllar toplam aylık yağış ortalaması ise 30,1 mm'dir. Taşova ilçesinin uzun yıllar toplam sıcaklık değerleri ortalamasının dağılışı haritası Şekil 1.4'teki haritada gösterilmiştir.

Şekil 1.4: Taşova İlçesi Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılışı Haritası

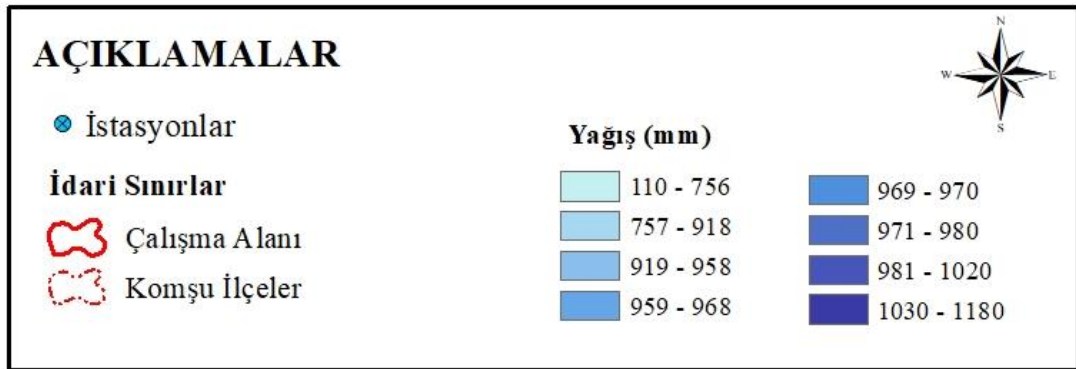
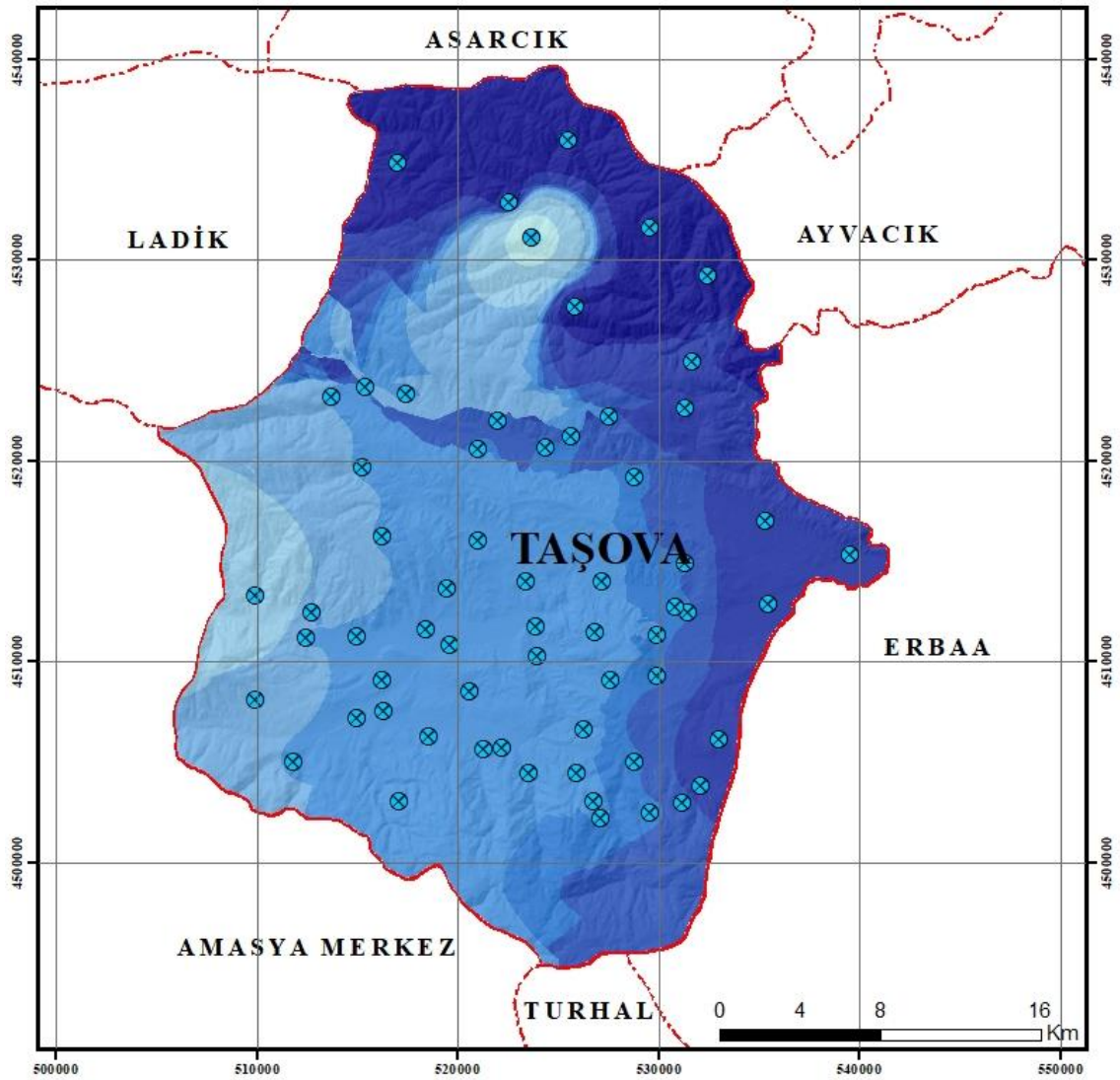
Şekil 1.4'teki yıllık ortalama sıcaklık dağılışı haritası incelendiğinde sıcaklıkların en düşük olduğu yerler ilçenin kuzeyi ve batısı olduğu görülmektedir. İlçenin kuzeyinde yükseltinin fazla olduğu alanlarla, Batısında Durucasu köyünden kuzeye doğru Boraboy köyüne kadar uzanan alanlarda sıcaklık ortalamaları 9,7 ile 11 °C arasında değişmektedir. Ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu alanlar ilçenin güneydoğusu ve ilçe merkezi yerleşiminin bulunduğu alanlardır. Yeşilirmak vadi tabanının bulunduğu bu alan yükseltisinin az olması ve ırmağın yol açtığı denizellik etkisiyle ilçenin geri kalanına göre daha yüksek bir sıcaklık (11,5-11°C) ortalamasına sahiptir. Şekil 1.5'te Taşova ilçesinin uzun yıllar toplam yağış miktarının mevsimlere göre dağılışının yüzde oranları grafikte verilmiştir.

Şekil 1.5: Taşova İlçesi Yıllık Toplam Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Kaynak: Yılmaz, 2020

Şekil 1.5'deki grafikte yıllık yağışın mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde toplam yağışın %21,9'u 79,2 mm ile kış mevsiminde, %35,7'si 128,9 mm ile ilkbahar mevsiminde, %16'sı 57,7 m ile yaz mevsiminde, %26'sı ise 95,6 mm ile sonbahar mevsiminde düştüğü görülmektedir. Şekil 1.6'da Taşova ilçesinin yıllık ortalama yağış dağılışı haritası verilmiştir.

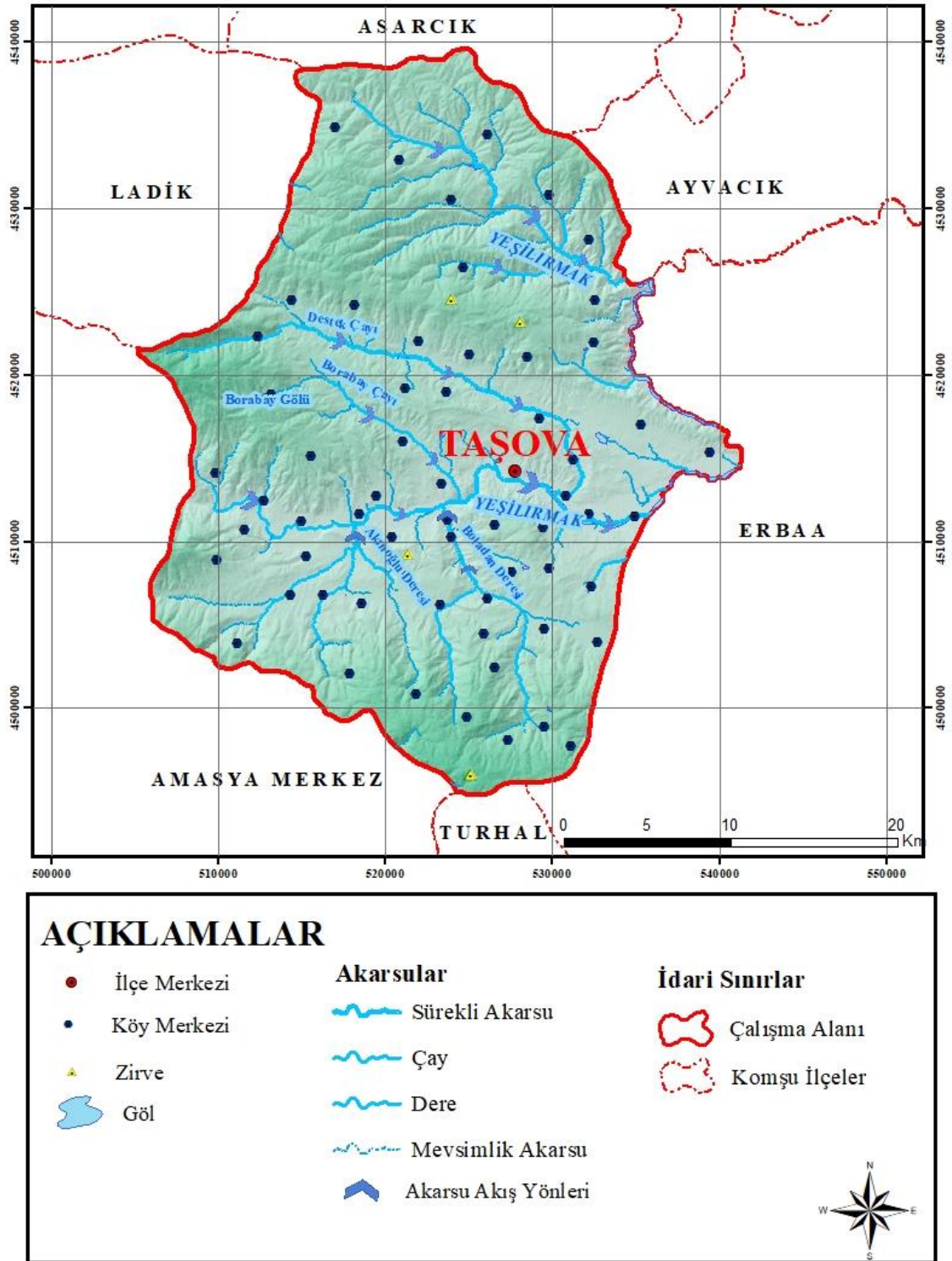

Şekil 1.6: Taşova İlçesi Yıllık Ortalama Yağış Dağılışı Haritası

Şekil 1.6'daki verilen haritada uzun yıllar toplam yağış değerlerinin dağılışı incelendiğinde yıllık ortalama yağış miktarının yükselti ve Yeşilırmak'ın getirdiği denizellik etkisine göre değişim gösterdiği görülmektedir. Yıllık ortalama yağış dağılışının haritalanabilmesi için enterpolasyon yöntemi kullanılmıştır. Enterpolasyon, eksik verilerin hesaplanabilmesi için belirli noktalardaki verileri baz alarak yeni verilerin elde edilmesini sağlayan matematiksel bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Doğru vd., 2011). Yıllık ortalama yağışın en çok ilçenin kuzeyindeki yükseltinin fazla olduğu alanlara düştüğü görülmektedir. İlçede yükseltinin az fakat yıllık yağış ortalamasının fazla olduğu doğu ve iç kesimlerinde ise yağış Yeşilırmak'ın denizellik etkisinin getirdiği nemli havaya bağlanabilir. Yağışlar kış aylarında kar ve yağmur olarak bahar mevsimlerinde ise yağmur olarak düşmektedir. İlçenin yıllık toplam yağış miktarı ortalaması 100 mm ile 1000 mm civarında değişmektedir. Taşova merkezinin bulunduğu alana ise yıllık ortalama 959-970 mm arasında yağış düşmektedir.

1.2.3. Hidrografik Özellikleri

Su insanlar ve doğal yaşam için olmazsa olmaz temel kaynaklardan birisidir. İnsanın su ile ilişkisi eski tarihlere dayanmaktadır. Tarımsal faaliyetler, yerleşik yaşama geçiş ve şehirlerin ortaya çıkışı suya bağlı olarak meydana gelmiştir. İnsanlar yerleşim yeri olarak akarsu kenarları ve su kaynaklarına yakın alanları tercih etmişlerdir. İnsanların yaşamsal faaliyetlerini sürdürülebilmesi, içme, sulama, turizm, balıkçılık, sanayide kullanma ve soğutmak amacıyla suya ihtiyaç duyulmaktadır (Aliağaoğlu ve Mirioğlu, 2019). Taşova ilçesi en önemli hidrografik elemanı olan Yeşilırmak nehri kıyısında kurulmuştur. Yeşilırmak'ın uzunluğu 452 km ve akaçlama alanı ise 36100 km²' dir. Akarsu Sivas'ın Suşehri ilçesinin 20 km güneydoğusunda yer alan 2500 m yüksekliğe sahip Köseadağı'ndan doğmaktadır. Tokat ve Amasya illerinden geçen akarsu Samsun'da büyük bir delta ovası olan Çarşamba Ovasını oluşturduktan sonra Karadeniz'e dökülmektedir. Yıllık toplam akımı 5707x106 m³ olan akarsuyun şimdiye kadar ölçülmüş maksimum debisi 1914 m³/sn, minimum debisi 1,83 m³ /sn, ortalama debisi ise 121 m³ /sn'dir (Erkal ve Ateş, 2011). Şekil 1.7'deki haritada Taşova ilçesinin hidrografik elemanları verilmiştir.

Şekil 1.7: Taşova İlçesi Hidrografi Haritası

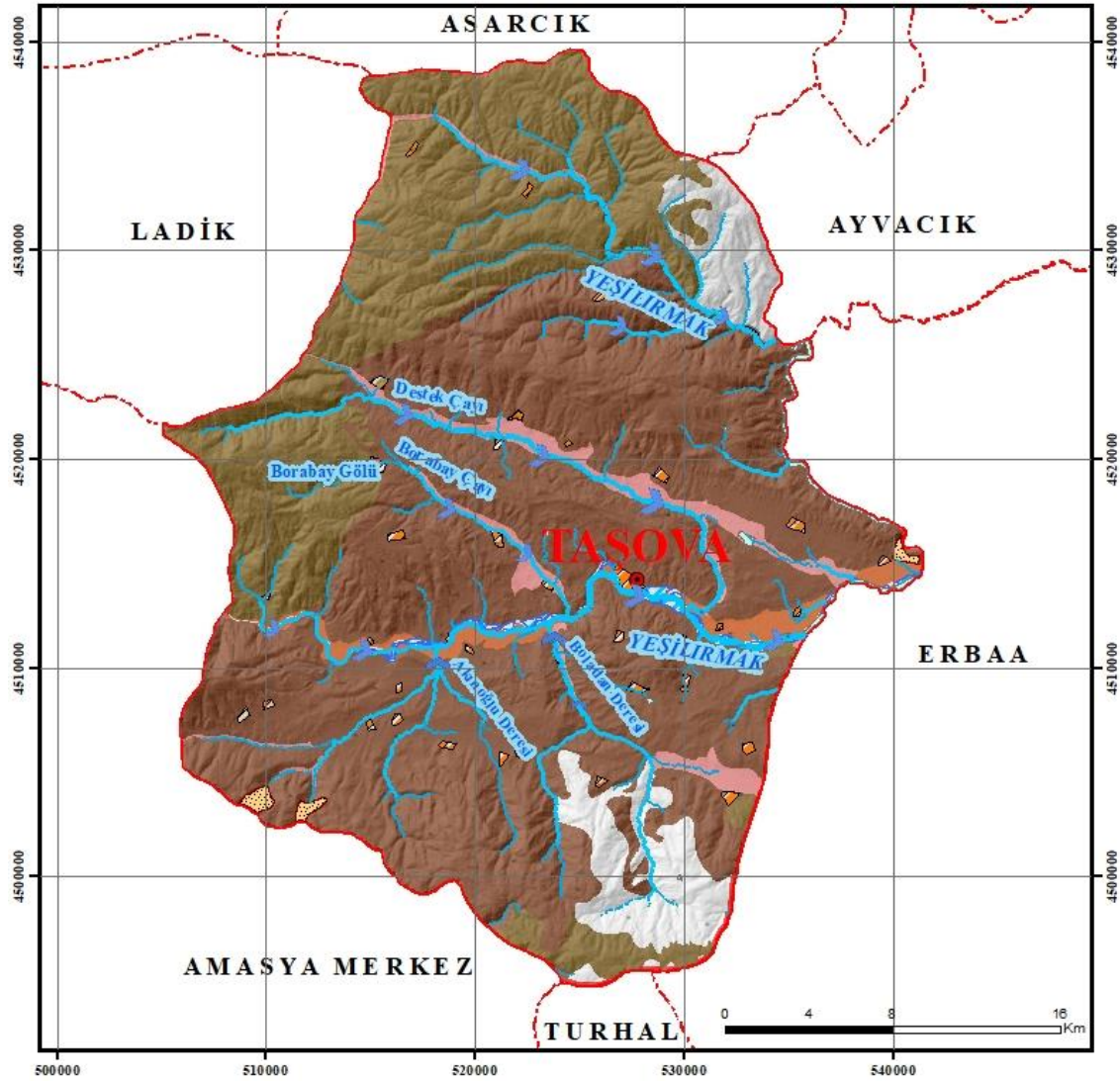
Şekil 1.7'deki haritada gösterilen Yeşilırmak ilçenin güneybatısında Amasya ve Ilıcaköy arasında dar derin bir vadide akar ve Dört Yol Ovası'na açılır. Ovanın kuzey ve güneyinde bulunan irili ufaklı birçok akarsu Yeşilırmak'a havza tabanında dâhil olur. Bu alanda doğu batı yönünde uzanan Yeşilırmak'a güneyde dağlık sahalardan kaynağını alan Boladan ve Akınoğlu gibi önemli dereler katılır. Yeşilırmak'ın en büyük kolu durumundaki Borabay Deresi de ovanın kuzeyinde yer almaktadır. Alüvyal tabanlı geniş vadide yer yer menderesler çizerek akan akarsu, Güvendik Dağı'nın kuzeybatısında açtığı Taşova boğazında kısa bir süre için güneyden kuzeye doğru bir akış göstermektedir. İlçenin doğusunda Erbaa'ya doğru akan Yeşilırmak alüvyal tabanlı geniş bir vadide menderesler çizerek akan bir yapı gösterir (Şahin, 1998).

Eğimin azalmasıyla akarsu kum adaları oluşturur ve çoğunlukla örgülü bir yatak içinde akar. Araştırma sahası içerisinde yer alan Borabay ve Destek çayı gibi akarsularda iki uzanış yönü dikkat çekmektedir. Genel olarak kuzeybatı-güneydoğu yönlü vadilerde akan akarsular tektonik hatlara bağlı olarak kurulup geliştikleri için oldukça düzgün ve çizgisel bir uzanışa sahiptirler. Bir diğer uzanış yönü de kuzey güneydir. Bu uzanışa sahip olan akarsular çevredeki dağlık sahalardan depresyon tabanlarına doğru akışlıdır ve depresyon tabanlarını oluşturan fayları enine keser ve fay dikliklerini parçalarlar. Fakat bu fay hatlarını kestikleri noktalarda akarsuların ötelenmesine neden olur. Ötelenmeye uğradıkları fay hatları boyunca akarsular doğu-batı ve yer yer de kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda aktıkları görülür. Bu akarsulara en iyi örnekler Akınoğlu ve Boladan dereleridir (Şahin, 1998).

Taşova'nın diğer bir hidrografik elemanı ise ilçenin tek doğal gölü olan Borabay Köyü sınırları içerisinde yer alan Borabay Gölü'dür. Göl heyelan seti gölü olup 0,11 km²'lik bir alan sahiptir (Şenol, 2018).

1.2.4. Toprak Özellikleri

Bitkilerin en önemli yaşam kaynağı olan toprak tohumların çimlendiği, bitki köklerinin tutunduğu, suyun ve besin maddelerinin bulunduğu bir katman olarak yer kabuğunun üzerinde yer almaktadır. Şekil 1.8'de Taşova İlçesinin toprak gruplarını gösteren harita verilmiştir.

AÇIKLAMALAR

● İlçe Merkezi

Toprak Türleri

- Alüvyal Topraklar
- Gri Kahverengi Podzolik Topraklar
- Kahverengi Orman Toprakları
- Kestane rengi Topraklar
- Kolüvyal Topraklar

İdari Sınırlar

- Çalışma Alanı
- Komşu İlçeler
- Yerleşim Alanı

Arazi Tipi

- İrmak Taşkın Yatakları
- Çıplak Kaya ve Molozlar
- Göl

Akarsular

- Sürekli Akarsu
- Çay
- Dere
- Mevsimlik Akarsu
- Akarsu Akış Yönleri

Şekil 1.8: Taşova İlçesi Toprak Haritası

Şekil 1.8’de gösterilen toprak haritasına göre ilçenin kuzey kesiminde yer alan kahverengi orman toprakları ve Yeşilirmak kıyısında yer alan alüvyal topraklar organik madde yönünden diğerlerine göre zengin ve tarıma elverişli topraklardır. Ayrıca kahverengi orman toprakları kireç ve fosfor yönünden de zengindir. İlçedeki bir diğer toprak türü de kestane rengi topraklardır ve bu topraklarda bitkilerde kök sisteminin gelişmesinde önemli rol oynayan fosfor bakımından zengindirler. Aynı zamanda kestane rengi ve kahverengi orman toprakları, makro elementlerden olan potasyum bakımından da zengindirler (Zeybek, 1998).

Büyük kısmı tarıma açılmış olan kestane rengi topraklar çoğunlukla ot ve çalı gibi antropojen steplerle kaplı olup yer yer alıç, meşe, ahlat gibi ağaç türleri de görülmektedir. Kahverengi orman topraklarında yer alan doğal bitki örtüsü genellikle kuru orman sahasının türlerinden meşe, gürgen ve çam çeşitleri ile ot ve çalı topluluklarından oluşmaktadır. Bu toprak türünün yayılış gösterdiği alanlarda arazi genellikle engebeli ve çok dalgalı bir yapıdadır. İlçede belirli alanlarda bu topraklar üzerinde tarım da yapılmaktadır. Dağ eteklerinden, yamaçlardan yerçekiminin ve yüzeysel akışa geçen suların etkisi ile taşınan materyallerin meydana getirdiği kolüvyal topraklar eğimin azaldığı Yeşilirmak çevresinde birikmektedir. Kolüvyal topraklar yer yer alüvyal topraklarla birbirlerine geçişli halde bulunmaktadır. Alüvyal topraklar üzerinde çoğunlukla tarım yapılmaktadır. Buna bağlı olarak toprağın üst kısımları ve genel yapısı bozulmuş doğal görüntüsünü kaybetmiştir (Zeybek, 1998).

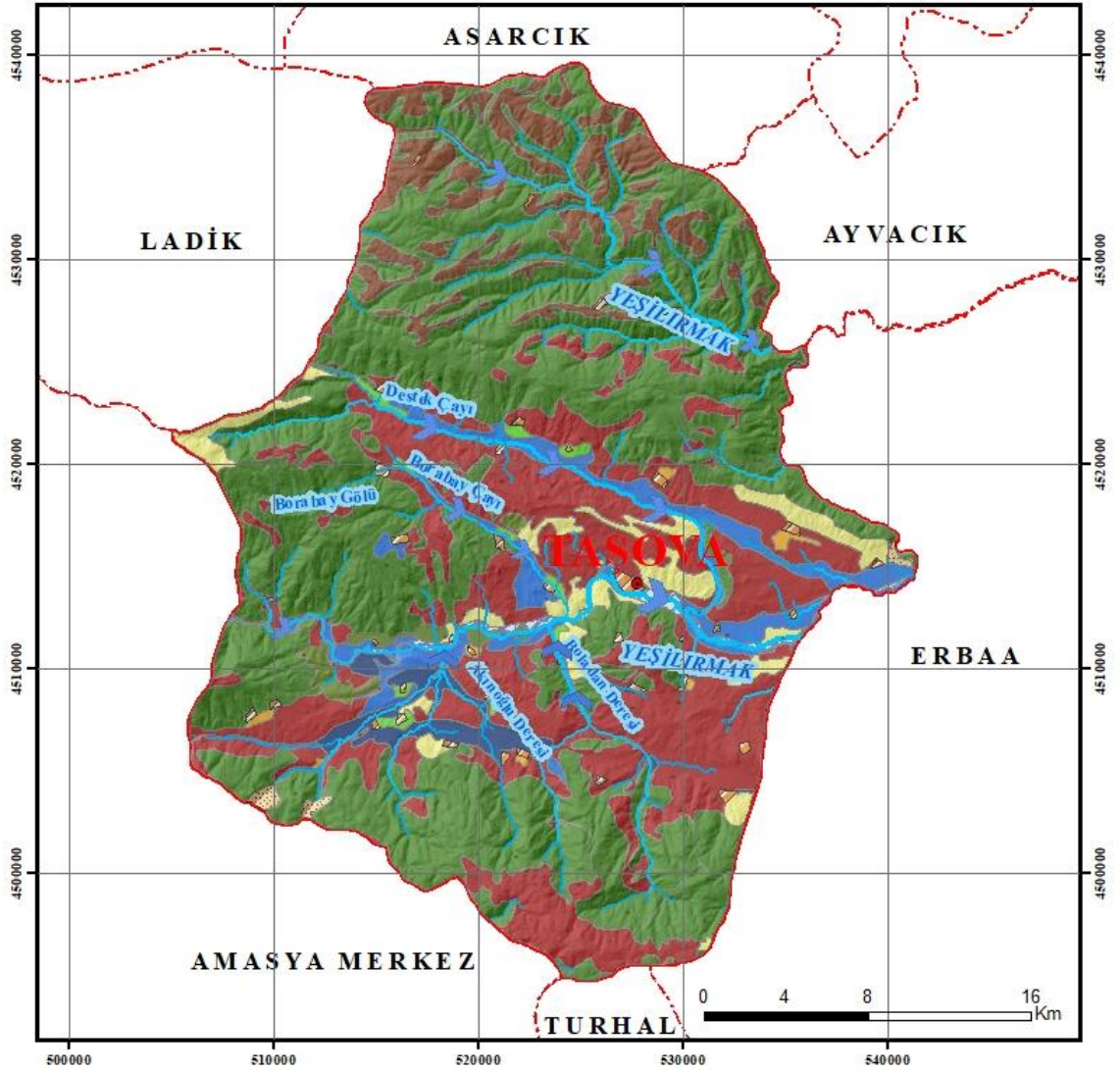
İlçede yer alan bir diğer toprak türü de gri kahverengi podzolik topraklardır. İlçenin küçük bir alanını kaplayan bu toprakların verimliliği kireçleme ve gübreleme işlemleriyle artırılabilir ve tarıma elverişli hale getirilebilmektedir.

1.2.5. Arazi Kullanımı

Araziler toprak, su, iklim, mineral ve canlıların işlevsel özelliklerinin etkisiyle meydana gelen doğal üretken bir varlıktır. Canlıların hayatının sürdürülmesini ve kolaylaştırılmasını sağlayan pek çok ihtiyacın üretildiği önemli bir kaynaktır. Arazi, kullanımı açısından sınırlı olup bulunduğu yerin iklim, toprak, jeolojik ve topografik yapı özelliklerine bağlıdır. Sürdürülebilir kalkınmada ekolojik, ekonomik ve toplumsal olarak birçok fonksiyon bulunmaktadır. Arazi kullanımı insanlar için kaçınılmaz bir gerekliliktir fakat doğal olaylara ve insan faaliyetlerine karşı hassas olan arazi yanlış kullanıldığında kolayca bozulup birçok fonksiyonunu yitirebilmektedir (Kaçmaz, 2010).

Tarımsal faaliyet yapılan arazilerde toprak yapısının bozulmasına ve erozyona sebep olmayacak şekilde uygun tarımsal işleme tekniklerinin kullanılması ve koruma önlemleri almak amacıyla bütün verilerin bir araya getirilmesi için Arazi Kullanım Kabiliyet (AKK) sınıflaması yapılmaktadır. Yetenek sınıflarına göre araziler I, II, III, IV, V, VI, VII ve VIII. sınıf araziler olarak isimlendirilmektedir (Topçu, 2012).

I.sınıf araziler en iyi, kolay ve ekonomik şekilde tarım yapılabilen araziler iken VIII. sınıf araziler tarıma elverişli olmayan ancak doğal hayata ortam sağlayan ya da dinlenme yeri ve milli park olarak kullanılabilen arazilerdir. I, II, III, IV. sınıfa giren araziler belirli toprak koruma önlemleri ile kullanılabilirken, VI ve VII. sınıf araziler ise tarımsal olarak işlemeye uygun olmamakla birlikte yerleşme, rekreasyon, ormancılık, çayır ve mera alanı olarak kullanılabilir (Topçu, 2012). Şekil 1.9’da Taşova ilçesinin arazi kullanım haritası verilmiştir.

Şekil 1.9: Taşova İlçesi Arazi Kullanım Haritası

Şekil 1.9’da verilen harita incelendiğinde mevcut arazi varlığı 1.051.000 dekar olan Taşova İlçesinin arazisinin %47,4’lik büyük bir kısmını 451.009 dekar ile orman alanlarının kapladığı görülmektedir. Arazinin %37,7’sini ise 358.815 dekarlık tarım arazileri oluşturmaktadır. Toplam 358.815 dekarlık tarım arazilerinin 2. 890 dekarını kuru bahçe tarımı, 6.256 dekarını sulu bahçe tarımı, 264.856 dekarını nadaslı kuru tarım, 65.824 dekarını nadassız kuru tarım, 49.040 dekarını sulu tarım ve 18.438 dekarını ise yetersiz sulu tarım oluşturmaktadır. 39.998 dekar ile mera alanları %4,2 dekarlık bir alanı temsil ederken fundalık alanı ise 9.756 dekar ile %1’lik bir alanı oluşturmaktadır. Geriye kalan arazi alanlarını ise ırmak taşkın yatakları, çıplak kaya ve molozlar ile yerleşim alanları oluşturmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığından alınan Taşova ilçesinin verilerine göre kestane rengi topraklar arazi kullanım kabiliyet sınıflandırmasında III. ve IV. sınıf arazi kapsamına girmektedir. Bu araziler toprak işlemeli tarıma elverişli araziler arasında yer almaktadır. İlçede bu araziler üzerinde çoğunlukla nadaslı kurum tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Kahverengi orman toprakları da taşlı alanlar hariç III. ve IV. sınıf arazi kapsamına girmektedir. Taşlı alanların görüldüğü alanlar VII. sınıf arazi kapsamına girmekte ve toprak işlemeli tarıma elverişsiz araziler olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlar üzerinde yer yer nadaslı ve nadassız kuru tarım yapılmakta ve orman alanları geniş yer kaplamaktadır.

Alüvyal topraklar I. ve II. sınıf arazilerini oluşturmakta ve toprak işlemeli tarıma elverişli araziler kapsamında yer almaktadır. Bu topraklar üzerinde arazi kullanımı açısından sulu tarım yapılmaktadır. Kolüvyal topraklarda II. ve III. sınıf arazi olarak nitelendirilmekte ve toprak işlemeli tarıma elverişli araziler kapsamında yer almaktadır. Bu araziler üzerinde sulu ve kuru tarım, sulu bahçe tarımı yaygın olarak yapılmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA SAHASININ BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Nüfus ve Yerleşme Özellikleri

Taşova tarihte birçok devletin egemenliği altına girmiş bir yerdir. Yapılan arkeolojik kazılarda tarih öncesine ait bulgulara ilçe ve köylerinde rastlanmıştır. İlk olarak Hitit egemenliğinin kurulduğu Taşova'da daha sonra Frigler (MÖ 1200-700), Kimmerler, İran Med İmparatorluğu, Persler, Makedon Krallığı, Pontus Krallığı ve Amasya'nın Roma İmparatorluğuna katılmasıyla Roma İmparatorluğu 395 yılına kadar hâkimiyet sürmüştür. Roma imparatorluğundan sonra Bizans İmparatorluğu Emeviler 712 yılında Taşova'yı ele geçirene kadar egemenliğini sürdürmüştür. Türk devletlerinin egemenliğine geçmesi 1075 yılında Danişmendilerin ilçeye gelmesiyle başlamıştır. 1174 yılında Türkiye Selçukluları hâkimiyet sürmeye başlamıştır. Köseadağ Savaşından sonra ilçe bir dönem Rum Eyaleti içinde kalmış Türkiye Selçuklu Devletinin dağılmasından sonra beylikler kurulmuştur. Kurulan beyliklerden önce Kadı Burhanettin Devleti sonra Taceddin Oğulları yörede 1425 yılına kadar hâkimiyet sürmüştür. Bu tarihten sonra Osmanlı Devleti sınırlarına dâhil olan Taşova, devlet yıkılana kadar Tokat sancağına bağlı bir köy olarak kalmıştır. Taşova Cumhuriyet döneminde 1923 yılından 1944 yılına kadar Tokat ilinin Erbaa ilçesine bağlı kalmış, 1944 yılında ilçe yapılarak Tokat'a daha sonra 1953 yılında ise Amasya iline bağlanmıştır (Taşova Kaymakamlığı, 1998).

Taşova'nın nüfusu Amasya ilinin toplam nüfusunun %8,98'lik bir kısmını oluşturmaktadır. Taşova'nın günümüzdeki (2021) toplam nüfusu 30.123'tür. Bu nüfusun 18.875'sini köy nüfusu, 11.248 kişisini şehir nüfusu oluşturmaktadır (TÜİK). Taşova'ya bağlı 63 köy bulunmaktadır. 2021 yılında nüfusun yaklaşık %67'si bu köylerde %33'ü ilçe merkezinde yaşamaktadır. Şehir merkezi Cumhuriyet, Sanayii, Tepe, Yemişen, Yeni, Yeşilirmak ve Doğu mahallesi olmak üzere toplam 7 mahalleden oluşmaktadır. En kalabalık mahalle 2173 kişi ile Yeşilirmak mahallesidir (<https://www.nufusu.com>). Tablo 1.1'de Taşova'nın yıllara göre nüfus miktarındaki değişimler verilmiştir.

Tablo 1.1: Taşova’da Yıllara Göre Nüfus Değişimi Tablosu

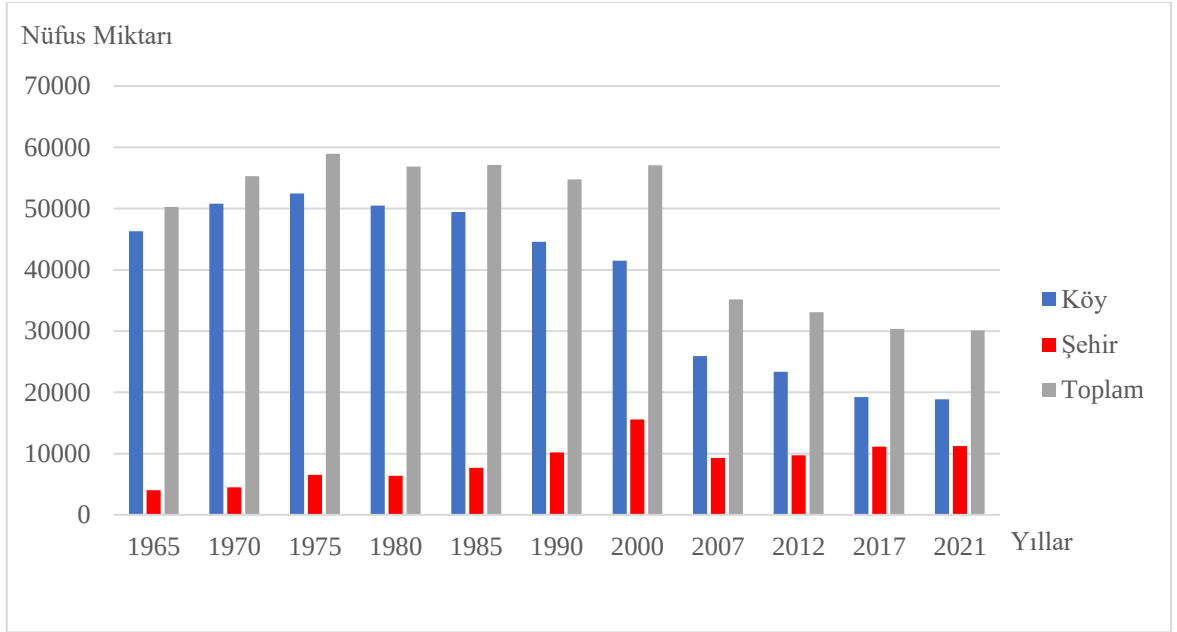
Yıllar	Köy	Şehir	Toplam
1965	46277	4021	50298
1970	50786	4495	55281
1975	52444	6516	58960
1980	50465	6395	56860
1985	49439	7689	57128
1990	44570	10197	54767
2000	41494	15556	57050
2007	25903	9283	35186
2008	23430	10997	34427
2009	22800	10821	33621
2010	22379	10759	33138
2011	21830	10621	32451
2012	23342	9722	33064
2013	21772	9859	31631
2014	20277	11056	31333
2015	19229	11513	30742
2016	19232	11422	30654
2017	19217	11152	30369
2018	20410	11098	31508
2019	19399	11236	30635
2020	19469	11119	30588
2021	18875	11248	30123

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.1’de Taşova’nın yıllara göre köy ve şehir nüfusu ile birlikte toplam nüfus miktarı verilmiştir. 1965 yılından 1990 yılına kadar beş yılda bir nüfus sayımı yapılmıştır. 1990 ve 2000 yılları arasındaki nüfus sayımı 10 yıllık bir periyotta gerçekleşmiştir. 2007 yılında ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne (ADNKS) geçilerek nüfus miktarları her yıl düzenli olarak TÜİK tarafından yayınlanmıştır. Tabloya göre toplam nüfus miktarı 1965 yılından 2021 yılına kadar 20.175 kişi azalmıştır. Köy ve şehir nüfusunda 2000-2007 yılları arasında ciddi bir düşüş görülmektedir. Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TEKEL) işletmelerinin ve şeker fabrikalarının özelleştirilmesiyle şeker pancarı ve tütün üretimine kota uygulamaları getirilmiş bunun sonucunda geçimini bu ürünlerden sağlayan çiftçiler zarar etmiş ve tek el işçileri işsiz kalmıştır.

TEKEL'in özelleştirilmesi işsizlikteki artışı iki şekilde etkilemiştir. Bunlardan birincisi TEKEL işletmelerinin kapatılması ya da özelleştirilmesi ile sigara ve alkollü içeceklerin ithalatının artması ve bu işletmelerde istihdam edilen işçilerin çoğunluğunun işini kaybetmesidir. İşsizliğin artmasında etkili olan ikinci ve esas neden özelleştirme sonucunda tütün yetiştiren aile sayısında meydana gelen büyük düşüştür. Özelleştirme öncesinde Türkiye'de genel olarak 10 dönümlük kıraç arazide tütün yetiştirerek geçimini sağlayan aile sayısı 600 binin üzerindeydi. Ancak sigara tekelinin kaldırılması, ithal tütünlerin kullanımına izin verilmesi ve TEKEL sigara fabrikalarının kapatılmasıyla tütün üreten aile sayısı 50-60 bine kadar gerilemiştir. Daha sonra alternatif ürünlere yönelen üreticilerin büyük çoğunluğu tütünden kazandıkları geliri elde edemeyince kentlere göç etmiştir. Köyden kente göçün artmasında ve kırsal nüfusun azalmasında hükümetlerin uyguladıkları tarım politikaları ve özellikle TEKEL'in özelleştirilmesinin payı büyüktür (<https://www.tekgida.org.tr/tekelin-ozellestirilmesi-ve-issizlik-54143/>).

Toplam nüfus da bu tarihten itibaren 2012 ve 2018 yılları hariç giderek azalmıştır. Toplam nüfusun 58.960 ile en fazla olduğu yıl 1975'tir. İlçeye açılan İmam Hatip Lisesi o dönemde nüfusun bir önceki sayıya göre %31 oranında artmasına sebep olmuştur (Taşova Gazetesi, 1975). 1965 yılında ilçenin toplam nüfusunun %92'si köylerde yaşarken 1975 yılında bu oran %88'e düşmüştür. Toplam nüfusun en az olduğu yıl ise 30.123 ile 2021 yılıdır. Nüfus değişiminin daha ayrıntılı gösterilmesi amacıyla şekil 1.10 'daki grafik verilmiştir.

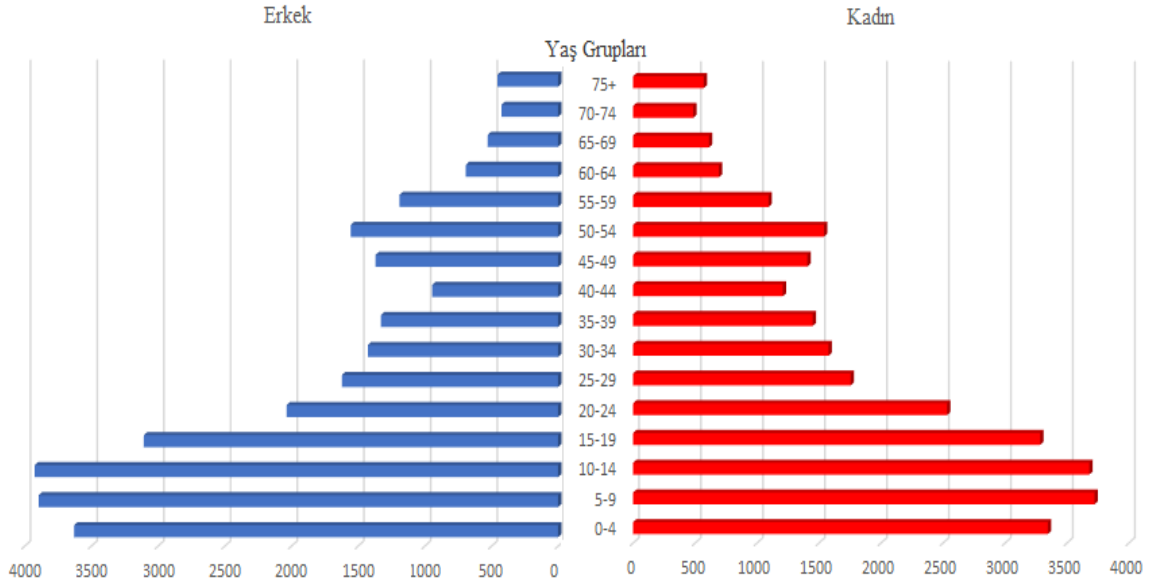

Şekil 1.10: Taşova Yıllara Göre Nüfus Değişimini Gösteren Grafik

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.10'daki grafikte nüfus değişimini göstermek amacıyla nüfus miktarları beş yıllık periyotlar halinde verilmiştir. 1990-2000 yılları arasında on yıllık bir periyotta nüfus sayımı yapıldığı ve 2007 yılında ADNKS'ne geçildiği için bu yıllar arasında beş yıllık bir zaman dilimi kullanılamamıştır. Verilen grafik incelendiğinde Taşova'nın köy ve toplam nüfusunun yıllar içinde giderek azaldığı görülmektedir. İlçe merkezinin nüfusu ise 2000-2007 yılları arasında bir düşüş eğiliminde olsa da yıllar içerisinde artmıştır. Köy nüfusunda 2000 yılından sonra büyük bir düşüş görülmektedir. Bu düşüşün en önemli sebebi göçlerdir.

Köy nüfusunun azalıp şehir nüfusunun artması Taşova ilçe merkezinin köylerden göç aldığını göstermektedir. Toplam nüfusun azalması ise ilçenin dışarıya yıllar içerisinde ekonomik ve toplumsal nedenlerle çok fazla göç verdiğini göstermektedir. Şekil 1.11'de Taşova'nın 1985 yılına ait toplam nüfusunun cinsiyete göre yaş gruplarının dağılımını gösteren nüfus piramidi verilmiştir.

Şekil 1.11: Taşova İlçesi 1985 Yılı Cinsiyete Göre Yaş Grupları Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.11'e göre 1985 yılında Taşova ilçesi toplam nüfusunun yaş ve cinsiyet durumu görülmektedir. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde toplam nüfusun 28.954 kişisini kadınlar, 28.118 kişisini de erkekler oluşturmaktadır. Erkek nüfusta en fazla nüfusa sahip olan yaş grubu 10-14'dür. 3924 kişi ile erkek nüfusunun %13'ünü oluşturmaktadır. Kadın nüfusta en fazla olan yaş grubu ise 5-9 arasındaki gruptur. 3722 kişinin yer aldığı bu yaş grubu kadınların %12'sini oluşturmaktadır. İki cinsiyette de en az nüfusun yer aldığı yaş grubu 70-74 yaş arasındaki gruptur. Bu yaş grubu toplam nüfusun yalnızca %1'ini oluşturmaktadır. Genç nüfus yaşlı nüfusa oranla fazladır. 0 ve 24 yaş arasında yer alan nüfus toplam nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu yaş gruplarında yer alan nüfusun toplam miktarı 33.153 kişidir ve toplam nüfusun %58'ini oluşturmaktadır. 75 yaş ve üzeri grubun çoğunluğunu kadın nüfus oluşturmaktadır. Bu grupta 570 kadın ve 454 erkek yer almaktadır. Buna göre kadınlarının yaşam süresinin erkeklere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Doğum oranlarında bu durumun aksine erkek bebek doğumunun daha fazla olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyette de doğum oranlarının yüksek olduğu ancak bir önceki döneme göre nüfus artış hızının düştüğü görülmektedir. Şekil 1.12'de Taşova İlçesinin toplam nüfusunun 2021 yılındaki cinsiyete göre yaş grupları verilmiştir.

Şekil 1.12: Taşova İlçesi 2021 Yılı Cinsiyete Göre Yaş Grupları Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.12’ de Taşova ilçesi toplam nüfusunun cinsiyete yaş gruplarını gösteren nüfus piramidi verilmiştir. Grafiğe göre toplam genç erkek nüfusun miktarı kadın genç nüfustan fazladır. 0-4 yaş ve 50-54 yaş grubu arasında bulunan toplam erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olduğu görülürken 54 yaş ve üstü grupta kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülmektedir. Buna dayanılarak kadınların yaşam süresinin erkeklerden daha uzun olduğu görülmektedir. Doğum oranları incelendiğinde bir önceki döneme göre doğum oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Şekil 1.11’deki grafiklerle karşılaştırıldığında 1985 yılından bu yana doğum oranlarının azalıp genç nüfus oranının düştüğü görülürken yaşlı nüfus oranının da arttığı görülmektedir. Yaklaşık %9’luk bir oranla 55-59 arasındaki yaş grubu en kalabalık yaş grubunu oluşturmakta ve bu grubun çoğunluğu da kadınlardan meydana gelmektedir. En az kişinin bulunduğu yaş grubu ise %0,6 ile 90 yaş üzeridir ve bu grupta çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır. Taşova’da 1985’ten günümüze gelindiğinde hem toplam nüfusta hem de genç nüfusta büyük bir düşüş görülmektedir. Bağımlı nüfus, aktif olmayan genç ve yaşlı nüfusu kapsayan yaş gruplarını nitelemektedir. 0-14 yaş grubu genç bağımlı nüfus, 65 yaş ve üzeri nüfus ise yaşlı bağımlı nüfustur. Bu iki grubun dışında kalan 15-64 yaş arasındaki grup ise üretken

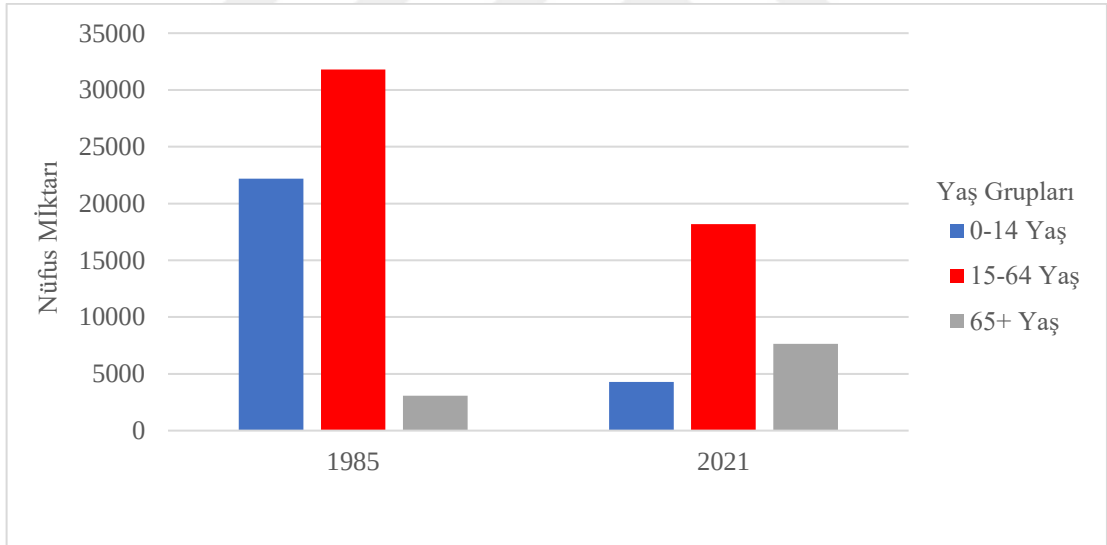
nüfus veya çalışma çağındaki nüfus olarak adlandırılmaktadır (Şahin, 2010). Tablo 1.2’de Taşova’nın aktif ve bağımlı nüfus miktarlarını gösteren tablo verilmiştir.

Tablo 1.2: Taşova İlçesi Aktif ve Bağımlı Nüfusu Miktarları

Yıllar	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş
1985	22195	31803	3074
2021	4286	18192	7645

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.2’ye göre Taşova’nın nüfus miktarındaki düşüşe bağlı olarak aktif nüfus ve genç bağımlı nüfus miktarında yıllar içerisinde azalma meydana gelmiştir. 1985 yılında aktif nüfus 31.803 kişi ile toplam nüfusun %55’ini oluşturmaktadır. 2021 yılında ise aktif nüfus toplam nüfusun %60’ını oluşturmaktadır. Şekil 1.13’te Taşova İlçesi aktif ve bağımlı nüfus miktarlarının yıllara göre dağılımını gösteren grafik verilmiştir.

Şekil 1.13: Taşova İlçesi Aktif ve Bağımlı Nüfus Miktarları

Kaynak: TÜİK

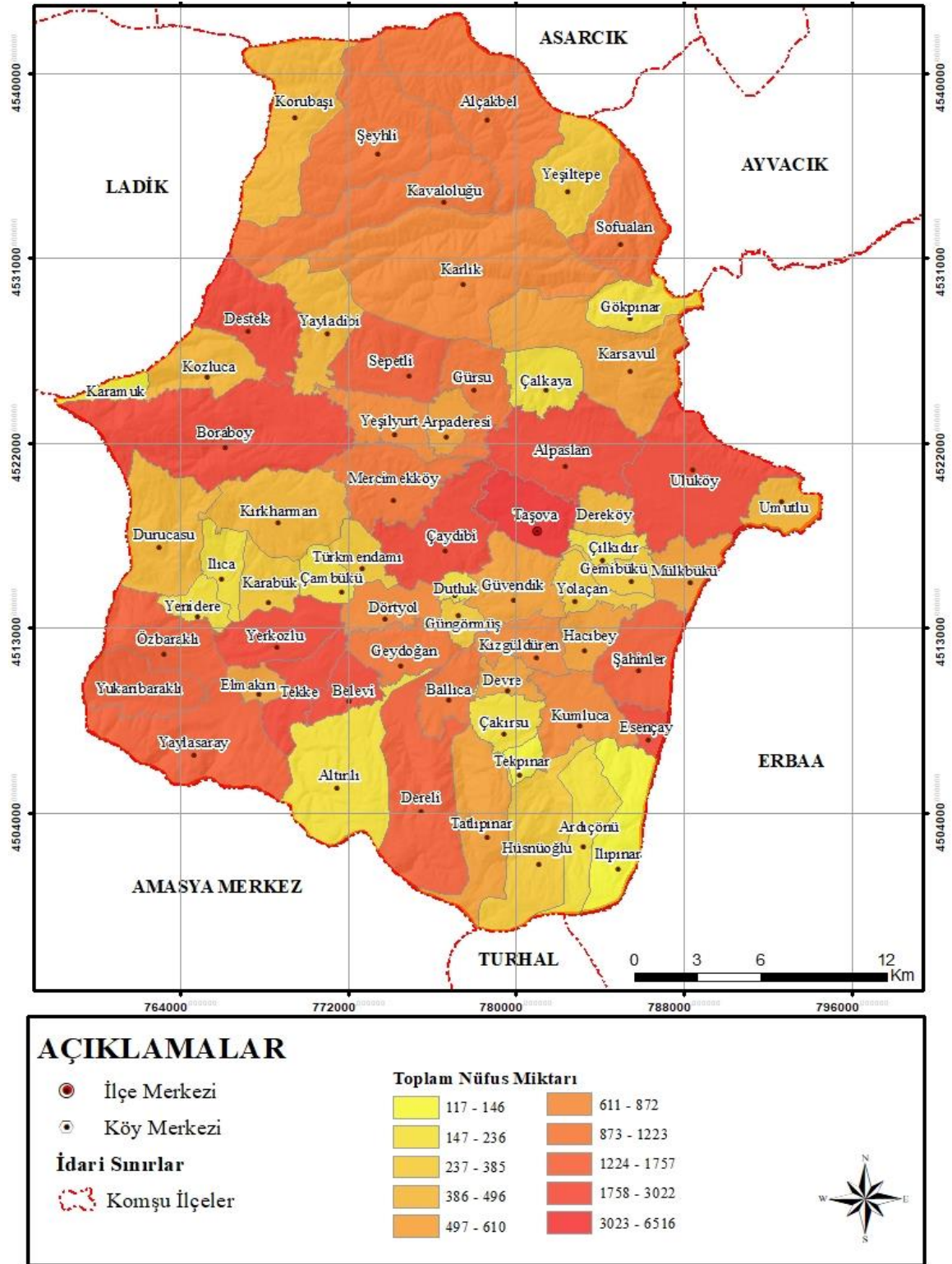
Şekil 1.13’te verilen grafiğe göre Taşova’da 1985 ve 2021 yılları bağımlı nüfusu incelendiğinde doğum oranlarının azalmasına bağlı olarak genç bağımlı nüfus miktarı azaldığı görülmektedir. Bu durum yaşlı bağımlı nüfus miktarında tam tersi olmuş, yaşam süresinin uzaması ve 65 yaş ve üzeri nüfus miktarının artış göstermesiyle yaşlı bağımlı nüfus yükselmiştir. Tablo 1.3’te Taşova ilçesinin bağımlı nüfusunu oluşturan grupların oranı verilmiştir.

Tablo 1.3: Taşova İlçesi Yaşlı ve Genç Bağımlı Nüfus Oranları

Yıllar	Genç Bağımlılık %	Yaşlı Bağımlılık %	Genel Bağımlılık %
1985	68,41	7,80	79,44
2021	23,56	42,02	65,58

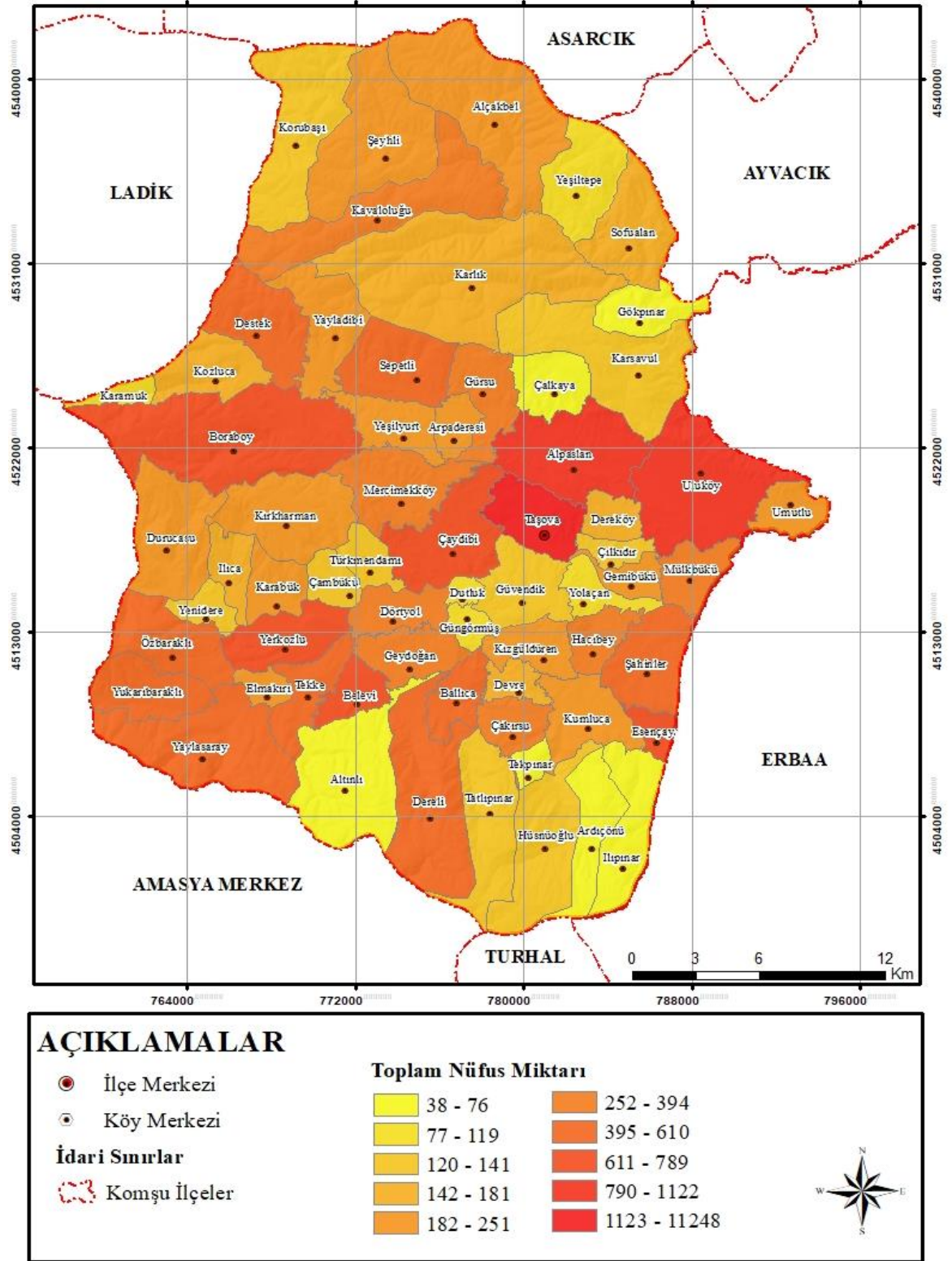
Kaynak: TÜİK

Tablo 1.3'e göre nüfus miktarlarının değişimine paralel olarak bağımlı nüfus oranları da değişmiştir. Genç bağımlı nüfus oranları %44,85 oranında azalmış yaşlı bağımlı nüfus oranı ise %34,22 oranında artmıştır. Bu artışa ve genç nüfus miktarındaki azalmaya bağlı olarak Taşova'da çalışma çağındaki nüfusun giderek azaldığı görülmektedir. Bu durum tarım sektöründe istihdam edilebilecek işgücü oranının da düşmesine neden olmaktadır. Genel bağımlılık oranı genç bağımlılık oranındaki azalmaya bağlı olarak yıllar içerisinde düşmüştür ancak bağımlı nüfusun %50'den fazla olması ekonomik olarak istenmeyen bir durumdur (Şahin, 2010). Şekil 1.14'te Taşova İlçesinin 1975 yılına ait nüfus dağılışı haritası verilmiştir.

Şekil 1.14: Taşova İlçesi 1975 Nüfus Dağılışı Haritası

Şekil 1.15'te Taşova İlçesinin 2021 yılına ait nüfus dağılışı haritası verilmiştir.

Şekil 1.15: Taşova İlçesi 2021 Yılı Nüfus Dağılışı Haritası

Şekil 1.14'te 1975 yılında Taşova ve köylerine ait nüfus dağılışı haritası verilmiştir. Haritada verilen Sofualan ve Yeşiltepe köyleri o dönemde Samsun'un Ayvacık ilçesine bağlı köylerdir. Sofualan köyü 3 Şubat 2008 (Resmi Gazete, 2008), Yeşiltepe köyü ise 27 Ocak 1993 (Resmi Gazete, 1993) yılında yayınlanan resmî gazetede İçişleri Bakanlığı tarafından alınan kararla Taşova'ya bağlanmıştır. Bu köylerin nüfusu toplam nüfusa dâhil değildir. 1975 yılında birçok köy muhtarlıkları şu anda köy statüsünde olan Destek, Esençay, Tekke bucağı ile ilçe merkezinin belediyelerine bağlı olarak yer almaktaydı. Ancak haritada her köyün ve bağlı olduğu belediyenin nüfusu birbirlerinden bağımsız olarak verilmiştir.

Şekil 1.14'te verilen harita incelendiğinde nüfusun düzenli olarak dağılmadığı görülmektedir. Nüfusun en fazla yoğunlaştığı yerler Taşova şehir merkezinin bulunduğu ova alanları ile ilçenin batısında yer alan orman ve güneybatısında yer alan dağ köyleridir. En fazla nüfusun bulunduğu yer ise Taşova merkez ilçenin bulunduğu Taşova ovasıdır. Nüfusun az yoğun olduğu alanlar ise ilçede yükseltinin fazla olduğu belirli dağ köyleridir. Taşova merkez 6516 kişi ile en yoğun nüfusu barındırırken en az nüfus ise 117 kişi ile Tekpınar köyünde bulunmaktadır. En yoğun nüfusun Taşova merkezde toplanmasına rağmen toplam nüfusla kıyaslandığında nüfusun çoğunluğunun köylere dağıldığı görülmektedir.

Şekil 1.15'te 2021 yılında Taşova ve köylerine ait nüfus dağılışı haritası verilmiştir. Bu harita incelendiğinde, 1975 yılındaki nüfus dağılışı haritasında olduğu gibi nüfusun yine Taşova merkezde yoğunlaştığı görülmektedir. Nüfusun az yoğun olduğu alanlar ise ilçenin yükseltisinin fazla olduğu dağ köyleri ve merkeze yakın ova köyleridir. Nüfusun en yoğun olduğu alan 11.248 kişi ile Taşova merkez en az olduğu alan ise 38 kişi ile Çalkaya köyüdür. Köyün nüfusu günümüzde (2021) olduğu gibi geçmişte de diğer köylere oranla daha düşüktür. Artan göçler ve nüfusun yaşlanması ile köyün nüfusu yıllar içerisinde giderek azalmıştır. 2021 ve 1975 yılı karşılaştırıldığında nüfus yoğunluğunun ilçe genelinde azaldığı görülmektedir. Merkezde 1975 yılına göre nüfus miktarı artarken köylerin nüfusunda düşüş yaşanmıştır. 1975 yılında bir köyde en az 117 kişi yaşarken 2021 yılında yalnızca 38 kişi yaşamaktadır. Merkezdeki nüfus artışı, köylerde azalan nüfus artışına bağlı olarak köylerden ilçeye göçlerin yaşandığını göstermektedir.

Şekil 1.14 ve 1.15 karşılaştırıldığında nüfus yoğunluğun fazla olduğu alanların yoğunluklarının yıllar içerisinde azaldığı görülmektedir. 1975 yılında nüfusun fazla olduğu köylerde kişi sayısı 3000 kişiyi aşarken 2021 yılında bu sayı 1000 kişiye kadar düşmüştür. Taşova ilçesinin nüfus sayımlarına göre nüfus yoğunlukları 1975 yılında 58, 1985 yılında 57, 1990 yılında 54, 2000 yılındaki nüfus yoğunluğu ise 55 kişidir. İlçenin nüfus miktarının azalmasına bağlı olarak nüfus yoğunluğunun da giderek düştüğü görülmektedir. İlçenin 2021 yılındaki nüfus yoğunluğu ise 29'dur. 2000 yılındaki nüfus sayımına göre Taşova'nın yıllık toplam nüfus artış hızı %3.33, köylerin nüfus artış hızı %8.07 ve ilçe merkezi nüfus artış hızı %42.22'dir. 2021 yılındaki nüfus artış hızı ise %15.3'tür (TÜİK).

1.3.2. Göçler

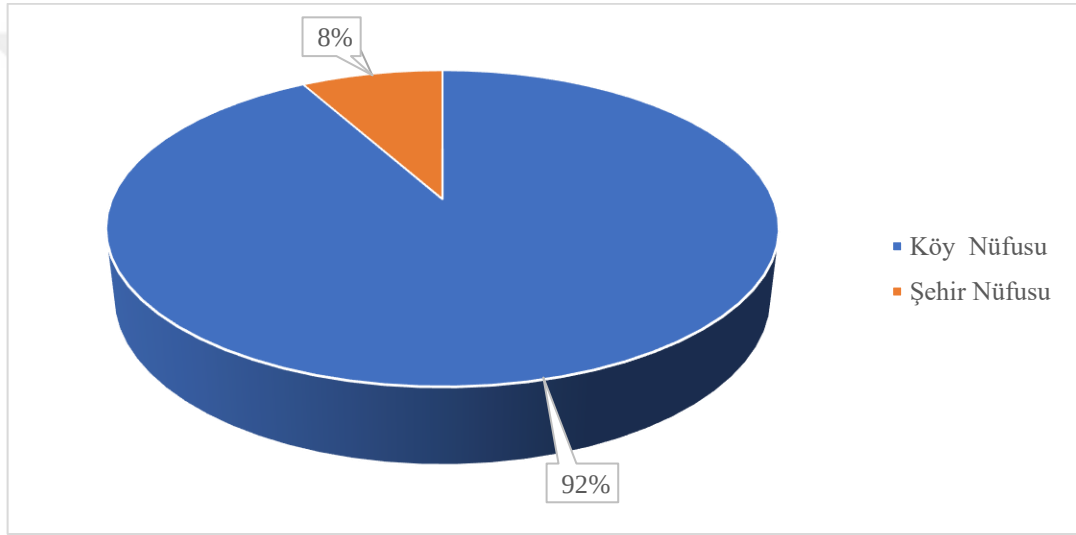
Göç insanların yaşadıkları yerlerden ayrılarak ekonomik, sağlık ve eğitim gibi imkânların daha yüksek olduğu yerlere giderek yerleşmelerine denir. Genellikle bu göçler kırsal alanlardan şehirlere doğru yapılan göçlerdir. Taşova'nın yıllara göre nüfus miktarlarına bakıldığında göçlerin nüfusun azalmasında etkili bir faktör olduğu görülmektedir. Tablo 1.1'deki Taşova'da yıllara göre nüfus değişimine bakıldığında köy nüfusunun yıllar içinde azalıp şehir nüfusunun arttığı görülmektedir. Köy nüfusunun giderek azalmasında Taşova merkeze ve dışarıya yapılan göçlerin etkisi sebep olarak gösterilebilir. TÜİK'ten elde edilen veriler incelendiğinde Taşova nüfusuna kayıtlı olup diğer illerde yaşayan toplam 130.868 kişi olduğu görülmektedir. Bu kişilerin en çok ikamet ettikleri iller ve kişi sayıları sırasıyla Tablo 1.4'te verilmiştir.

Tablo 1.4: Taşova Nüfusuna Kayıtlı Olanların İkamet Ettikleri İller ve Kişi Sayıları

İller	Kişi Sayısı
İstanbul	58068
Ankara	6916
Amasya	6800
Kocaeli	5135
Samsun	3738
İzmir	3450
Bursa	2758
Tokat	2514
Tekirdağ	1366

Kaynak: TÜİK

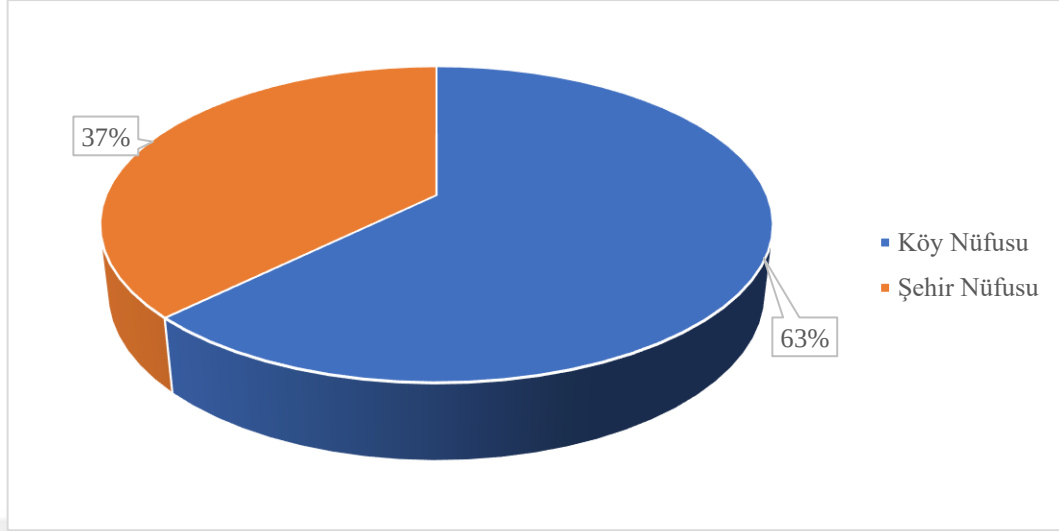
Tablo 1.4'e göre ilçeden yapılan ülke içi göçlerde İstanbul'un önemli bir yer tuttuğu ve 58.068 kişi ile en çok ikamet edilen yer olduğu görülmektedir. Bunun sebebi önceki yıllarda aile üyelerinin göç etmesi ve gelişmiş iş imkânları olmasıdır. İzmir, Ankara, Kocaeli, Samsun ve Bursa'da gelişmiş iş imkânları nedeniyle göç için tercih edilen büyük şehirlerdendir. Samsun aynı zamanda ilçeye yakın olması sebebiyle Amasya ve Tokat illeri gibi göç tercih sebebi olmuştur. Amasya'da Taşova ilçesi hariç tutularak Amasya il merkezi ve diğer ilçelerde ikamet eden kişi sayıları verilmiştir. Şekil 1.16'da Taşova'nın 1970 yılına ait köy ve şehir nüfusu oranları pasta grafiğinde verilmiştir.

Şekil 1.16: Taşova İlçesi 1970 Yılı Köy ve Şehir Nüfusu Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.16 incelendiğinde 1970 yılında toplam nüfusun %92'sinin köylerde %8'inin ise ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Köylerin toplam nüfusu şehirde yaşayanların yaklaşık 12 katıdır. Geçim kaynağı olarak tarım ve hayvancılık yapılması, eğitim oranının düşük, ulaşım şartlarının yetersiz olması ve hizmet sektörünün henüz yeterince gelişmemesi nüfusun köylerde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Şekil 1.17'de Taşova'nın 2021 yılına ait köy ve şehir nüfusu oranları pasta grafiğinde verilmiştir.

Şekil 1.17: Taşova İlçesi 2021 Yılı Köy ve Şehir Nüfusu Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.17'deki grafik incelendiğinde 2021 yılında toplam nüfusun %63'ünün köylerde %37'sinin Taşova ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Şekil 1.15'teki 1970 yılına ait nüfus oranlarıyla karşılaştırıldığında 2021 yılında köy nüfusunun azaldığı şehir nüfusunun arttığı görülmektedir. Oranlar karşılaştırıldığında 1970 yılında köy nüfusu şehir nüfusunun yaklaşık 12 katıyken 2021 yılında bu oran 2 katın altına düşmüştür.

Köylerde yaşayan nüfus azalırken şehir nüfusunun artmasının nedeni köylerden ilçe merkezine yapılan göçler olabilir. Aynı zamanda toplam nüfusunda giderek azalması hem köylerden ilçe merkezine hem de Tablo 1.4'te verildiği gibi diğer şehirlere göçler gerçekleştiğini göstermektedir. Tablo 1.5'te Taşova ortalama hane halkı büyüklüğünün miktarı ile şehir ve köylere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1.5: Taşova İlçesi Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü Miktarı ve Dağılımı

Yıllar	Şehir	Köy	Toplam
1985	5,14	6,60	6,39
1990	5,03	6,20	5,98
2000	4,98	5,52	5,38
2021	-	-	2,57

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.5'e göre Taşova ilçesinin ortalama hane halkı büyüklüğü yıllar içinde şehirde ve köylerde giderek azalmıştır. Şehir ve köylere bakıldığında her ikisinin de ortalama hane halkı miktarının kademeli olarak azaldığı görülmektedir. Toplam olarak

incelendiğinde 2021 ve 1985 yılları arasındaki süreçte hane halkı ortalaması toplam 6,39'dan 2,57'ye düşerek yüksek oranda bir düşüş yaşamıştır. Şehir ve köy özelinde bakıldığında köy hane halkı büyüklüğü ortalamasının şehirden yüksek olduğu görülmektedir.

1985,1990 ve 2000 yıllarında Türkiye ortalama hane halkı büyüklüğü sırasıyla 5,22, 5,98 ve 4,49'dir. Taşova bu yıllarda ortalama hane halkı büyüklüğünde Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ancak bu durum 2021 yılına gelindiğinde tersine dönmekte ve Taşova 2,57 ile hane halkı büyüklüğü 3,23 olan Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. İlçeden yapılan göçler, nüfus miktarının ve doğum oranlarının azalması ortalama hane halkı büyüklüğünde düşüş meydana gelmesinde en önemli faktörlerdendir.

1.3.3. Ekonomik Faaliyetler

Taşova için ekonomik faaliyet kollarına göre sektörel dağılımı güncel verileri elde edilemediği için 2021 yılına ait veriler yer almamaktadır. Önceki nüfus sayımlarından elde edilen veriler kullanılarak tablo 1.6 oluşturulmuştur. En son güncel veri olarak 2000 yılına ait veriler elde edilmiştir. Tablo 1.6'da Taşova ilçesi önceki yıllara ait nüfusun ekonomik faaliyet kollarına yönelik sektörel dağılımı verilmiştir.

Tablo 1.6: Taşova'da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sektörel Dağılımı
(2000)

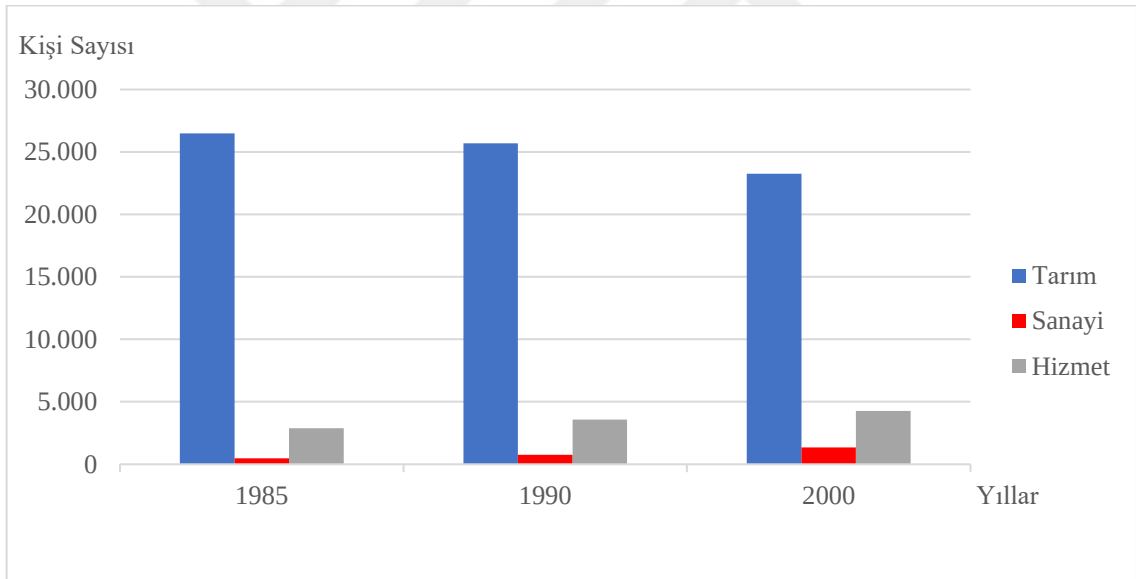
Yıllar	Tarım	%	Sanayi	%	Hizmet	%
1985	26477	89	482	1	2895	10
1990	25705	86	748	2	3569	12
2000	23253	80	1339	5	4273	15

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.6'ya göre Taşova'da yapılan ekonomik faaliyetlerin sektörel dağılımına bakıldığında tarımın ilk sırada olduğu görülmektedir. Yıllar içerisinde tarım sektöründe çalışan nüfusta düşüş görülmesine rağmen en çok yapılan ekonomik faaliyet olarak yerini korumaktadır. 1985 yılında %89, 1990 yılında %86, 2000 yılında ise tüm sektörler içinde %80'lik bir pay almaktadır. Tarımın payı 15 yıl içinde %9 oranında azalmıştır. 1985 yılında 26.477 kişi tarım sektöründe istihdam edilirken 2000 yılında bu sayı 23.253 kişiye

düşmüştür. Tarım sektöründeki düşüşle beraber sanayi ve hizmet sektöründe çalışan nüfusta artış görülmektedir. İkinci sırada yer alan hizmet sektörü 1985 yılında 2895 kişi ile %10'luk bir pay alırken bu oran 1990'da %12'ye, 2000 yılında ise %15'e ulaşmıştır. Hizmet sektörünün aldığı pay 15 yıl içinde %5 oranında artmıştır.

Hizmet sektörünün diğer sektörlerle göre payının giderek artması sektörün daha fazla kişiye istihdam olanağı sağladığının ve ihtiyacın gün geçtikçe artacağını göstergesidir. Sanayi sektörü ise 1985 yılında yalnızca %1'lik bir pay alırken 2000 yılında bu pay %5'e kadar çıkmıştır. Sanayinin aldığı pay %4 oranında artmış olsa da bunun yetersiz olduğu ve Taşova'da sanayi sektörünün kayda değer bir gelişme göstermediği görülmektedir. Şekil 1.18'de Taşova'da önceki yıllara ait nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre sektörel dağılımı verilmiştir.

Şekil 1.18: Taşova'da Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sektörel Dağılımı (2000)

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.18'de nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre sektörel dağılımı grafikte gösterilmiştir. Grafiğe göre tarım sektöründe çalışan nüfusun miktarı azalırken diğer sektörlerde artış görülmektedir. Tarım sektöründe istihdam edilen nüfusun göç etmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi ve nüfusun yaşlanması gibi sebeplerle tarımın payı yıllar içerisinde giderek azalmıştır.

Bu azalmaya bağlı olarak sanayi ve hizmet sektörü gelişmeye başlamıştır. Elektrik, su, gaz kullanımı gibi farklı ihtiyaçların ortaya çıkması, teknolojiye bağlı olarak ulaştırma ve haberleşmenin gelişmesi ile ticaretin artması hizmet sektörüne olan talebi arttırmıştır.

BÖLÜM 2: TARIMSAL DEĞİŞİMİN BAŞLICA NEDENLERİ VE SONUÇLARI

2.1. TARIMIN ENDÜSTRİLEŞMESİ

Endüstriyel tarım bir diğer deyişle fabrika tarımı, çiftliklerde yetiştirilen hayvanların, tarım ürünlerinin ve balıkların endüstriyel olarak üretilmesine denilmektedir. En düşük maliyetle en fazla üretim ve karı hedefleyen yöntemler kullanılır. Sanayi Devrimi ile farklı sanayi kollarının gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan endüstriyel tarım faaliyetleri, 10 bin yıllık tarım tarihinde keskin bir dönemeç olarak kabul edilebilir. Gelişen sanayi faaliyetleri sonucunda tarımsal üretimin endüstriyel bir tarzda yapılması ile gıda metalaşmış, tarım kapitalistleşmeye başlamış ve gıda üretimi beslenmek için değil kâr amacıyla yapılmaya başlanmıştır (Atalık, 2010).

Tarımda makine kullanımının başlaması, biyoloji ve kimyanın tarıma uygulanması, gelişen deniz ve kara yolları ulaşımının tarımı ekonomik yönden etkilemesi ile birlikte dünya geneline yayılmaya başlayan yeni bir metalaşma ortaya çıkmıştır. Kâra dayalı üretim ile birlikte azot ve fosforun bitki yetişmesinde önemi vurgulanarak sentetik gübre üretimi teşvik edilmiştir. Buna bağlı olarak tarımsal faaliyetler yoğun bir şekilde yapılabilir hale gelmiştir. 2. Dünya Savaşında kullanılmak amacıyla geliştirilen kimyasallar tarımda da sentetik pestisitlerin kullanımını arttırmıştır. Deniz taşımacılığında meydana gelen gelişmeler tarım ürünlerinin, dünyanın farklı alanlarına taşınmasını sağlayarak uluslararası pazarlara ulaşmasına olanak tanımıştır. Türkiye’de ise dünyadaki gelişmelere bağlı olarak tarımsal yapıların kapitalistleşme süreci 1950’li yıllarda hız kazandı. Bu yıllarda tarımda makineleşmenin etkisiyle insan gücüne duyulan ihtiyaç azaldı ve kırsal alanda yaşayan nüfus kentlere doğru hareketlenmeye başladı. 1980’lerde ise bu durum adeta bir göç dalgasına dönüştü (Atalık, 2010).

Tarımda makine kullanımının yaygın hale gelmesi ile küresel ısınmaya neden olan sera gazı çıkışı artmıştır. Tarım arazilerinde meydana gelen genişlemeye bağlı olarak da erozyon olayları hızlanmıştır. Geniş alanlarda aşırı sulamadan dolayı tuzlanma meydana gelmiş ve bu da tarımsal üretimin sınırlandırılmasına neden olmuştur. Yüksek verimli ürünler

aslında öyle olmamasına karşın ilerleyen süreçte sadece bir kez ürün verir hale getirilmiş buna bağlı olarak çiftçiler tohumda şirketlere bağımlı hale gelmiş ve bu da üretim maliyetinde artışa neden olmuştur (Rehber, 2006).

Tarımda meydana gelen endüstrileşme geleneksel tarımın yapısını da değiştirmiştir. Geleneksel tarımın yapıldığı ülkelerde tarımsal nüfusun oranı %80-90 seviyesine kadar çıkabiliyorken, endüstrileşmiş ve endüstrileşmeye başlayan ülkelerde bu oran %2-25 seviyesine kadar düşmektedir. Tarım sektöründe çalışan aktif nüfus gelişmekte olan ülkelerde %30-90 arasında değişirken bu oran endüstrileşme sonucu %1-18 seviyesine düşmüştür (Saxowsky ve Duncon'dan aktaran Rehber, 2006). Türkiye'de ise tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranı 1985 yılındaki nüfus sayımına göre %58,9 iken 2021 yılında %17,2'dir (TÜİK İşgücü İstatistikleri 2021).

Tarımda endüstrileşmenin ve sonuçlarının kaçınılmaz bir gerçek olduğu ortadadır. Endüstrileşmenin meydana getirdiği gelişmeler ve olanakların yanında olumsuz sonuçları da bulunmaktadır. Endüstrileşme üreticileri, tarımsal sanayi işletmelerini, kırsal yaşamı ve çevreyi birçok yönden etkilemektedir. Bu etkilerine bağlı olarak endüstrileşmeye karşı başlatılan en önemli hareketlerden birisi farklı ülkelere 29 bilim adamının imzaladığı Vancouver Bildirgesi'dir. Bu bildirgede endüstrileşme ve küreselleşmenin insanlar ve doğa için zararlı olduğu, tarımın sentetikler ve çok uluslu şirketlere bağlı olarak monokültür bir hale gelmesinin insan sağlığını, beslenmesini ve kırsal alanlarda yaşayan nüfusu olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir. Bu sonuçlara göre endüstrileşmenin faydasından çok zararı olduğu sonucuna varılmış, gıda güvenliği, su ve toprak kirliliği gibi çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır. Gübre ve kimyasallar bu çevre kirliliğinin önemli kaynaklarıdır. Kullanılan katkı maddeleri ve antibiyotikler de gıdaların doğallığını bozarak gıda güvenliği sorunlarını meydana getirmiştir (Rehber, 2006).

2.2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Ekonomik faaliyetler sonucunda atmosferdeki sera gazının olması gereken düzeyin üzerine çıkmasına bağlı olarak küresel ısınma meydana gelmektedir. Bu ısınmaya bağlı olarak yağış, nem, kuraklık ve hava hareketleri gibi iklim öğeleri büyük ölçüde değişerek iklim değişikliğine sebep olmaktadır. İklim değişikliği başlıca tarım ve hayvancılık, gıda üretimi, balıkçılık, ormancılık, turizm, sağlık ve lojistik gibi ekonomik faaliyetleri etkilemektedir. Tarım özellikle bu faaliyetler arasında ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların beslenmesi için gıda üretiminde, milli gelire, istihdama, dış ticarete ve tarıma dayalı sanayiye büyük ölçüde önem arz etmektedir (Bayraç ve Doğan, 2015).

Teknolojik gelişmeler ne kadar ileri düzeyde olursa olsun tarımın doğaya bağıllığını kaybetmesi mümkün değildir. Bu sebeple iklim değişikliğinin tarımsal faaliyetler üzerinde meydana getirdiği değişimler hem ulusal hem de uluslararası ticaret açısından önemlidir. Tarım iklim değişikliğinden etkilendiği kadar iklim değişikliğine de sebep olan bir faaliyettir. Tarım arazilerinin kullanımında meydana gelen değişiklikler, gübreleme, ilaçlama, toprak işleme, çeltik üretiminin artması, enerji tüketimi ve hayvan gübreleri karbon emisyonunu arttırarak iklim değişikliğine katkıda bulunmaktadır (Bayraç ve Doğan, 2015).

Türkiye’de 2014 yılında toplam karbon emisyonu 467,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu emisyonlarda en büyük payı %72,5 ile enerji kaynakları oluştururken tarımda %10,6’lık payı meydana getirmektedir. Ulusal emisyonda tarımın payının önemli olduğu, gelişmesine ve büyümesine bağlı olarak bu emisyonun artacağı öngörülmektedir. Bunun yanı sıra tarımın iklim değişikliğinin etkilerini azaltan özelliği de bulunmaktadır. Sürekli olarak geniş alanlarda yapılan tarımsal faaliyetlerin üzerinde yapıldığı toprakların, çayır ve mera alanlarının, ormanlık sahalar gibi yeşil alanların iklim değişikliğine sebep olan karbondioksiti soğuran yutak alanlar olması tarımın karbon salınımı azaltmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Akyüz ve Atış, 2016).

İklim değışikliğı tarımda hastalıkların ve zararlıların artmasına, ekinlerde bodurlaşmaya, ürün kaybına, verimde ve kalitede düşüşe, fidelerde kurumaya, meyvelerin geç olgunlaşmasına, sulama kaynaklarının azalmasına, tarıma dayalı sanayide hammadde kayıplarına, küçük işletmelerin büyüklüklerinin değışmesine ve üreticilerin gelir kaybetmesine neden olmaktadır (Ogunbameru ve ark.'dan aktaran Akyüz ve Atış 2016).

Türkiye küresel ısınmanın etkilediğı alanlar içerisinde risk grubunda yer almaktadır. Su kaynaklarının azalması, kuraklık, çölleşme ve orman yangınlarına bağı olarak ortaya çıkan ekolojik bozulmalardan olumsuz yönde etkilenebilecektir. Yarı kurak ve kurak alanlardaki ve özellikle şehirlerdeki su kaynakları sorunlarına yenileri eklenecek tarımsal ve içme amaçlı suya ihtiyaç giderek artabilecektir. Kurak ve yarı kurak alanlardaki genişlemeye bağı olarak yaz kuraklığı ve şiddetindeki artışlar sonucunda çölleşme, tuzlanma ve erozyon olayları daha fazla yaşanacaktır. Kuraklıkla beraber bazı üreticiler olumsuz yönde etkilenecek yeni mevsimsel özelliklere göre ürünlerini değıştirmek zorunda kalacaktır (Bayraç ve Doğan, 2015). Türk tarımında iklim değışikliğinin etkileri üretimin orta ve kuzey bölgelere kayması, ürün deseninde değışim, büyüme periyodunun kısalması, hasat zamanlarının erken olması, verimde ve üretimde azalma olarak ortaya çıkmaktadır (Oğuz'dan aktaran Akyüz ve Atış, 2016).

Ürünlerin değışimine ek olarak ekim ve dikim tarihlerinde de önemli değışiklikler ortaya çıkacaktır. Sulanan ve sulanmayan alanlarda özellikle buğday, mısır ve soya fasulyesi gibi ürünlerin yanında birçok üründe verim düşüklüğü meydana gelebilecektir. Türkiye'de yağış rejiminde meydana gelen sapmalar ve yağış miktarının azalması tarımsal üretimde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu etki özellikle kışlık ekimde daha fazla olmaktadır. Bahar aylarına doğru kayma gösteren yağış rejimi yazlık ekim açısından olumlu görülse de üretim açısından önemli riskleri de beraberinde getirmektedir (Öztürk, 2002).

İklim değışikliğı tahıllar üzerinde olumsuz etki yaparak ürün desenlerinde değışime yol açmaktadır. 1991-2015 yılları arasında iklim değışikliğinin etkisiyle buğday üretim alanlarında güneşlenme süresi uzamış ve bu da buğday ekim alanlarının daralıp

farklı ürünlerin tercih edilmesine neden olmuştur. Yağış miktarında meydana gelen azalmalar mısır ekim alanlarını daraltmıştır. Sıcaklık artışına bağlı olarak da arpa alanlarında daralma olmuş ve buna karşılık nem oranındaki artışlarda ayçiçeği ekim alanlarının genişlemesine sebep olmuştur. Üretim alanlarının daralması, yüksek girdi maliyetleri ve verimde meydana gelen değişimler fiyat risklerinden dolayı ürün desenlerinde değişikliğe neden olabilecektir. Örneğin Akdeniz Bölgesinde tarım alanlarında büyük bir düşüş meydana gelmiş, bahçelerde narenciye üretimi yıllar içerisinde azalarak yavaş yavaş üretim terkedilmiştir. Bunun yerine nar, muz ve avokado gibi alternatif ürünler tercih edilmeye başlanmıştır (Deniz ve Hiç, 2022).

2.3. GÖÇLER

Sanayi devriminin başlangıcı ile tarım sektörüne yavaş yavaş makinelerin girmesiyle tarımda işgücü ihtiyacı azalmış ve ekonomik nedenlerle kırsal alanlardan kentlere doğru göç hareketleri başlamıştır. Bu ekonomik nedenlerden en önemlisi tarım arazilerinin çeşitli sebeplerle parçalanması sonucu tarım işletmelerinin çok parçalı küçük işletmeler haline gelmesi ve çiftçinin geçimi sağlayacak kadar gelir elde edememesidir. Özellikle küçük işletmelerden meydana gelen Türk tarımında üretim girdilerinin maliyetleri arttırması, buna karşılık ürün fiyatlarında meydana gelen düşüş, desteklemelerden yararlanmada oluşan sıkıntılar, işletmeler için uygun koşullara sahip olmayan tarımsal krediler tarımı itici hale getirmiş, kırsal nüfusun artması ile nüfusun yeni istihdam kaynakları araması da köyden kente göçü tetiklemiştir (Yalçın ve Kara, 2016).

Türkiye’de 1950-1960’lı yıllardan itibaren kırdan kente göç hareketi hız kazanmıştır. Tarımda makine kullanımı, ulaşım koşullarının gelişmesi, topraksızlaşma ve geleneksel toprak sahipliği rejiminin değişmesi göçleri hızlandırmıştır. Bu dönem köylülükten ve kırdan kopma dönemi olarak görülür (İçduygu ve Sirkeci’den aktaran Cengiz ve Baydur, 2010).

1970 ve 1975 yılları arasındaki dönemde meydana gelen göçler ise kırsal nüfusun kârlı olmayan işleri bırakmasına ve diğer modern sektörlerin tercih edilmesine bağlı

olarak gerçekleşmiştir. 1980'lerden itibaren yaşanan ekonomik dönüşüm 1990'lı ve 2000'li yıllarda daha belirgin hale gelmiştir. 1930'lu yıllardan beri küçük üreticiyi desteklemeyi amaçlayan tarımsal destekleme mekanizması, 24 Ocak 1980 kararlarına bağlı olarak ekonomide piyasa mekanizmasının hâkim olmasıyla ve ardından 5 Nisan 1994 kararlarıyla tamamen sonlandırılmıştır. Tarımsal üretimin büyük çoğunluğunu oluşturan küçük üreticiler desteklemeden yoksun kalarak düzenli bir gelir elde etme beklentisiyle şehirlere göç etmeye başlamışlardır. 2001 yılında “Güçlü Ekonomiye Geçiş” politikaları ile birlikte fiyat destekleri kaldırılarak yerine Türk tarımının yapısına pek de uygun olmayan doğrudan gelir desteğine geçilmesi, Ziraat Bankası'nın piyasa koşullarına bağlı olarak kredi vermesi, gelirlerin düşmesine ve tarımın dalgalı bir seyir izlemesine neden olmuştur (Cengiz ve Baydur, 2010).

Tarımsal üretim doğal koşullara bağlı olarak yapılır ve bu durum beraberinde risk ile belirsizlik meydana getirir. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin tarıma dayanması doğal koşullardan ve iklim değişikliklerinden daha fazla etkilenmesine neden olmaktadır. (Bayraç ve Doğan, 2015).

Ülkemizde de tarımsal üretim doğa koşullarına son derece bağımlıdır. Bunun yanı sıra tarıma yapılan yatırım harcamalarının giderek azalması ve Türk tarımındaki yapısal problemlerin fazla olması tarımda verim düşüklüğüne neden olmaktadır. Piyasa mekanizmasına geçiş süreciyle birlikte tarımsal yatırımların özel sektöre cazip gelmemesi ve kamu tarafından da yapılmaması, düşük gelir, düşük yatırım, düşük tasarruf ve düşük verimlilik döngüsüne girilmesine sebep olmuş ve tarım sektöründeki büyüme oranlarında istikrar sağlanamamıştır. Tarımın istihdamdaki payı ve tarımda istihdam edilenlerin sayısı 1980'li yılların sonunda azalma göstermiştir. Kırsal alanlardaki tarımın toplam istihdam içindeki payı 2001-2002 yıllarında %75.2 iken 2008 yılında bu oran %10 oranında azalarak %65.7'ye düşmüştür. Tarımda teknoloji kullanımı ve bunu uygulayan belli bir kalitedeki işgücünün olması alınan eğitim düzeyinin yüksekliğini gösteren bir ölçüttür. Eğitim oranı kırsal alanda düşük olmasına rağmen bu faktör de göçü tetiklemektedir. Eğitimli nüfusun kırsal alanda istihdam edilememesi eğitiminde göçü etkileyen unsurlardan olduğunu göstermektedir (Cengiz ve Baydur, 2010).

2.4. TAŞOVA İLÇESİNDE TARIMSAL FAALİYETLERİ ETKİLEYEN VE DEĞİŞİME NEDEN OLAN BAŞLICA FAKTÖRLER

Taşova’da tarımsal faaliyetleri etkileyen faktörler sulama, gübre kullanımı, zirai mücadele, makineleşme, devlet teşvikleri, kota uygulamaları ve tarımsal girdi maliyetlerinin yüksek olmasıdır. Sulama faaliyetleri bitkilerin ihtiyaç duyduğu suyun insanlar tarafından karşılanmasıyla yapılmaktadır. Sulama miktarı yaz aylarında yağışların azalmasına bağlı olarak artmakta ve bitkinin türünü bağlı olarak da değişebilmektedir. 1997 yılı köy envanterine göre o dönemde Taşova’da tarım arazilerinin 65.032 dekarlık kısmında sulama yapılmaktaydı. Sulama imkânlarının artmasıyla yeterli sulama koşullarına sahip olmayan alanlarda da sulu tarım faaliyetleri yapmak mümkün hale gelmiştir.

2019 yılı verilerine göre Taşova tarım arazilerinin 127.260 dekarlık kısmında sulama faaliyetleri yapılmaktadır. 1997 yılı ile karşılaştırıldığında sulama yapılan alanların neredeyse 2 katına ulaştığı görülmektedir. Sulama amacıyla Yerkozlu, Kızılgüldüren ve Destek göletleri ile birlikte Uluköy barajı da bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Tekpınar, Gürsu, Borabay, Alpaslan, Belevi, Çaydibi, Esençay, Kırkharman, Çakırsu ve Kumluca köylerine Amasya İl Özel İdaresi Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yapılan göletler sulama amaçlı kullanılmaktadır (Amasya İli 2018 Yılı Çevre Durum Raporu, 2019).

Taşova’da 2018 yılı verilerine göre 115.263 dekarlık bir alanda gübreleme işlemi yapılmış ve 3885 adet işletme gübre desteği almıştır (Amasya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü İl Brifingi, 2019). 1997 yılı köy envanterine göre de Taşova ve köylerinde kimyevi ve çiftlik gübre kullanan toplam hane sayısı 6585’dir. Taşova ve köylerinde yapılan görüşmeler neticesinde gübrelemenin verimi attırmada büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Önceden dönüm başına alınan ürün miktarının gübre ile birlikte birkaç katına çıktığı gözlenmiştir. Gübre kullanımının avantajları yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Bilinçsiz ve aşırı kimyasal gübre kullanımı çevre kirliliğine yol açmakta havaya, toprağa ve hatta su kaynaklarına karışmaktadır. Gübre kullanımı aynı zamanda

üreticiye de maddi olarak zarar vermektedir. Alınan destekler artan gübre fiyatlarından dolayı yetersiz gelmekte ve çiftçiye büyük bir yük olmaktadır.

Tarımda makine kullanımı ile birlikte hem işgücü ve emekten kar edilmiş hem de zamandan tasarruf edilmiştir. Görüşmelerde belirtilenlere göre tarımda makineleşmenin artması büyük kolaylık sağlamıştır. Traktör sayısındaki artış, biçerdöver kullanımı, tarım aletlerindeki çeşitlilik sayesinde işgücüne olan ihtiyaç azalmış ve aylar süren işler birkaç günde yapılabilecek hale gelmiştir. Ancak arazinin topografik yapısının uygun olmadığı durumlarda makine kullanımı mümkün olmamaktadır. Buna örnek olarak eğimin fazla olduğu alanlarda makine kullanımı neredeyse olanaksız hale gelmektedir. İlçenin iç kesimindeki ova alanları ve eğimin nispeten daha az olduğu alanlarda makine kullanımı mümkündür fakat kuzey güney yönlü artan eğim makine kullanımını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple geçmişte öküz ve düven kullanılarak ekilen ve işlenen araziler makine kullanımının yaygınlaşmasıyla boş bırakılmaktadır.

2021 yılı TÜİK verilerine göre Taşova'daki toplam traktör sayısı 3687'dir. 1997 yılında ise ilçede bulunan traktör sayısı 1.359'dur (1997 Köy Envanteri). Traktör sayısındaki artış üreticiye büyük kolaylık sağlasa da işgücüne ihtiyaç azalmakta ve bu da göçlere sebep olmaktadır. İşgücüne ihtiyaç ancak makinenin kullanılmadığı meyvecilik gibi tarımsal faaliyetlerde ortaya çıkmaktadır. Traktör kullanımının bir diğer dezavantajı da girdilere eklenen yakıt ve diğer ek masraflardır. Bu masraflar elde edilen gelirin büyük bir kısmını kapsamakta ve üreticiyi olumsuz etkilemektedir.

Devlet teşvik ve kota uygulamaları Taşova ilçesindeki tarımsal faaliyetleri etkileyen önemli faktörlerdendir. Geçmişte üretimi en fazla yapılan şeker pancarı kota uygulamalarından oldukça etkilenmiştir. Şeker pancarı üretimi Türkiye'de 1998 yılından itibaren kota uygulamalarıyla kısıtlanmıştır. 2001 yılında 4634 sayılı kanun ile yürürlüğe giren şeker yasasıyla Şeker Kurumu kurulmuştur. Bunu takiben Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin özelleştirme süreci başlamıştır. Bu özelleştirme ile şeker pancarı üretiminde devlet desteği ortadan kalkmıştır (Bayramoğlu'ndan aktaran Bakırcı, 2020). Devlet desteğinin ortadan kalkmasıyla pancar üreticileri üretim masraflarını karşılamakta zorlanmış ve kar edemedikleri için şeker pancarı üretiminden vazgeçmişlerdir. Tütün

üretiminde de benzer şekildeki uygulamalar etkili olmuştur. TEKEL 2001/06 sayılı ve 05.02.2001 tarihli Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) Kararı ile özelleştirme kapsamına alınmıştır. TEKEL'in bağlı ortaklığı bulunun Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticareti A.Ş'de bulunun %100 oranındaki kamu hissesi de blok satış yöntemiyle özelleştirilmiştir (Türk, 2014). 2002 yılında 4733 sayılı kanunla uluslararası sermayenin taleplerinin şekillendiği diğer bir bağımsız düzenleyici kurum olan Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu kurulmuştur (Aztimur'dan aktaran Bakırcı, 2020). Tütün yasası ile destekleme fiyatı uygulamasına son verilmiş ve küçük üreticiler aleyhine bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu yasa ile tütün üreticilerinin ürünlerini açık arttırma veya yazılı sözleşme esaslı ile satmaları düzenlenerek, devletin tütün üretimi ve satışı üzerindeki müdahalesi ortadan kaldırılmıştır (Bakırcı, 2020).

1 Ocak 2003 tarihinde Tütün, Tütün mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Anonim şirketi kurulmuştur. 2 Haziran 2003 tarihinde ise TEKEL'e bağlı Sigara İşletmeleri Müessesesi, Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş adını almıştır. Alkollü İçkiler Müessesesi de Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticareti A.Ş şeklinde değiştirilmiştir (<https://www.tekgida.org.tr/tekelin-ozellestirilmesi-ve-issizlik-54143/>).

Sigara üretimi işletmelerinin özelleştirilmeleri 2003 yılında gerçekleştirilen ilk ihaleye teklif gelmemesinden dolayı 2005 yılında tekrar ihaleye çıkmış ancak teklif yeterli bulunmadığından iptal edilmiştir. Sigara Sanayii İşletmeleri ve Ticareti A.Ş'ye ait sigara üretimiyle ilgili varlıkların 4046 sayılı Kanun Hükümleri çerçevesinde özelleştirilmesine yönelik yapılan üçüncü ihalenin sonucunda 22 Şubat 2008 tarihinde yapılan son pazarlıkla şirket ÖYK'nın 22.04.2008 tarihli ve 2008/23 sayılı kararı ile 24 Haziran 2008 tarihinde British American Tobacco (BAT) firmasına devredilmiştir. Bu ihalede TEKEL markası da devredildiğinden uzun yıllar Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından kullanılan bu kısaltma TTA (Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Anonim Şirketi) olarak değiştirilmiştir. TEKEL'in sigara işletmesini devralan BAT firması İzmir Tire'deki fabrikasını kapatarak Samsun'da bulunan TEKEL fabrikasına taşınma kararı almıştır Fabrika 29 Nisan 2002 tarihinde kapatılmıştır (Türk, 2014).

TEKEL'E ait sigara fabrikalarından bazıları 2008 yılında özelleştirilip faaliyetlerine bir süre devam ederken bazıları aynı yıl tamamen kapatılmıştır. Bu fabrikaların kapatılması ve özelleştirilmesiyle 2008 yılında 194.282 olan tütün üretici sayısı 2009 yılında 80.766'ya gerilemiştir. Kapatılan fabrikalardan bazıları şu şekildedir: 1997 yılında Samsun Ballica Fabrikası açılmasıyla faaliyetlerine son veren Samsun Sigara Fabrikası 2008 yılında özelleştirilmiştir. Adana Sigara Fabrikası 2008 yılında özelleştirilmiş 2014 yılında kapatılmıştır. Malatya, Bitlis ve İstanbul Sigara Fabrikaları aynı şekilde 2008 yılında özelleştirme kapsamına alınmış ve ardından aynı yıl kapatılmıştır. Tokat Sigara Fabrikası da 2008 yılında özelleştirilip 2009 yılında kapatılmıştır. TEKEL'e ait yaprak tütün işletmeleri de kapatılmıştır (<https://www.tekgida.org.tr/tekelin-ozellestirilmesi-ve-issizlik-54143/>).

TEKEL'in özelleştirilme uygulamasına alındığı sırada 110 yaprak tütün işletmesi, 19 alkollü içki üretim tesisi, 6 sigara fabrikası, 84 pazarlama müdürlüğü, 10 tuz işletmesi, ipek, viskoz fabrikası 1 kibrit fabrikası ve 1 ambalaj fabrikası bulunuyordu. Özelleştirme sonrasında 2009 yılında TEKEL'e ait 57 yaprak tütün işletmesi, 2 tuz işletmesi ve bir ambalaj fabrikası kalmıştır (Özerman, 2009). Bu sebeplere bağlı olarak tütün üretimi de şeker pancarı üretiminde olduğu gibi kısıtlanmış ve yıllar içerisinde giderek azalmıştır.

Devlet teşvikleri de ilçede tarımsal faaliyetlerde etkili olan diğer bir unsurdur. Belirli tarım ürünlerine, mazota ve gübrelemeye verilen destekler tarımsal üretimde teşvik edici faktörlerdendir. Ayçiçeği, buğday, arpa ve yem bitkileri gibi ürünlere verilen destekler bu ürünlerin tercih edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak fiyatların artması ve şartların olumsuz yönde değişmesiyle verilen teşvik ve ödemelerin yetersiz kalması çiftçileri oldukça etkilemektedir. Özellikle sürekli artış eğiliminde olan mazot ve gübre fiyatları bu etkilerin en çok hissedildiği alanlardır. Devlet teşviklerinde bir diğer olumsuz faktörde tapu problemidir. Verilen desteklerin çiftçiye değil de tapu sahibine verilmesinden dolayı çiftçiler kendilerine ait olmayan, baba veya dede üzerine kayıtlı, birden fazla kişinin hissedar olduğu arazilerden destekleme alamamaktadır. Buna bağlı olarak birçok çiftçi desteklerden yararlanamamaktadır.

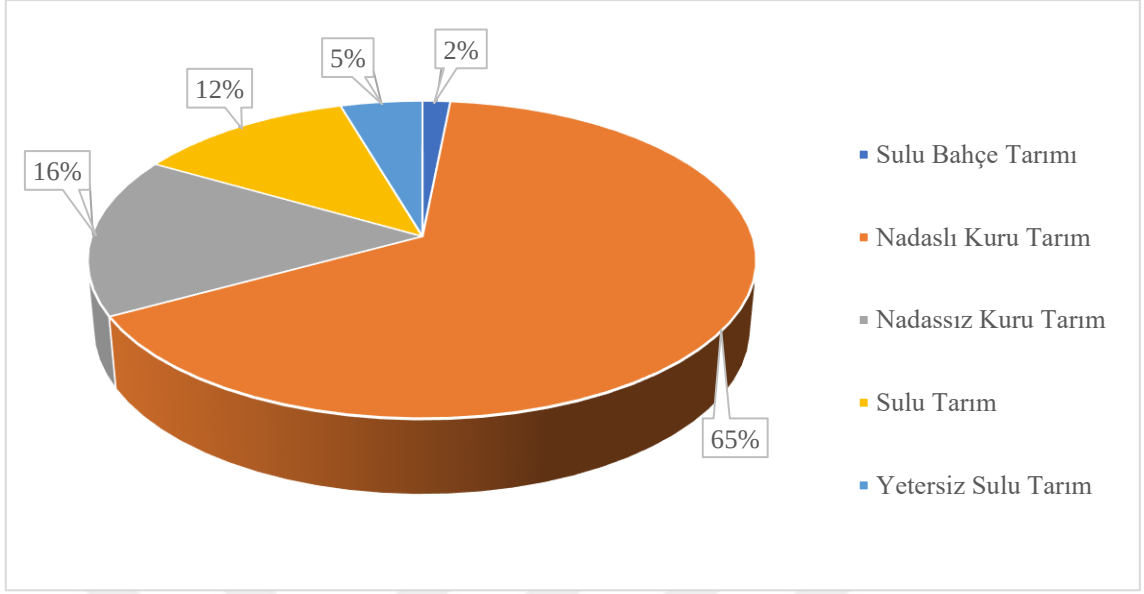
BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sahasında bulunan tarım arazilerin dağılışıında meydana gelen değişim ve ilçede yapılan tarımsal üretimin değişimi 1997 yılı Köy Envanterinden ve 2004-2021 yılı arasında yayınlanan TÜİK Bitkisel Üretim İstatistiklerinden elde edilen sayısal veriler kullanılarak grafik ve tablolarla görselleştirilerek karşılaştırılmıştır. Bu bölümde ayrıca yıllar içerisinde değişen tarımsal üretimi ve ürün desenlerini göstermek amacıyla haritalara, yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Bulgular görüşmelere katılan katılımcıların demografik bilgilerini, yıllar içerisinde değişen ürün desenlerini, ürün desenlerinin değişiminde etkili olan faktörleri, tarımsal üretimde 1970'den günümüze meydana gelen değişimleri, bu değişimde etkili olan nedenleri ve tarımsal değişimin sosyo-ekonomik sonuçlarını kapsamaktadır.

3.1. TARIM ARAZİLERİNİN DAĞILIŞINDAKİ DEĞİŞİMLER (1997-2021)

Taşova İlçesinin toplam arazi varlığı 1.051.000 dekadır. Bu arazinin %37,7'sini 358.815 dekarla tarım arazileri oluşturmaktadır. Taşova arazilerinin yaklaşık üçte birini tarım arazilerinin oluşturduğu söylenebilir. Toplam 358.815 dekarlık tarım arazilerinin 2.890 dekarını kuru bahçe tarımı, 6.256 dekarını sulu bahçe tarımı, 264.856 dekarını nadaslı kuru tarım, 65.824 dekarını nadassız kuru tarım, 49.040 dekarını sulu tarım ve 18.438 dekarını ise yetersiz sulu tarım oluşturmaktadır.

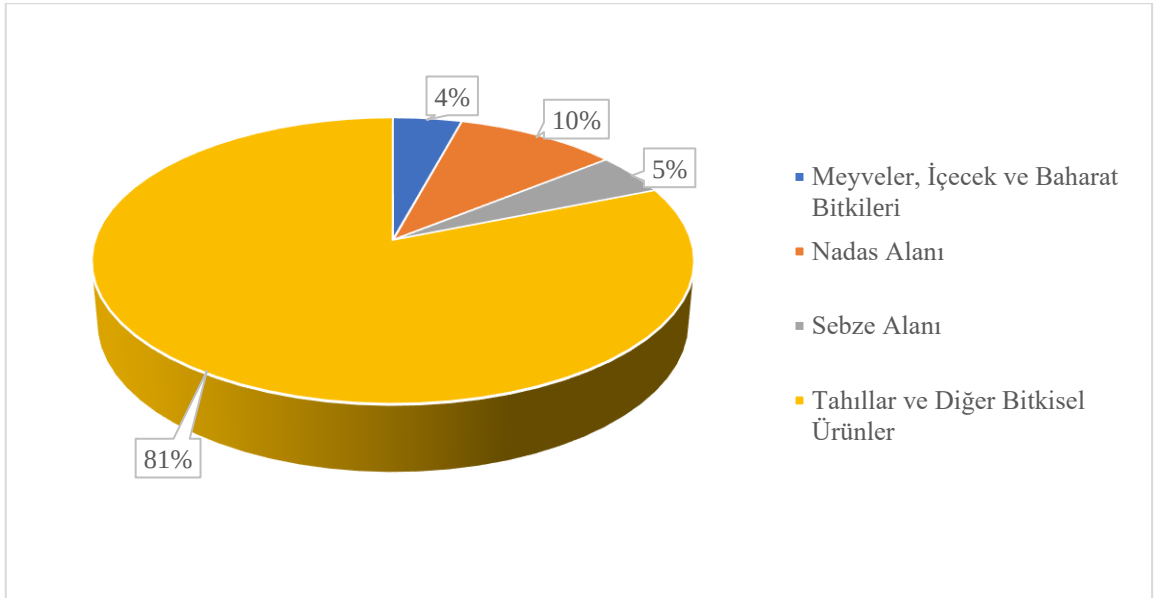
39.998 dekar ile mera alanları %4,2 dekarlık bir alanı temsil ederken fundalık alanı ise 9.756 dekar ile %1'lik bir alanı oluşturmaktadır (TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri). Şekil 3.1'de Taşova'da yapılan tarımsal faaliyet çeşitleri dağılımı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 3.1: Taşova'da Yapılan Tarımsal Faaliyet Çeşitleri Dağılımı (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.1'deki grafikte Taşova'da tarım alanlarında yapılan tarımsal faaliyetlerin yüzde olarak oranları gösterilmiştir. Toplam 358.815 dekarlık tarım arazilerinin %65'inde nadaslı kuru tarım, %16'sında nadasız kuru tarım, %12'sinde sulu tarım, %5'inde yetersiz sulu tarım ve kalan %2'lik kısmında da sulu bahçe tarımı yapılmaktadır. Şekil 3.2'de Taşova'nın 2021 yılına ait tarımsal arazi dağılımının grafiği verilmiştir.

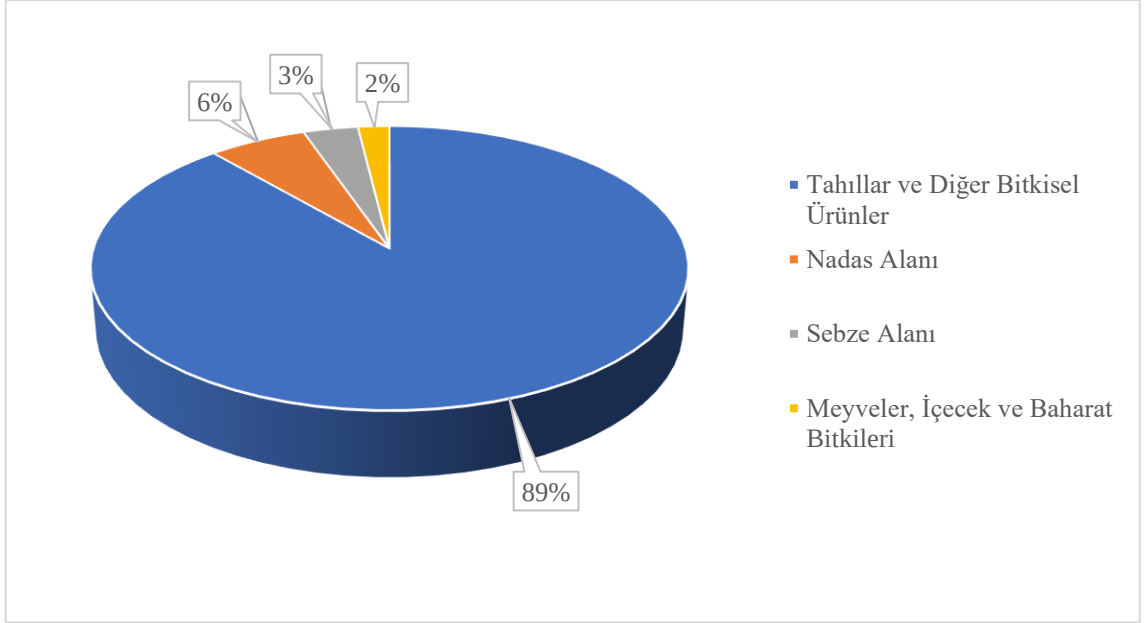
Şekil 3.2: Taşova İlçesi Tarımsal Arazi Dağılımı (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.2'deki grafik incelendiğinde Taşova'da tarımsal arazilerinin büyük çoğunluğunu %81 oranla tahıllar ve diğer bitkisel ürünler oluşturmaktadır. Bu ürünler aynı zamanda tarla ürünleri olarak adlandırılmaktadır. Aynı yıl içerisinde ekilip hasat edilen türlerdir (Bulut, 2006).

Buğday, arpa, mısır, yulaf, çeltik gibi bitkiler ilçede yetiştirilen tahıllardır. Bu ürünler insan beslenmesinin yanı sıra hayvan yemi olarak da kullanılmaktadır. Fiğ, tritikale, korunga ve yonca bitkiler de tahıllar içinde yer almakta ve hayvancılıkta yem amacıyla üretilmektedirler. Bu grup içinde yer alan diğer bitkisel ürünler kategorisinde fasulye(kuru), nohut(kuru), bezelye(kuru), ayçiçeği, haşhaş, patates, şekerpancarı ve tütün bulunmaktadır.

Özellikle kuru tarım yapılan arazilerde önemli bir yeri olan nadas toprakta yağış sularının depolanmasına yardımcı olmaktadır. Taşova'da tarımsal faaliyetlerin çoğunluğunu nadaslı kuru tarım alanları oluşturmaktadır. Tarımsal arazilerin dağılımında şekil 3.2'de gösterildiği gibi 2021 yılında nadas alanları %10'luk bir pay almaktadır. Bunu %5'lik bir oranla sebze alanları takip etmektedir. Sebze yetiştirilen bahçe alanlarında fasulye(taze), barbunya, bezelye, lahana, marul, ıspanak, biber, patates, salatalık, patlıcan, domates, bamyası, kabak, sarımsak, soğan, pırasa gibi sebzelerin yanında kavun ve karpuz da yer almaktadır. Kalan %4'lük kısmı da meyveler, içecek ve baharat bitkileri yetiştirilen alanlar temsil etmektedir. Bu alanlarda yetiştirilen ürünler ise üzüm, incir, elma, armut, ayva, kayısı, kiraz, vişne, şeftali, erik, badem, nar, dut, kıvılcık, fındık ve cevizdir. Şekil 3.3'te Taşova'nın 1997 yılında yayınlanan köy envanterine göre tarımsal arazi dağılımını gösteren grafik verilmiştir.

Şekil 3.3: Taşova İlçesi Tarımsal Arazi Dağılımı (1997)

Kaynak: 1997 Köy Envanteri

Şekil 3.3'teki grafik incelendiğinde Taşova'nın 1997 yılında tarımsal arazilerinin büyük bir kısmını %89'unun tahıllar ve diğer bitkisel ürünler oluşturmaktadır. Bu tarım alanlarında o dönemde buğday, arpa, yulaf, mısır, çeltik, tütün, şeker pancarı, haşhaş, bakla, nohut, fasulye(kuru), fiğ, yonca ve korunga yetiştirilmekteydi (1997 Köy Envanteri).

Şekil 3.2'deki 2021 yılına ait verilerle 1997 yılı karşılaştırıldığında tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin tarımsal arazi dağılımındaki payının %9 oranında azaldığı görülmektedir. Tarımsal arazilerin %6'sını nadas alanları oluşturmaktadır. Bu oran 2021 yılı ile karşılaştırıldığında 1997 yılında nadas alanlarının daha az bir alan kapladığı görülmektedir. Nadas alanlarının oranı %6'dan %10'a çıkmıştır. Bunu %3'lük bir oranla sebze alanları takip etmektedir. Sebze alanlarında soğan(kuru, taze), marul, ıspanak, fasulye(taze), bamya, karpuz, kavun patlıcan, domates, biber gibi ürünler yetiştirilmekteydi. Geriye kalan alanlarda ise meyveler, içecek ve baharat bitkileri yer almaktadır. Bu alanlarda kimyon, elma, kiraz, erik, kayısı, şeftali ve üzüm gibi ürünler yetiştirilmekteydi.

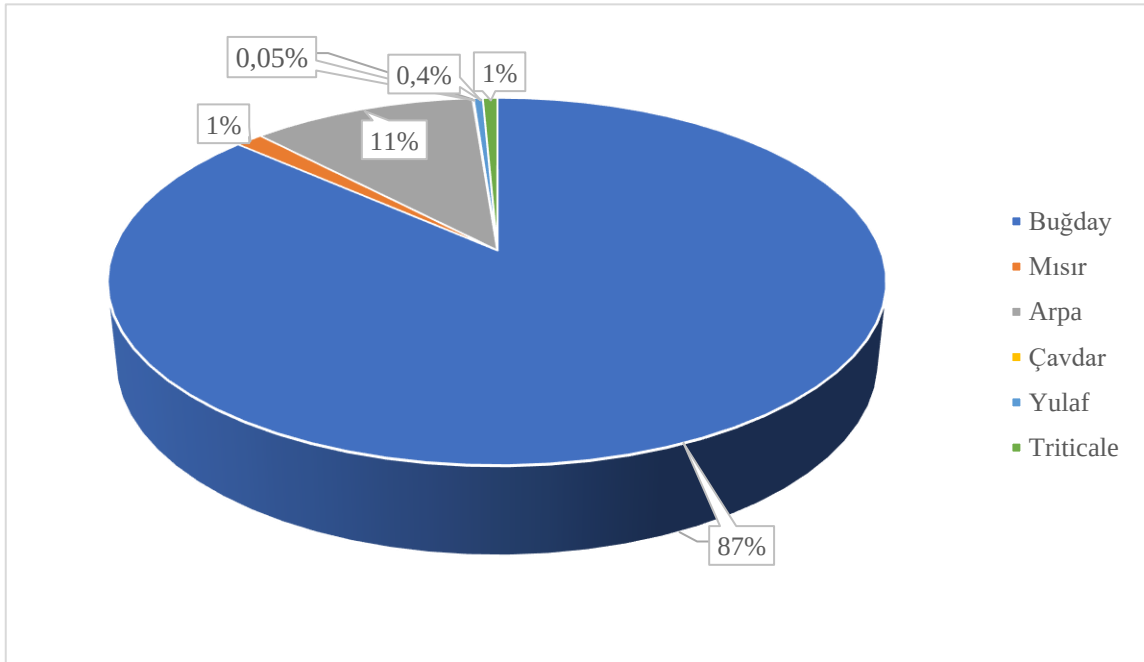
3.2. TARIMSAL ÜRETİMDE YILLAR İÇİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER (1997-2021)

3.2.1. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler

Taşova ilçesinde en fazla yetiştirilen tarımsal ürünler tahıllardır. Bunlar buğday, arpa, yulaf, çavdar, triticales, mısır ve çeltiktir. Diğer bitkisel ürünler grubunda baklagiller ve endüstri bitkileri yer almaktadır. Baklagil olarak ilçede fasulye, nohut ve bezelye yetiştirilmektedir. Endüstri bitkileri olarak adlandırılan bitkiler sanayi için hammadde oluşturan ve işlenerek çeşitli alanlarda kullanılan tarım ürünleridir. Sanayide kullanıldıkları için ekonomik açıdan değeri yüksek ürünlerdir. Taşova’da üretilen endüstri ürünleri ise haşhaş, tütün, şeker pancarı ve ayçiçeğidir.

3.2.1.1. Tahıllar

Taşova ilçesinde yetiştirilen tahıl ürünleri buğday, arpa, yulaf, çavdar, triticales mısır ve çeltiktir. İlçe genelinde en çok yetiştirilen tahıl ürünü buğdaydır. Buğdaydan sonra en çok arpa ve mısır yetiştirilmektedir. Şekil 3.4’te Taşova ilçesinde tahıl üretimi alanlarının ürünlere göre dağılımı verilmiştir.

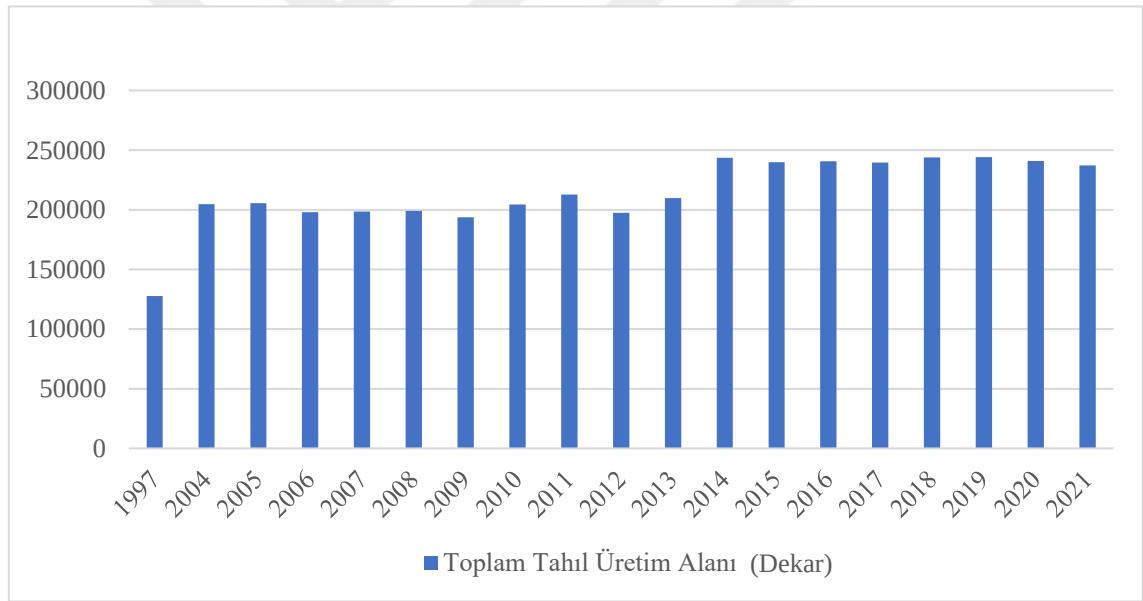

Şekil 3.4: Taşova İlçesi Tahıl Üretimi (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.4' e göre Taşova'da en çok yetiştirilen tahıl ürünlerinin %87'sini buğday oluşturmaktadır. Buğdayın kullanım alanının geniş olması ve temel besinlerin ana maddesi olması sebebiyle tüketimi ve üretim alanı geniştir. Buğdayı en yakın %11 oranıyla arpa takip etmektedir. Buğdaya göre yetiştirme süresi kısa ve daha yüksek yerlerde yetiştirilmesine rağmen kullanım alanı daha kısıtlıdır. Arpayı %1 oranla mısır ve tritcale üretim alanları takip etmektedir. Çavdar ve yulaf ise diğer tahıl ürünlerine oranla daha az yetiştirilmektedir. 2021 yılında yalnızca 197 ton yulaf, 43 ton çavdar üretimi yapılmıştır.

Arpa ve buğday 1970'li yıllardan günümüze kadar olan süreçte Taşova tarımında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle geçmişte beslenmenin temeli olan bu tahıllar üretimi en çok yapılan tahıllar olarak önemini halen korumaktadır. Şekil 3.5'te Taşova ilçesi toplam tahıl üretimi alanlarının yıllara göre değişimi verilmiştir.

Şekil 3.5: Taşova İlçesi Tahıl Üretim Alanının Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.5'te verilen grafiğe göre Taşova ilçesinde tahıl üretiminin son 7 yılda arttığı görülmüştür. 2014 yılından itibaren tahıl üretim alanları zaman zaman düşüş gösterse de genel itibariyle artmıştır. Önceki döneme bakıldığında tahıl üretim alanlarının daha az bir alan kapladığı görülmektedir. 1997 yılından 2004 yılına kadar olan dönemde tahıl üretim alanlarının miktarı %60 oranında artmıştır. Tahıl üretiminin artmasında ihtiyaca bağlı olarak ticari amaçlı üretim, makine kullanımı sayesinde üretimin daha kısa sürede yapılması, sulama, gübreleme ve yüksek verimli tohumların kullanılması ile daha

yüksek verimde ürün elde edilmesi etkili olmuştur. Tablo 3.1’de Taşova ilçesinde en fazla üretimi yapılan tahılların yıllar içindeki değişimini göstermek amacıyla ekim alanlarının yıllara göre büyüklükleri verilmiştir.

Tablo 3.1: Taşova İlçesi Yıllara Göre Tahıl Üretimi Alanları (Dekar) (1997-2021)

Yıllar	Buğday	Arpa	Mısır
1997	99703	19428	4953
2004	160690	36600	1380
2005	180510	19730	1610
2006	170681	23000	1453
2007	171476	22000	1492
2008	174371	19771	1556
2009	170640	17809	1747
2010	178972	19250	2737
2011	186740	19500	2746
2012	170000	20000	3520
2013	182016	20000	3691
2014	214300	20999	4379
2015	210952	20914	4254
2016	211891	20740	4506
2017	214128	18480	3324
2018	216404	19951	3110
2019	219185	17765	3309
2020	207757	24977	3908
2021	202812	25700	4223

Kaynak: TÜİK

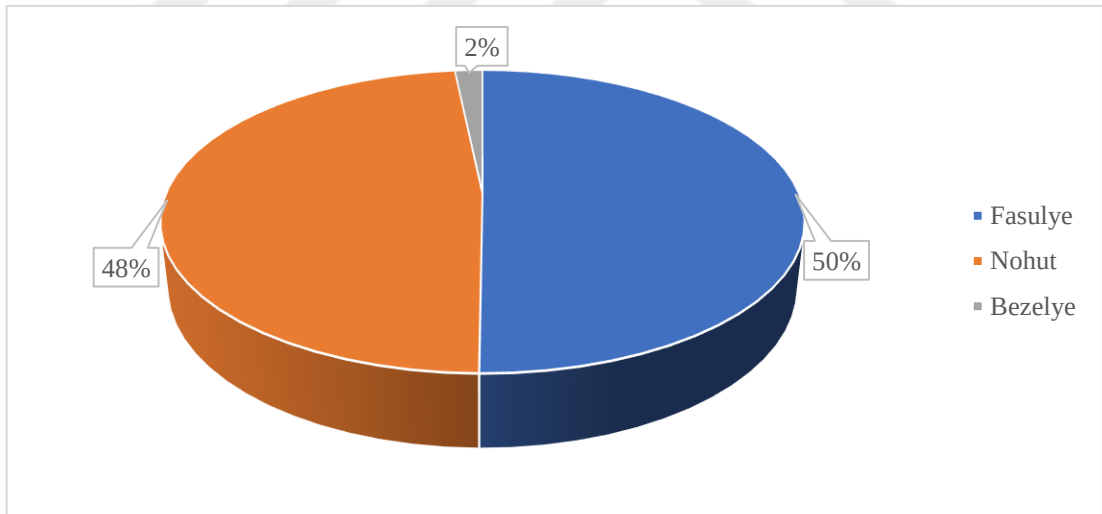
Tablo 3.1’de verilenlere göre ilçede yıllar içerisinde tahıl üretim alanları belirli dönemlerde artmış belirli dönemlerde azalmıştır. Özellikle buğday ekim alanlarının 1997 yılından günümüze iki katına çıktığı görülmüştür. Ancak buğday ekim alanlarının en geniş olduğu dönem 2014-2019 yılları arasındaki dönemdir. 2019 yılından sonra buğday ekim alanları azalmıştır. Bu azalmaya rağmen genel itibarıyla bakıldığında buğday üretiminde artış olduğu görülmektedir.

Arpa ekim alanlarının büyüklükleri yıllar içerisinde oldukça değişiklik göstermiştir. 1997 yılından 2004 yılına kadar olan 7 yıllık süreçte arpa ekim alanlarının neredeyse iki katına çıktığı görülmektedir. Ancak bu dönemle kıyaslandığında, takip eden yıllarda arpa üretimi oldukça azalmıştır. Son iki yılda ise ekim alanlarına bakıldığında arpa üretiminde artış olduğu görülmektedir. Mısır ekim alanlarının ise yıllar içerisinde

belirli dönemlerde arttığı belirli dönemlerde azaldığı görülmektedir. 1997 yılından itibaren incelendiğinde ekim alanlarının o dönemdeki büyüklüğüne hiçbir dönemde ulaşamadığı görülmektedir. Bu döneme en yakın ekim alanı 2014-2016 yılları arasındaki dönemde görülmektedir. 2018 yılından itibaren de ekim alanlarında artış olduğu görülmektedir.

3.2.1.2. Baklagiller

Taşova’da yetiştirilen tarım ürünlerinde baklagiller ikinci sırayı almaktadır. İlçede en fazla yetiştirilen baklagiller fasulye, nohut ve bezelyedir. Fasulye baklagiller üretiminde birinci sırada yer alırken nohut ikinci sıradadır. Bezelye ise son 6 yılda yemlik olarak yetiştirilmektedir. Fakat önceki yıllara göre değerlendirildiğinde bezelye üretimi üçüncü sırada yer almaktadır. İlçede bir dönem soya fasulyesi de yetiştirilmiş fakat son 5 yılda hiç üretimi yapılmamıştır. Şekil 3.6’da Taşova ilçesinde baklagiller üretimi alanlarının ürünlere göre dağılımı verilmiştir.

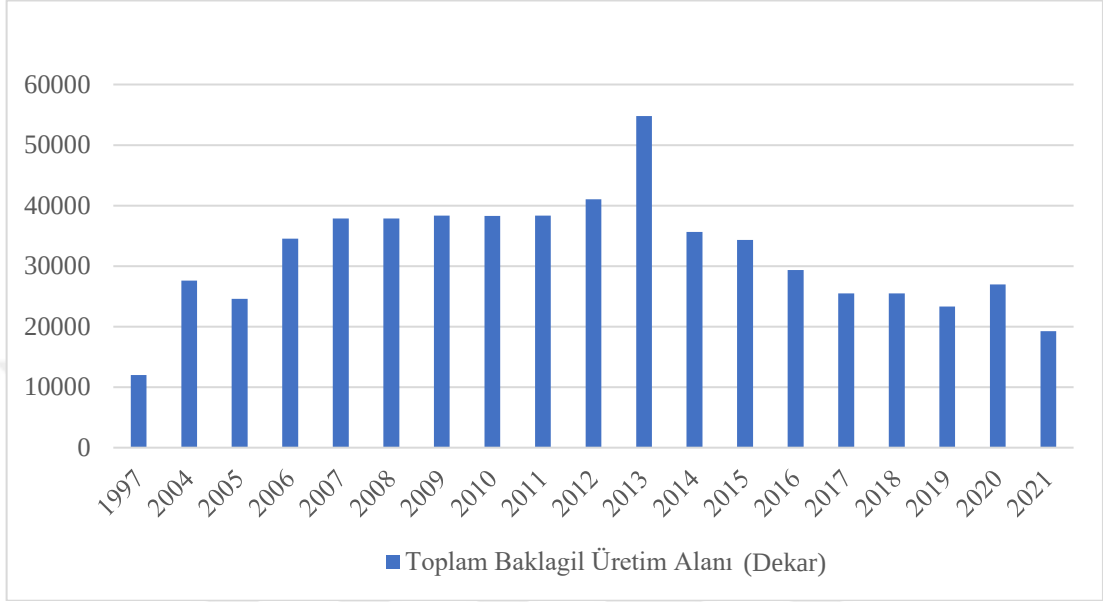

Şekil 3.6: Taşova İlçesi Baklagil Üretimi (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.6’ya göre Taşova’da baklagiller üretiminin %50’sini kuru fasulye oluşturmaktadır. Bunu %48 ile nohut üretimi takip etmektedir. Fasulye ve nohut gibi baklagillerin tüketiminin fazla olması üretiminde diğer tür olan bezelyeye göre daha fazla yetiştirilmesine sebep olmaktadır. Bezelye üretimi toplam baklagiller üretimin yalnızca

%2'sini oluşturmaktadır. Şekil 3.7'de Taşova ilçesi toplam baklagiller üretimi alanlarının yıllara göre değişimi verilmiştir.

Şekil 3.7: Taşova İlçesi Baklagil Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)

Kaynak: TÜİK, 1997 Köy Envanteri

Şekil 3.7 incelendiğinde Taşova ilçesinde baklagiller üretiminin yıllar içerisinde azaldığı görülmektedir. 1997 yılından 2013 yılına kadar olan süreçte 2005 yılı hariç baklagiller üretiminin en fazla yapıldığı dönem olduğu görülmektedir. 2020 yılında ekim alanlarında artış görülse de 2013 yılından sonra ekim alanlarının giderek azaldığı ve 2021 yılında ise önceki yıllara kıyasla ekimin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tablo 3.2'de Taşova ilçesinde en fazla üretimi yapılan baklagillerin yıllar içindeki değişimini göstermek amacıyla ekim alanlarının yıllara göre büyüklükleri verilmiştir.

Tablo 3.2: Taşova İlçesi Yıllara Göre Baklagil Üretimi Alanları (Dekar) (1997-2021)

Yıllar	Fasulye (Kuru)	Nohut	Bezelye (Kuru)
1997	2262	3831	
2004	2100	13490	
2005	1000	11000	
2006	1500	14000	
2007	1550	15500	
2008	1550	15450	
2009	1556	15461	
2010	1395	15500	50
2011	1400	15500	50
2012	1400	15000	66
2013	1393	13750	65
2014	1400	7000	60
2015	1000	6000	60
2016	1100	4635	
2017	1100	4635	
2018	1100	4635	
2019	1100	3058	
2020	1820	1575	
2021	1820	1750	

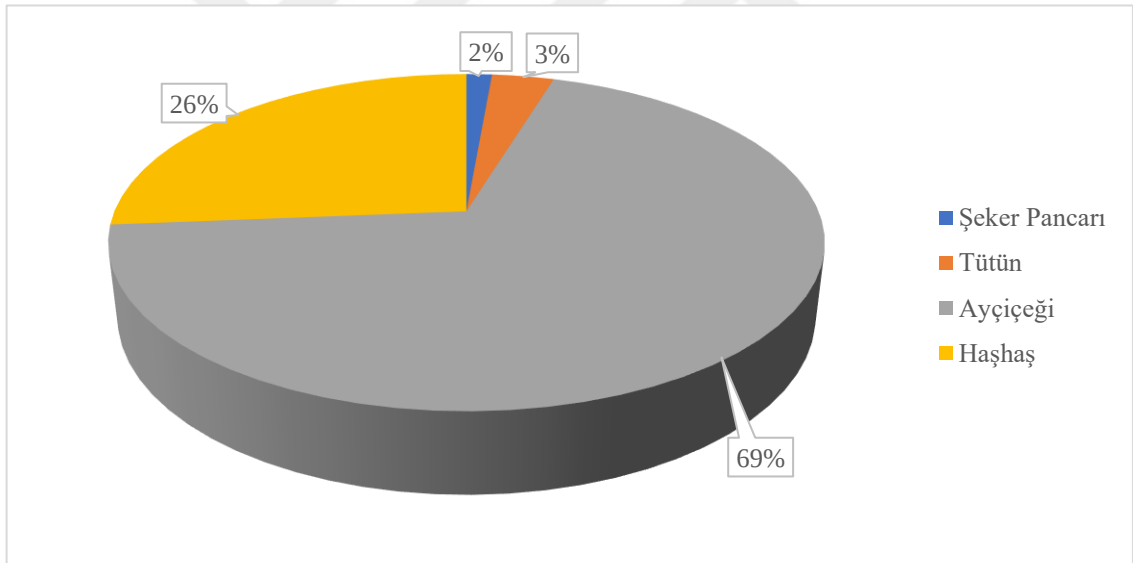
Kaynak: TÜİK

Tablo 3.2 incelendiğinde baklagiller ekim alanlarının yıllar içerisinde oldukça azaldığı görülmektedir. 1997 yılı ile 2021 yılı karşılaştırıldığında kuru fasulye ekim alanlarının %24 azaldığı görülmektedir. Özellikle 2015-2019 yılları arasında ekim alanlarının oldukça daraldığı görülmektedir. Son yıllarda artış görülse de 1997 yılındaki ekim alanı büyüklüğüne hiçbir dönem ulaşamamıştır. Nohut üretimine bakıldığında 1997 yılından 2004 yılına kadar olan dönemde ekim alanlarının 4 katına çıktığı görülmektedir. Bu dönemden 2013 yılına kadar olan süreçte ekim alanları büyüklüğünün 10.000 dekarın üzerinde olduğu görülmektedir. Fakat 2014 yılı itibariyle bu alan 7000 dekara kadar düşmüş sonrasında da giderek azalmıştır. 2021 yılında ise üretim az bir artışla 1750 dekarlık bir alanda sınırlanmıştır. Bezelye üretimi ise yalnızca 2010-2015 yılları arasında, en fazla 66 dekarlık bir alanda yapılmıştır. Bu dönemden sonra yapılan herhangi bir üretim görülmemiştir. Baklagil üretiminde meydana gelen bu azalma da gübre maliyetlerinin artması, ürünlerde meydana gelen hastalıklar, üretimin her aşamasında makine kullanımının uygun olmaması sebebiyle insan gücüne ihtiyaç duyulması ve bunu karşılayacak nüfusun olmaması etkili olmuştur. Ayrıca makine

kullanımına uygun ve daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesi de baklagil üretiminin azalmasında diğer bir etken olarak görülebilir.

3.2.1.3. Endüstri Bitkileri

Taşova ilçesinde endüstri bitkisi olarak haşhaş, ayçiçeği, şeker pancarı ve tütün yetiştirilmektedir. Şeker pancarı ve tütün tarımı günümüzde (2021) birkaç üretici tarafından yapılmaktadır. Fakat geçmişe bakıldığında ilçenin önemli bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir. Özellikle 1970-2000 yılları arasında şeker pancarı ve tütün tarımı yaygın olarak yapılmaktaydı. Son yıllarda endüstri ürünü olarak bu ürünlerin yerini haşhaş ve ayçiçeği tarımı almış ve ilçe için önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Şekil 3.8’de Taşova ilçesinde endüstri bitkileri üretimi alanlarının ürünlere göre dağılımı verilmiştir.

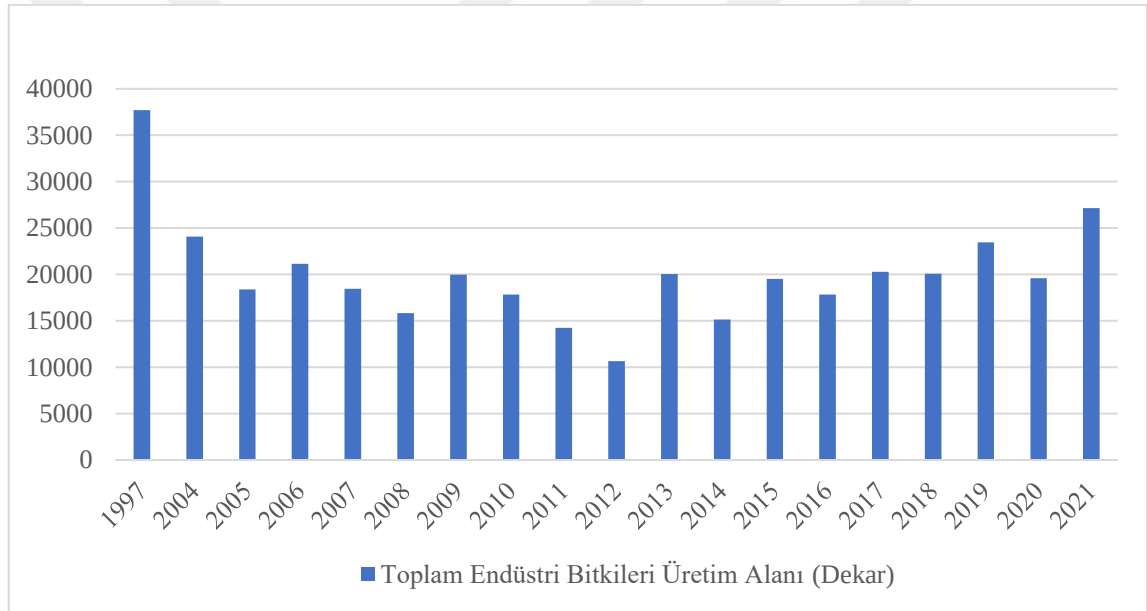
Şekil 3.8: Taşova İlçesi Endüstri Bitkileri Üretimi (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.8 incelendiğinde Taşova’da üretilen endüstri bitkilerinin üretiminin yarısından fazlasını ayçiçeğinin oluşturduğu görülmektedir. %69 oranıyla endüstri bitkilerinde en çok ekim alanına sahip tarım ürünüdür. Ürünün devlet tarafından teşvik edilmesi ve gelir getirisinin yüksek olmasının yanı sıra makine kullanımının etkisiyle işgücüne duyulan ihtiyacın az olması da çiftçiler için ayçiçeğini cazip hale getirmektedir.

Temel besin maddesi olan yağ üretiminde kullanılan ayçiçeği yağ sanayisi için vazgeçilmez bir tarımsal üründür.

Ayçiçeğini %26 ile bir diğer ürün olan haşhaş takip etmektedir. Devlet kontrolünde gerçekleşen haşhaş üretiminde bitkinin dış kabuğu olarak nitelendirilen kapsül kısmı devlet tarafından alınmakta geriye kalan tohum kısımları ise çiftçiler tarafından satılmaktadır. Haşhaş ve ayçiçeğinden sonra kalan payı oluşturan endüstri bitkileri ise %4 ile tütün, %2 ile şeker pancarıdır. Şekil 3.9'da Taşova ilçesi toplam endüstri bitkileri üretimi alanlarının yıllara göre değişimi verilmiştir.

Şekil 3.9: Taşova İlçesi Endüstri Bitkileri Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.9'a göre Taşova ilçesinde endüstri bitkileri ekim alanları yıllar içerisinde durağan olmayan değişken bir yapı göstermiştir. 1997 yılında zirvede olan ekim alanları yıllar içerisinde artış ve düşüslere bağlı olarak dalgalı bir yapı göstermiştir. 2012 yılında en büyük düşüşü yaşayan ekim alanları bu dönemden sonra yine dalgalı bir şekilde inişler ve çıkışlar yaşayarak 2021 yılında artış göstermiştir. Ancak bu artış 1997 yılındaki ekim alanlarının büyüklüğüne ulaşamamıştır. Tablo 3.3'te Taşova ilçesinde en fazla üretimi

yapılan endüstri bitkilerinin yıllar içindeki değişimini göstermek amacıyla ekim alanlarının yıllara göre büyüklükleri verilmiştir.

Tablo 3.3: Taşova İlçesi Yıllara Göre Endüstri Bitkileri Üretimi Alanları
(Dekar) (1997-2021)

Yıllar	Haşhaş	Şeker Pancarı	Tütün	Ayçiçeği
1997	1720	17820	18175	
2004	4510	7120	12450	
2005	4080	6200	8100	
2006	6994	5600	8554	
2007	5343	5360	7754	
2008	4550	5890	5393	
2009	9671	6870	3434	
2010	8826	6125	2889	
2011	6933	4890	2107	313
2012	2985	2880	2696	2084
2013	4777	1130	3194	10938
2014	4526	1513	3289	5800
2015	11195	462	3007	4857
2016	8283	373	1713	7470
2017	3846	566	1201	14675
2018	7720	212	1400	10737
2019	10734	329	1481	10923
2020	7155	361	1288	10797
2021	7134	566	701	18733

Kaynak: TÜİK

Tablo 3.3 incelendiğinde tütün ve şeker pancarı ekim alanlarının azaldığı görülürken ayçiçeği ve haşhaşın bunun tam tersine artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 1997 yılında 17820 dekar olan şeker pancarı ekim alanları 2021 yılında 566 dekara kadar düşmüştür. 2004 yılından itibaren 10000 dekarın altına düşen ekim alanları 2014 yılı itibarıyla 1000 dekarın altına inmiştir. Son üç yılda artış olsa da üretim oldukça azalmıştır.

Tütünde şeker pancarı gibi üretimi oldukça azalan bir endüstri bitkisidir. 1997 yılında 18175 dekar olan tütün ekim alanları 2021 yılında 701 dekara kadar düşmüştür. 2004 yılından sonra ekim alanları 10000 dekarın altına düşmüş ve yıllar içerisinde giderek azalmıştır. 2021 yılı ise bu düşüşün en belirgin olduğu dönemdir.

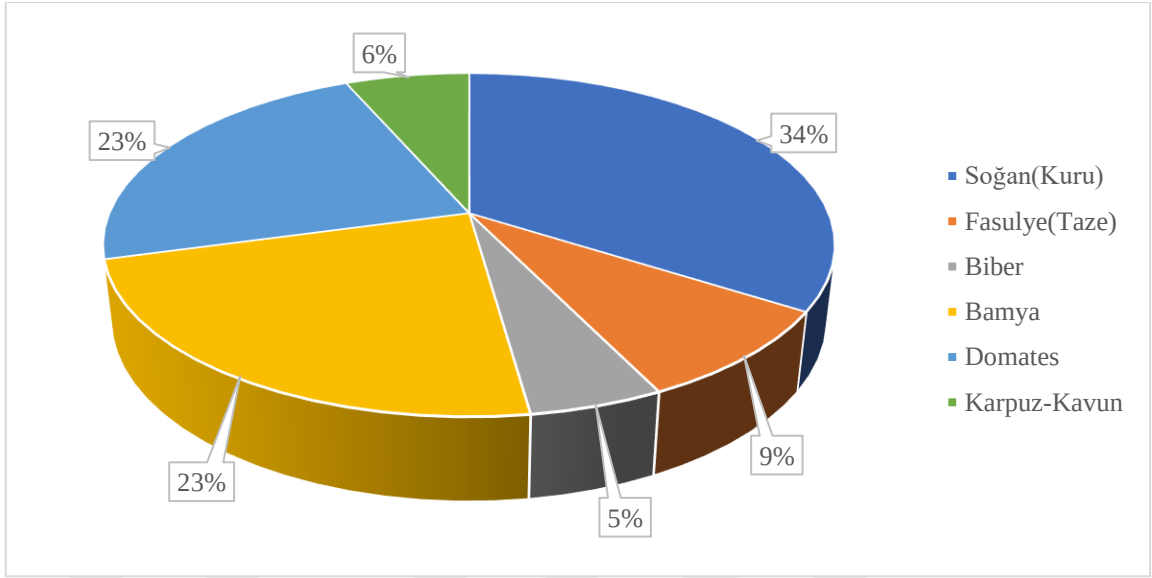
Haşhaş ekim alanları incelendiğinde yıllar içerisinde ekim alanlarının belirli dönemlerde artarken belirli dönemlerde azaldığı görülmektedir. 1997 yılı ile 2021 yılı

karşılaştırıldığında ekim alanlarının yaklaşık yedi katına kadar çıktığı görülmektedir. Ancak en geniş ekim alanlarına 2015 ve 2019 yıllarında ulaşıldığı görülmektedir. Ayçiçeği ise ilçede 2011 yılı itibarıyla yetiştirilmeye başlanmış bir diğer önemli endüstri bitkisidir. 2011 yılı ile 2021 yılı karşılaştırıldığında ekim alanların yaklaşık 60 katına çıktığı görülmektedir. Özellikle 2017-2021 yılları arasındaki dönemde ekim alanların oldukça arttığı ve 2013 yılı da dâhil olmak üzere ekim alanlarının 10000 dekarın üzerine çıktığı görülmektedir. Haşhaş ve ayçiçeği ekimindeki bu artışlara bakıldığında şeker pancarı ve tütün üretiminin yerini bu endüstri ürünlerinin aldığı görülmektedir.

Şeker pancarı ve tütün üretiminde meydana gelen azalmada TEKEL'in ve Şeker fabrikalarının özelleştirilmesi ile devlet tarafından bu ürünlerin üretimine kota konulması başlıca etken olmuştur. Kota uygulamalarıyla üretim kısıtlanmış ve getirilen yüksek vergiler çiftçilerin bu ürünleri üretmesini zorlaştırmıştır. Bu ürünlerden zarar etmeye başlayan çiftçiler ayçiçeği ve haşhaş gibi endüstri ürünlerini tercih etmeye başlamışlardır. Devlet teşvikleri bu tercihlerde etkili olmuştur. Haşhaşın dış kabuğu olarak nitelendirilen kapsül kısmının devlet tarafından alınması, üretimin teşvik edilmesi ve makine kullanımına uygun olması haşhaş üretiminde artışa sebep olmuştur. Ayçiçeği de makine kullanımına uygun olması, devlet teşvikleri ve diğer ürünlere göre yüksek gelir getirmesi sebebiyle tercih edilmektedir.

3.2.2. Sebzeçilik

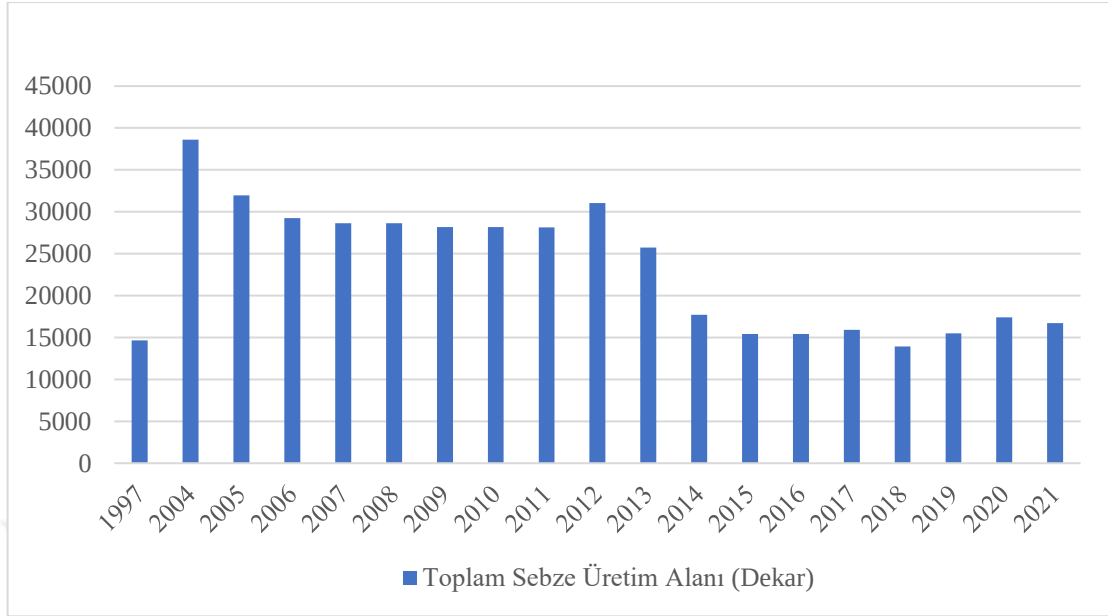
Taşova ilçesinde sebze türlerinden 19 tanesi yetiştirilmektedir. Bu sebzeler fasulye(taze), barbunya, bezelye(taze), lahana, ıspanak, salatalık, patlıcan, bamya, sarımsak, pırasa, kavun, karpuz ve birden çok farklı çeşitleri yetiştirilen kabak, domates, biber, soğan, maruldur. Kuru ve sulu tarım şeklinde yetiştirilen sebzelerin ekim alanları iklim isteklerine ve yükseltiye göre değişmektedir. İlçede en çok yetiştirilen sebzeler sırasıyla soğan(kuru), bamya, domates, fasulye(taze), karpuz-kavun ve biberdir. Şekil 3.10'da Taşova ilçesinde sebze üretimi alanlarının ürünlere göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 3.10: Taşova İlçesi Sebze Üretimi (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.10'da verilen pasta grafiğe göre Taşova'da sebze üretim alanlarında en çok alanı %34 soğan ekim alanları kaplamaktadır. Bu oranı %23 ile ikinci sırada bamya takip etmektedir. Bamya bitkisi yüksek fiyatlı bir tarım ürünü olduğundan ilçe ekonomisi için önemli bir yer tutmaktadır. Bamyayı aynı oranda üretimi yapılan domates takip etmektedir. Domatesten sonra %9 oranında fasulye üretimi yapılmaktadır. Bir diğer diğer sebze ürünleri ise %6'lık oranla karpuz ve kavundur. Bu oran toplam karpuz-kavun üretim alanlarını temsil etmektedir. Son olarak %5 oranıyla biber üretim alanları gelmektedir. Bu oran yetiştirilen tüm biber çeşitlerinin toplam alanını göstermektedir. Şekil 3.11'de Taşova ilçesi toplam sebze üretimi alanlarının yıllara göre değişimi verilmiştir.

Şekil 3.11: Taşova İlçesi Sebze Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (1997-2021)

Kaynak: TÜİK, 1997 Köy Envanteri

Şekil 3.11'deki grafik incelendiğinde Taşova'da sebze üretim alanlarının 1997 yılından 2004 yılına kadar yaklaşık üç katına kadar çıktığı görülmektedir. Bu oran 2005 yılından sonra azalmaya başlamıştır. 2012 yılında sebze ekim alanlarında belirgin bir artış görülsede son 8 yıllık dönemde bu artış yerini önemli bir düşüşe bırakmıştır. Bu dönemle 2004-2012 yılları arasındaki dönem karşılaştırıldığında sebze ekim alanlarındaki azalma net bir şekilde görülmektedir.

Sebze üretiminde görülen azalmada özellikle soğan üretiminin düşmesi etkili olmuştur. Soğan üretimi yıllar içerisinde giderek azalmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında üründe meydana gelen pazarlama sorunları etkili olmuştur. Satılamayan ürünler tarlada kalmış, çürümüş ve üretici zarar etmiştir. Aynı zamanda soğan üretiminde işgücüne ihtiyaç duyulmakta ve bu durum ek masrafların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İşgücünün yetersiz olması da soğan üretimini etkileyen başlıca faktörlerden biridir. Tablo 3.4'te Taşova ilçesinde en fazla üretimi yapılan sebzelerin yıllar içindeki değişimini göstermek amacıyla ekim alanlarının yıllara göre büyüklükleri verilmiştir.

Tablo 3.4: Taşova İlçesi Yıllara Göre Sebze Üretimi Alanları (Dekar) (1997-2021)

Yıllar	Soğan	Bamya	Domates	Fasulye	Karpuz-Kavun	Biber
1997	7296	5255	810	89	366	215
2004	23980	2300		1800	960	450
2005	21000	2250	3010	1800	900	450
2006	18000	2500	2810	1850	1100	450
2007	17000	2600	2958	1800	1100	450
2008	17000	2800	2958	1850	1100	450
2009	16300	2800	3308	1850	1100	500
2010	16510	2800	3308	1850	1100	500
2011	16400	2800	3425	1820	1100	500
2012	19313	2700	3495	1810	1100	600
2013	14000	2750	3295	1800	1030	700
2014	6800	2750	2995	1300	1030	800
2015	4500	2750	2998	1300	1030	800
2016	4500	3150	3180	1300	1030	710
2017	4500	3150	3180	1300	1030	710
2018	2500	3350	3185	1300	830	705
2019	4500	3500	3185	1260	725	705
2020	5163	3525	3465	1360	1000	755
2021	5163	3485	3450	1325	992	763

Kaynak: TÜİK

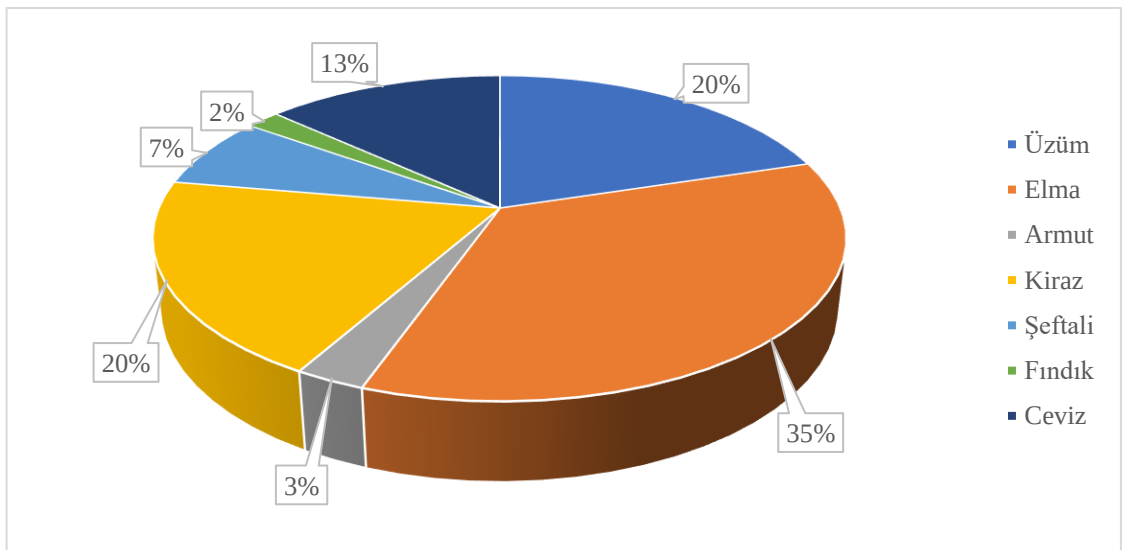
Tablo 3.4 incelendiğinde Taşova’da bazı sebzelerin ekim alanlarının arttığı bazıların ise azaldığı görülmektedir. Özellikle soğan ekim alanlarındaki azalma ilçede diğer sebze ürünlerinin soğanın yerini aldığını göstermektedir. 1997 yılı ile 2021 yılı karşılaştırıldığında soğan ekim alanlarının oldukça azaldığı görülmektedir. 1997 yılından 2004 yılına kadar olan 7 yıllık dönemde soğan üretiminin 3 katına kadar çıktığı fakat bu tarihten sonra soğan ekim alanlarının yıllar içerisinde daraldığı görülmektedir. Soğan ekim alanlarının özellikle 2013 yılından sonra yarı yarıya azaldığı görülmektedir. Son iki yılda artış görülse de soğan üretiminin oldukça azaldığı görülmektedir.

Bamya ekim alanlarının yıllar içerisinde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak 1997 yılındaki ekim alanları ile karşılaştırıldığında bamya ekim alanlarının 2021 yılında halen o yıllardaki büyüklüğüne ulaşamadığı görülmektedir. Mayıs ayından Eylül ayına kadar ailecek yoğun bir çalışma gerektirdiği için üretimi 1997 yılına oranla oldukça azalmıştır. İlçede domates ekim alanları da sebze üretimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Yıllar içerisindeki değişim incelendiğinde domates ekim alanlarının arttığı

görülmektedir. Özellikle 1997 yılı ve sonrası değerlendirildiğinde domates ekim alanları dört katına kadar ulaşmıştır. Fasulye ekim alanlarındaki değişime bakıldığında azalma olduğu görülmektedir. 1997 yılından 2004 yılına kadar olan süreçte ekim alanlarının neredeyse yirmi katına kadar ulaştığı görülmektedir. 2004 yılından 2010 yılına kadar bu artış devam etse 2011 yılı ve sonrasında fasulye ekim alanları giderek azalmıştır. Karpuz kavun ekim alanlarının 1997 yılından arttığı görülse de son yıllarda ekim alanlarının önceki yıllara göre azaldığı görülmektedir. Biber ekim alanları zaman zaman azalsa da 1997 yılından sonrasında artış olduğu görülmektedir. Son iki yıla bakıldığında biber ekim alanları önceki yıllara oranla artmıştır.

3.2.3. Meyvecilik

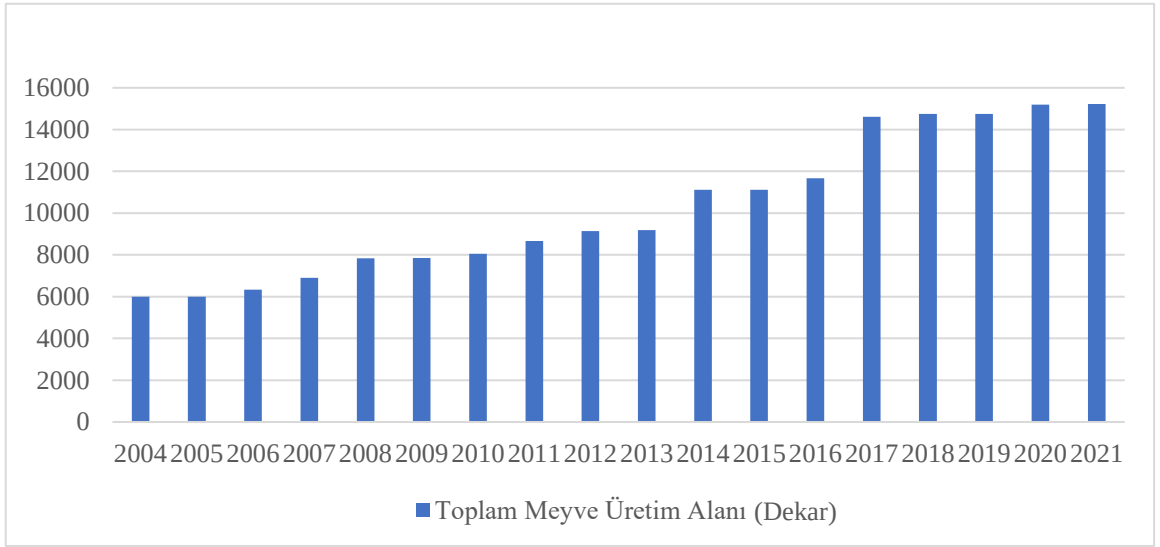
Taşova ilçesinde yetişen meyve çeşitleri elma, armut, ceviz, fındık, şeftali, üzüm ve kirazdır. Bu meyveler Taşova ve köylerinde en çok yetiştirilen meyve çeşitleridir. Yetiştirilen bu meyveler doğal ve beşerî isteklerine göre ilçenin farklı alanlarında dağılım göstermektedir. Özellikle son yıllarda meyve üretiminin ve meyvelik alanların ilçede artmaya başladığı görülmektedir. Meyve üretiminin artış göstermesi azalan diğer tarım ürünlerinin yerini daha fazla gelir getirmesinden dolayı meyveciliğin almaya başladığı şeklinde açıklanabilir. Şekil 3.12’de Taşova ilçesinde meyve üretimi alanlarının ürünlere göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 3.12: Taşova İlçesi Meyve Üretimi (2021)

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.12’de verilen pasta grafiğe göre Taşova’da meyve üretim alanlarında %35’lik oranla ilk sırayı elma üretimi almaktadır. İlçede yetiştirilen tüm elma çeşitlerinin toplamı bu oranı oluşturmaktadır. Elma ilçenin büyük bir kısmında yetiştirilmektedir. İkinci sırada %20 oranla sırasıyla üzüm ve kiraz yer almaktadır. Bu meyveleri %13 ile ceviz takip etmektedir. Cevizden sonra toplam meyve üretimi alanlarını %7’lik oranıyla şeftali, %3’lük oranıyla armut ve geriye kalan %2’lik kısmı ise fındık oluşturmaktadır. Şekil 3.13’te Taşova ilçesi toplam meyve üretimi alanlarının yıllara göre değişimi verilmiştir.

Şekil 3.13: Taşova İlçesi Meyve Üretiminin Yıllar İçindeki Değişimi (2004-2021) **Kaynak:** TÜİK

Şekil 3.13 incelendiğinde Taşova ilçesinde 2004 yılından sonra meyve yetiştiriciliğinin hız kazandığı görülmektedir. Yıllar içerisinde meyvelik alanların büyüklüğünde değişimler görülse de özellikle son 5 yılda görülen artış meyve yetiştiriciliğinin ilçede önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Tablo 3.5’te Taşova ilçesinde en fazla üretimi yapılan meyvelerin yıllar içindeki değişimini göstermek amacıyla ekim alanlarının yıllara göre büyüklükleri verilmiştir.

Tablo 3.5: Taşova İlçesi Yıllara Göre Meyve Üretimi Alanları (Dekar) (2004-2021)

Yıllar	Elma	Üzüm	Kiraz	Ceviz	Şeftali	Armut	Fındık
2004	3670	2850	800	100	750	300	50
2005	3725	2850	800	100	800	300	
2006	4600	2850	900	130	800	360	
2007	3739	2960	1200	130	750	370	0
2008	4247	3265	1600	130	700	370	0
2009	4247	3265	1600	135	750	370	0
2010	5224	3265	1800	135	750	370	0
2011	5224	3265	2300	135	750	400	0
2012	5600	3500	2536	142	710	426	0
2013	6884	3500	2607	153	706	433	0
2014	4450	3750	3850	450	400	550	0
2015	7080	3750	3850	400	400	550	50
2016	7481	3950	3850	900	700	550	55
2017	8530	3950	3850	2396	1507	550	250
2018	10007	4093	3850	2500	1500	550	250
2019	10204	4093	3870	2510	1510	550	250
2020	10855	4175	4064	2635	1530	577	389
2021	7277	4175	4034	2735	1480	577	389

Kaynak: TÜİK

Tablo 3.5 incelendiğinde Taşova ilçesinde birçok meyvenin yetiştirilme alanının oldukça arttığı görülmektedir. Özellikle fındık, kiraz ve ceviz üretiminin yıllar içerisinde büyük oranda arttığı görülmektedir. Elma yetiştirilen alanlar 2004'ten bu yana önemli bir alan kaplamaktadır. 2021 yılı itibariyle elmalık alanlar azalsa da 2004 yılından 2019 yılında kadar olan süreçte bu alan üç katına kadar ulaşmıştır. Üzüm üretim alanları incelendiğinde 2004'ten günümüze kadar bu alanların neredeyse iki katına ulaştığı görülmektedir.

İlçede kiraz üretimi ve yetiştirilen alanlarda yıllar içerisinde artış yönünde değişim göstermiştir. 2004 yılından günümüze gelindiğinde kiraz yetiştirilen alanlarının beş katına kadar çıktığı görülmektedir. Ceviz üretimi de kiraz gibi artış yönünde değişim göstermiştir. Ancak diğer meyvelik alanlarla karşılaştırıldığında ceviz yetiştirilen alanlarının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Cevizlik alanlar 2004 yılından günümüze kadar olan yıllarda büyük bir değişim göstermiş ve yirmi yedi kat artmıştır. Şeftali ve armut yetiştirilen alanlarının da özellikle son yıllarda oldukça arttığı ve 2004 yılından bu yana iki meyvenin de yetiştirme alanlarının yaklaşık iki katına çıktığı görülmektedir.

Meyvecilikte görülen bir diğer değişimde fındık üreticiliğidir. Geçmişte yapılan tarımsal faaliyetlerde yer almayan fındık yetiştiriciliği özellikle 2015 yılından bu yana büyük oranda artmıştır. 2015 yılında 50 dekar olan fındık yetiştirme alanları 2021 yılında 389 dekara çıkmıştır. Bu oran değerlendirildiğinde 2015 yılından günümüze fındık yetiştirme alanlarının yaklaşık sekiz kat arttığı görülmektedir.

Meyvecilikte üretimin artmasında Tarım İlçe Müdürlüğünün meyve üretimini teşvik etmek amacıyla fidan desteği vermesi ve ücretsiz olarak ceviz fidanları dağıtması, meyve fiyatlarının sebzelere göre daha yüksek olması, ilçenin meyvecilik için uygun yetiştirme koşullarına sahip olması ve verimliliğin yüksek olması tercih sebeplerindendir. Ceviz, elma, fındık, üzüm ve armut gibi ürünlerin uzun süre soğuk hava depolarında saklanabilir olması da etkili olmaktadır. Ayrıca üzümün yaprağı da kullanıldığı için üretimi oldukça yaygındır. Fındık üretimi de özellikle son yıllarda ilçenin kuzeyinde bulunan Sofualan başta olmak üzere dağ köylerinde giderek artmıştır. Fındık ve ceviz meyveler arasında en fazla gelir getiren ürünler arasındadır.

3.3. ÜRÜN DESENLERİNDE YILLAR İÇİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER

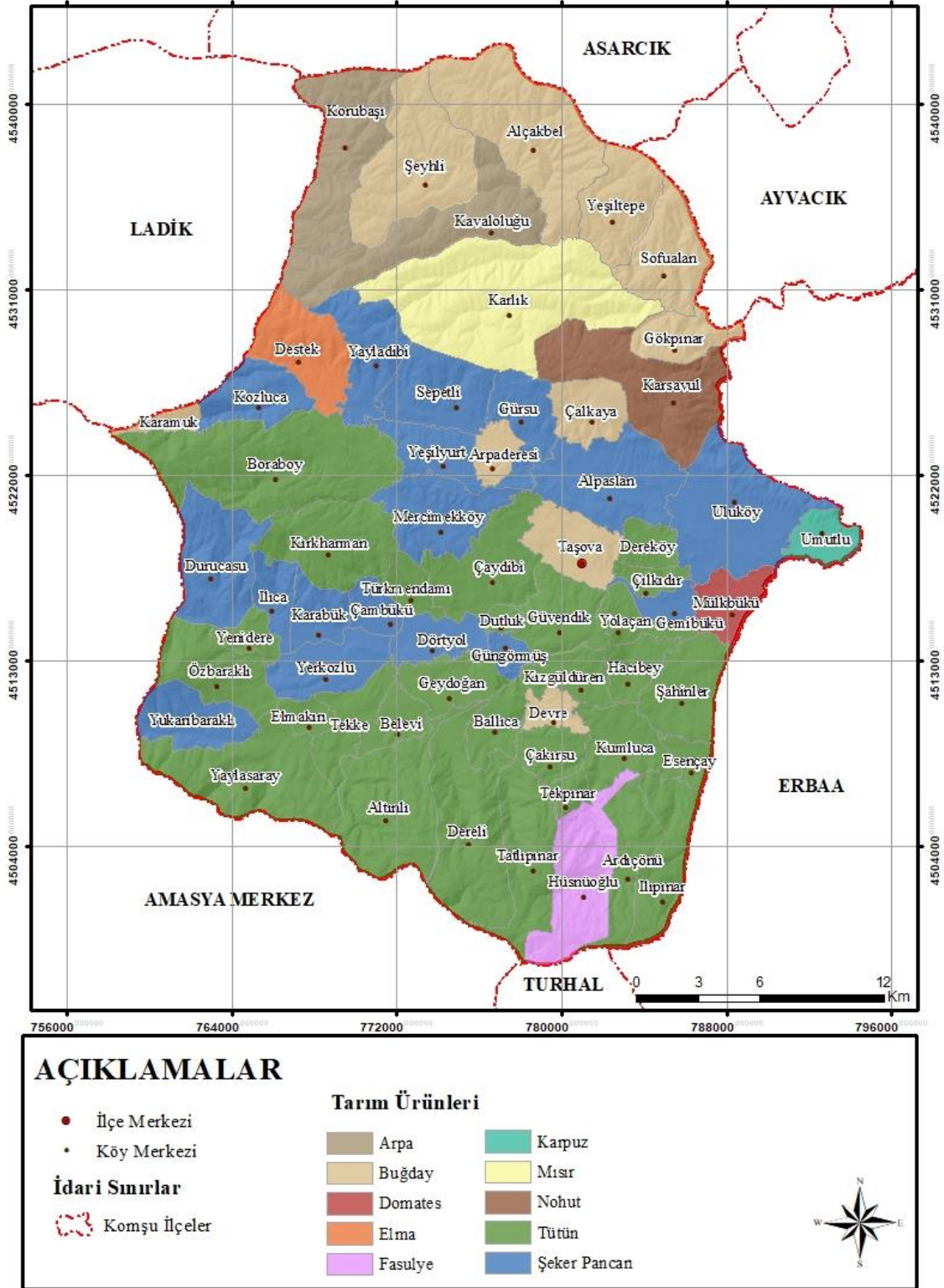
Araştırma sahası olan Taşova ilçesinde 50 yıllık bir süreçte tarımsal üretimde ve ürün desenlerinde birçok değişim gözlemlenmiştir. Tarımsal üretimde teknolojinin gelişimi, göçler, belirli tarım ürünlerinde ihtiyaç artışı, gelir getirisi, sulama imkânlarının artması, iklimde meydana gelen değişiklikler, makine ve gübre kullanımı değişimleri etkileyen başlıca özelliklerdendir. Ürün desenlerinde meydana gelen değişime etki eden faktörlerden en önemlisi gelir getirisi düşük olan ürünlerin yerini daha yüksek gelir getiren ve daha fazla talep edilen ürünlerin almasıdır. Ürün desenlerindeki değişime bakıldığında özellikle sanayide hammadde olarak kullanılan tarımsal ürünlerin değişim gösterdiği görülmektedir. Geçmiş yıllarda tütün ve şeker pancarı üretimi ön planda iken özellikle 2000 yılı ve sonrasındaki dönemde bu ürünlerin yerini haşhaş, ayçiçeği ve mısır almıştır.

Tütün ve şeker pancarının geçmişte devlet kuruluşları tarafından alınması ve bu ürünlerin gelir getirisinin yüksek olması neredeyse tüm gelirini tarım faaliyetlerinden

sağlayan ilçe için önemli bir kaynak olmuştur. Daha sonraki yıllarda özellikle 2000 sonrasında değişen devlet politikaları ve kota uygulamalarıyla ürünlerin üretimi neredeyse durma noktasına ulaşmıştır. Üretimdeki bu azalma çiftçileri farklı tarım ürünlerine ya da farklı iş kollarına yöneltmiştir. Ayçiçeği, mısır, haşhaş ve bamya gibi ürünler özellikle yüksek gelir getirisinden dolayı tercih edilmeye başlanmıştır. Son dönemlerde üretimdeki artış değerlendirildiğinde ayçiçeği üretiminin ve ekim alanlarının büyük oranda yaygınlaştığı gözlenmiştir. Yağ sanayisinde artan hammadde ihtiyacı, devletin alım yapması ve ayçiçeği üretimini teşvik etmesi bu artışı destekleyen faktörlerdir.

Arpa ve buğday gibi tahıl ürünleri geçmişte çiftçilerin kendi besin ve yem ihtiyacını karşılamak için üretilirken daha sonra artan nüfusun ihtiyaçlarına bağlı olarak ticari amaçla üretilmeye başlanmıştır. Bir diğer tahıl ürünü olan çeltikte ilçede sonradan üretilmeye başlanan tarım ürünleri arasındadır. Bunların yanı sıra sebze ve meyve ürünlerinde büyük değişim olmadığı sadece üretim alanlarında veya miktarlarında değişim olduğu gözlenmektedir.

Meyveler geçmişe oranla daha fazla yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu konuda etkili olan başlıca sebep meyveciliğin diğer tarım ürünlerine göre daha fazla getirisinin olmasıdır. Meyvecilikte değişime bakıldığında son yıllarda ilçede önceden üretimi yapılmayan fındık ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında devlet kuruluşları tarafından verilen ceviz fidanları da ilçede ceviz üretiminin artmasını sağlamıştır. Sebzecilikte ise bamya üretimi geçmişte olduğu gibi önemini halen korumakta ve üretimi devam etmektedir. Bamya ilçenin tanınan bir ürünü olmasının yanı sıra ekonomisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Diğer sebze ürünlerinin üretimi de bamya gibi geçmişten beri devam etmektedir. Şekil 3.14'te Taşova İlçesinde 1970-1997 yılları arasında üretilen tarımsal ürünlerin dağılımını gösteren harita verilmiştir.

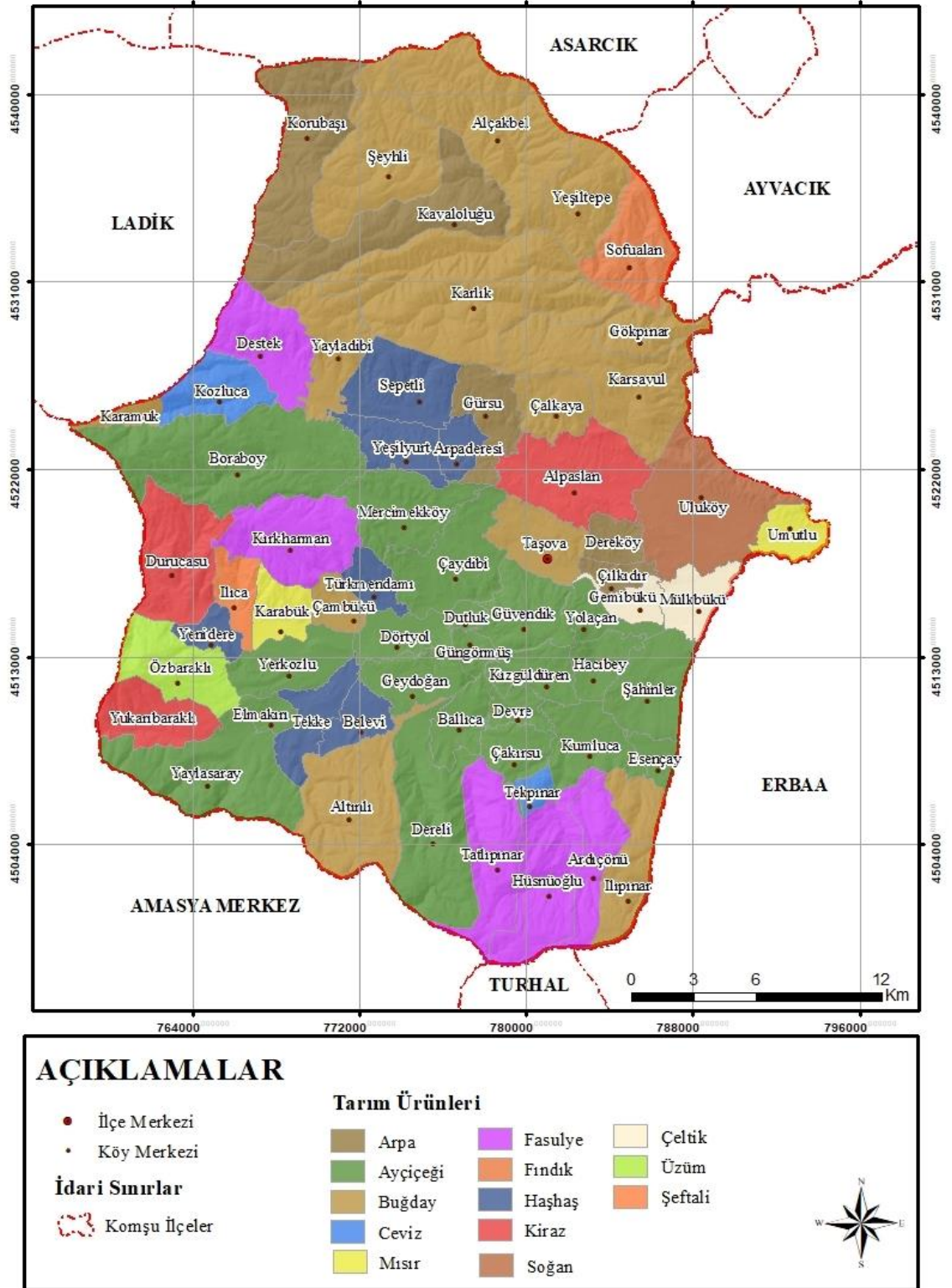

Şekil 3.14: Taşova İlçesi Tarımsal Ürünlerin Dağılışı (1970-1997)

Şekil 3.14'te verilen haritada Taşova ilçe merkezinde ve köylerinde üretimi en çok yapılan tarımsal ürünler verilmiştir. Haritadaki veriler, tarımsal üretimle alakalı ayrıntılı veriler bulunmadığı için geçmişe yönelik yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan gazetelerden ve görüşmelerden elde edilen bilgilerden derlenerek oluşturulmuştur. Geçmişe yönelik verilere bakıldığında köylerde üretimin çoğunluğunu buğday ve arpa oluşturmaktadır. Ancak bu üretimin büyük çoğunluğu insanların kendi temel ihtiyaçlarını ve hayvancılıkta yem ihtiyacını karşılamayı öncelemektedir. Bu sebeple haritada arpa ve buğday gibi ürünlerden sonra ön plana çıkan ürünler gösterilmiştir. Arpa ve buğday gibi ürünlerin gösterildiği alanlarda ise başka tarımsal ürünler ön plana çıkmadığı için bu ürünlere yer verilmiştir.

Arpa ve buğday üretiminin ön planda olduğu Korubaşı, Şeyhli, Alçakbel, Yeşiltepe, Sofualan, Gökpınar, Karamuk köyleri yükseltinin fazla olduğu ve yıllık sıcaklık ortalamalarının düşük olduğu alanlardır. Bu sebeple bu alanlarda diğer tarımsal ürünler için elverişli koşullar oluşmamıştır. Ürünlerin dağılımına bakıldığında üretimin büyük çoğunluğunu tütün ve şeker pancarının oluşturduğu görülmektedir. Tütün ve şeker pancarı üretim alanlarında genellikle her iki üründe yetiştirilmektedir. Haritada ise köylerde bu iki üründen hangisi daha çok ön plandaysa o ürüne yer verilmiştir. Tütün ve şeker pancarı üretiminin neredeyse bütün ilçe geneline dağıldığı görülmektedir. Bu ürünlerin uzun yıllar boyunca üretiminin yapıldığı görülmektedir.

Tütün ve şeker pancarı üretimi yapılmayan ve farklı ürünlerin ön plana çıktığı köylerde bulunmaktadır. Destek elma, Hüsnuoğlu fasulye, Mülbükü domates, Karsavul nohut ve Umutlu köyü ise karpuz gibi tarımsal ürünle ön plana çıkmaktadır. Yetiştirilen bu ürünler köylerin tarımsal üretimden elde ettiği gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Şekil 3.15'te Taşova ilçesinde 2021 yılında üretilen tarımsal ürünlerin dağılışını gösteren harita verilmiştir.

Şekil 3.15: Taşova İlçesi Tarımsal Ürünlerin Dağılışı (2021)

Şekil 3.15'teki haritada Taşova ilçesinde 2021 yılında en çok üretimi yapılan tarımsal ürünler gösterilmiştir. İlçenin geneline bakıldığında en çok yetiştirilen tarım ürününün ayçiçeği olduğu görülmektedir. Özellikle ilçenin güneyinde ve orta kesimlerinde ayçiçeği tarımının yaygın olduğu görülmektedir. Şekil 4.1'de verilen harita ile karşılaştırıldığında tütün yetiştirilen köylerin birçoğunda tütünün yerini ayçiçeği tarımının aldığı görülmektedir. Ayçiçeği tarımı ilçede son on yılda yapılmaya başlanmış ve artarak devam etmiştir. Ayçiçeği tarımının teşvik edilmesi, makine kullanımıyla birlikte üretiminin kolay olması ve getirisinin yüksek olması çiftçilerin bu ürüne yönelmesini sağlamıştır. Ayçiçeği tarımından sonra arpa ve buğday üretimi gelmektedir.

Buğday geçmişte olduğu gibi tüm ilçede en fazla üretimi yapılan tarım ürünüdür. 2021 yılında geçmişten farklı olarak buğday üretimi sadece ihtiyaç için değil ticari amaçla da yapılmaktadır. Harita da köylerde buğdaydan sonra en fazla üretilen ürünler gösterilmiştir. En çok tarımsal üretim ürünü olarak buğday ve arpa verilen köylerde diğer ürünler ön plana çıkmadığı için bu ürünler gösterilmiştir. Buğday ve arpa üretim alanları incelendiğinde önceki yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da ilçenin kuzeyinde ve merkezinde yaygın olduğu görülmektedir. Geçmişten farklı olarak Altınlı ve Ilıpınar gibi tütün üretim alanlarının, Çambükü ve Yayladibi gibi şeker pancarı üretim alanlarının yerini buğday üretiminin aldığı görülmektedir. Geçmişte tütün üretimi ve şeker pancarı üretimi yapılan Gürsu ve Dereköy'de de bu ürünler yerini arpaya bırakmıştır.

Ayçiçeğinden sonra en yaygın olarak yetiştirilen bir diğer endüstri ürünü ise haşhaştır. Haşhaş devlet kontrolünde üretimi yapılan ve yine devlet tarafından alımı yapılan bir üründür. Haşhaşın yaygın olarak yetiştirilmesinde de devletin, kabuk olarak nitelendirilen kapsül kısmını alması ve ticari olarak yüksek gelir getirmesi etkili olmaktadır. Haşhaş yetiştirilen alanlarda ayçiçeğinde olduğu gibi eskiden tütün ve şeker pancarı üretiminin yapıldığı köylerdir. Bunlardan farklı olarak ürün desenindeki değişime bakıldığında geçmişte buğday üretiminin ön planda olduğu Arpadere köyünde de haşhaş üretiminin yaygın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte fasulye üretiminin de arttığı görülmektedir. Eskiden tütün üretimi yapılan iki köy olan Tatlıpınar ve Ardicönü köyünde fasulye üretimi ön plana çıkmaktadır. Fasulye üretiminin artışında sulama imkânlarının artması, damla sulama gibi teknolojilerin gelişmesi etkili olmuştur.

Meyvecilikte ön plana çıkan ürünler arasında olan kiraz, geçmişte şeker pancarı üretiminin yaygın olarak yapıldığı Alpaslan, Yukarıbaraklı ve Durucasu köylerinde üretilmektedir. Diğer meyve ürünlerinden üzüm ve şeftali de geçmişte tütün ve şeker pancarı üretim alanı olan Ilıca ve Özbaraklı köyünde ürün deseninde değişimler meydana getirmiştir. Önceden tütün ekiminin yaygın olarak yapıldığı Tekpınar köyünde de ceviz üretiminin yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda üretimi ve ekim alanları giderek artmaya başlayan bir diğer meyve de fındıktır. Taşova ilçesinin kuzey kesimlerinde yetiştirilmeye başlanan fındık özellikle Sofualan köyünde yaygın olarak üretilmektedir. Ürün desenlerinde ki değişime bakıldığında fındık ve çeltik üretimi ilçenin envanterine sonradan dâhil olan tarımsal ürünlerdir.

Çeltik üretimi, geçmişte yaygın olarak şeker pancarı üretimi yapılan Gemibükü ve domates üretiminde ön plana çıkan Mülkbükü köylerinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Verilen şekillerdeki haritalar karşılaştırıldığında geçmiş ve günümüzde (2021) üretilen tarımsal ürün desenlerinde değişimlerin meydana geldiği görülmektedir. Özellikle geçmişte şeker pancarı ve tütün gibi endüstri ürünlerinin yetiştirildiği köylerde bu ürünlerin yerini günümüzde (2021) çoğunlukla yine endüstri ürünleri olan ayçiçeği ve haşhaş almıştır. Bamyada ilçenin tarımsal ürünleri arasında geçmişten günümüze önemini korumaktadır. 1997 yılı ile kıyaslandığında üretimi daha az olsa da son yıllarda üretimin arttığı görülmektedir.

3.4. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Görüşmelere katkı sağlayan katılımcıların yaş, cinsiyet ve tarımsal faaliyetlerde bulunma durumları belirlenen ölçütlere göre sınıflandırılmıştır. Tablo 3.6'da katılımcıların cinsiyetlerine, yaş gruplarına ve tarımsal faaliyetlerde bulunma durumlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.6: Katılımcıların Cinsiyetlerine, Yaş Gruplarına ve Tarımsal Faaliyetlerde Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Katılımcılar	Cinsiyet	Tarımsal Faaliyetlerde Bulunma Durumu	Yaşı
1.katılımcı	Erkek	Meslek	72
2.katılımcı	Kadın	Meslek	66
3.katılımcı	Erkek	Meslek	72

4.katılımcı	Erkek	Hobi	82
5.katılımcı	Kadın	Meslek	83
6.katılımcı	Erkek	Meslek	51
7.katılımcı	Erkek	Meslek	65
8.katılımcı	Erkek	Meslek	62
9.katılımcı	Erkek	Meslek	60
10.katılımcı	Erkek	Meslek	62
11.katılımcı	Erkek	Meslek	75
12.katılımcı	Erkek	Meslek	62
13.katılımcı	Erkek	Meslek	69
14.katılımcı	Erkek	Hobi	77
15.katılımcı	Erkek	Hobi	65
16.katılımcı	Erkek	Meslek	55
17.katılımcı	Kadın	Meslek	65
18.katılımcı	Erkek	Meslek	57
19.katılımcı	Erkek	Hobi	73
20.katılımcı	Erkek	Meslek	53
21.katılımcı	Erkek	Hobi	67
22.katılımcı	Erkek	Meslek	72
23.katılımcı	Erkek	Meslek	56
24.katılımcı	Erkek	Hobi	77
25.katılımcı	Erkek	Meslek	65
26.katılımcı	Erkek	Hobi	55
27.katılımcı	Erkek	Meslek	51
28.katılımcı	Kadın	Meslek	72
29.katılımcı	Erkek	Meslek	51
30.katılımcı	Kadın	Meslek	79
31.katılımcı	Erkek	Meslek	70
32.katılımcı	Erkek	Meslek	72
33.katılımcı	Erkek	Meslek	78
34.katılımcı	Erkek	Meslek	64
35.katılımcı	Erkek	Meslek	72
36.katılımcı	Erkek	Hobi	63
37.katılımcı	Erkek	Meslek	55
38.katılımcı	Erkek	Hobi	71
39.katılımcı	Erkek	Meslek	71
40.katılımcı	Erkek	Meslek	55
41.katılımcı	Erkek	Meslek	75
42.katılımcı	Erkek	Meslek	77
43.katılımcı	Erkek	Meslek	65
44.katılımcı	Erkek	Meslek	67
45.katılımcı	Kadın	Meslek	58

46.katılımcı	Kadın	Meslek	50
47.katılımcı	Erkek	Meslek	68
48.katılımcı	Kadın	Hobi	57
49.katılımcı	Erkek	Meslek	56
50.katılımcı	Erkek	Meslek	76
51.katılımcı	Erkek	Hobi	51
52.katılımcı	Erkek	Hobi	74
53.katılımcı	Kadın	Meslek	62
54.katılımcı	Kadın	Hobi	67

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi toplam 54 katılımcı ile görüşme yapılmış ve bunlarının büyük çoğunluğunu erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Bu katılımcıların %81,5’ini 44 kişi ile erkekler, geriye kalan %18,5’lik kısmını ise 10 kişi ile kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların görüşmeye katılımının az olması soruları cevaplandıramayacağı endişesi ve dolandırılma korkusundan kaynaklanmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu 19 (%35,2) kişi ile 70-80 yaş grupları arasında yer alan kişiler oluşturmaktadır. Bunu 18 (%33,3) kişi ile 60-70 yaş arasındaki kişiler ve 15 (%27,8) kişi ile 50-60 yaş grubu takip etmektedir. Katılımcıların sadece 2 (%3,7) kişilik kısmını da 80 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu tarımsal faaliyetlere anne baba mesleği olarak çocukluktan başlamış ve günümüze kadar sürekli olarak bu mesleği sürdürmüşlerdir. Bu grubu oluşturulan kişiler 41 kişi ile toplam katılımcıların %75,9’unu oluşturmaktadırlar. Bu grupta yer alan kişilerden birkaçı esnaf veya işçi olarak da farklı iş kollarında yer almış fakat bunun yanı sıra tarımsal üretimi de devam ettirmiştir.

Katılımcıların geriye kalan %24,1’lik kısmı tarımsal faaliyetleri son 10-20 yılda hobi olarak yapmaya başlamıştır. Bu grupta yer alan kişiler ikamet ettikleri ve tarımsal faaliyetleri sürdürdükleri köylerden çalışmak için geçmiş yıllarda şehirlere göç etmiştir. Emeklilik sonrasında bir kısmı geri dönüş yapmış bir kısmı da yaz mevsimini geçirmek ve tarımsal faaliyetlerde bulunmak için geçici bir süre köyde ikamet etmektedir. Aynı zamanda göç etmeden önce çocukluk ve gençlik dönemlerinde tarımsal faaliyetlerde yer almışlardır. Bu kişilerin bir bölümü tarımsal faaliyetleri gelir elde etmek amacıyla yaparken bir diğer bölümü kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapmakta ticari bir amaç gütmemektedir.

3.5. KATILIMCILARIN TARIMSAL ÜRETİM HAKKINDAKİ BİLGİLERİ

3.5.1. Günümüzde Yetiştirilen Tarım Ürünleri İle İlgili Bilgiler

Katılımcıların günümüzde (2021) yetiştirilen tarım ürünlerine dair verdikleri bilgiler tablo 3.7’de yer almaktadır.

Tablo 3.7: Katılımcıların Günümüzde Yetiştirilen Tarım Ürünleri Hakkında Verdikleri Bilgiler

Yetiştirilen Ürünler	<i>f</i>	%
Buğday	44	17,2
Bamya	25	9,9
Mısır	24	9,4
Ayçiçeği	23	9,1
Arpa	22	8,6
Haşhaş	20	7,9
Domates	14	5,4
Fasulye	11	4,3
Yulaf	8	3,1
Biber	7	2,7
Elma	7	2,7
Nohut	7	2,8
Ceviz	6	2,3
Kiraz	6	2,3
Soğan	6	2,3
Yonca	5	2,1
Üzüm	4	1,6
Fiğ	3	1,2
Şeftali	3	1,2
Şeker Pancarı	3	1,2
Armut	2	0,8
Patlıcan	2	0,8
Çeltik	1	0,4
Karpuz	1	0,4
Tütün	1	0,3
Toplam	255	100

Tablo 3.7’de 54 katılımcıdan alınan toplam 255 cevap yer almaktadır. Bu cevaplar incelendiğinde 2021 yılında en fazla yetiştirilen tarım ürünlerini sırasıyla buğday, bamya, mısır, ayçiçeği, arpa ve haşhaşın oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlardan elde edilenlere göre yetiştirilen ürünlerde ilk sırayı %17,2 ile buğday oluşturmaktadır. Buğdaydan sonra %9,9 ile bamya tarımsal ürünlerde ikinci sırada yer almaktadır. Bamya aynı zamanda tarımsal ürünler arasında en fazla gelir getiren ürünler arasındadır. Bamyadan sonra yetiştirilen ürünlerin %9,4’ünü mısır, 9,1’ini ayçiçeği,

%8,6'sını arpa, %7,9'unu haşhaş oluşturmaktadır. Buğday, arpa, bamya, mısır geçmişten beri yetiştirilmekte olup haşhaş ve ayçiçeği özellikle son yıllarda tercih edilmeye başlanmıştır.

3.5.2. Geçmişte Yetiştirilen Tarım Ürünleri ile İlgili Bilgiler

Katılımcıların geçmişte yetiştirilen tarım ürünlerine dair verdikleri bilgiler tablo 3.8'de yer almaktadır.

Tablo 3.8: Katılımcıların Geçmişte Yetiştirilen Tarım Ürünleri Hakkında Verdikleri Bilgiler

Yetiştirilen Ürünler	<i>f</i>	%
Buğday	42	19,4
Tütün	36	16,8
Şeker Pancarı	30	13,9
Arpa	25	11,6
Mısır	20	9,2
Bamya	12	5,6
Soğan	11	5,1
Domates	5	2,3
Fasulye	5	2,3
Yulaf	5	2,3
Çeltik	3	1,4
Haşhaş	3	1,4
Nohut	3	1,3
Biber	2	0,9
Elma	2	0,9
Fiğ	2	0,9
Kiraz	2	0,9
Patlıcan	2	0,9
Üzüm	2	0,9
Ceviz	1	0,5
Armut	1	0,5
Karpuz	1	0,5
Yonca	1	0,5
Toplam	216	100

Tablo 3.8'de 54 katılımcıdan alınan toplam 216 cevap yer almaktadır. Bu cevaplar incelendiğinde geçmişte en fazla yetiştirilen tarım ürünlerinin sırasıyla buğday, tütün, şeker pancarı, arpa, mısır ve bamya olduğu görülmektedir. Buğday üretimi tarımsal üretimin %19,4'lük kısmıyla çoğunluğunu oluşturmaktadır. İkinci sırada buğdaydan sonra %16,8 oranla tütün gelmektedir. Tütünün geçmişte tarımsal üretimde büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Tütünden sonra önemli paya sahip bir diğer üründe %13,9 ile şeker pancarıdır.

Tütün ve şeker pancarı ilçenin geçmişte tarımdan elde ettiği gelirin büyük bir kısmını oluşturan endüstri bitkileridir. Bu ürünlerden sonra %11,6 ile arpa, %9,2 ile mısır son olarak da %5,6 ile bamya geçmişte en çok yetiştirilen tarımsal ürünleri oluşturmaktadır.

Tablo 3.7'deki günümüzde (2021) yetiştirilen ürünlerle geçmişte yetiştirilen ürünler karşılaştırıldığında buğday, arpa, mısır ve bamya halen Taşova'nın tarımsal üretiminde önemini korumaktadır. Tütün ve şeker pancarının ise üretiminin oldukça azaldığının ve bunların yerini haşhaş, ayçiçeği gibi diğer endüstri bitkilerinin aldığı görülmektedir.

3.5.3. Tarımsal Amaçlı Kullanılan Arazi Büyüklüğünde Yıllar İçerisinde Meydana Gelen Değişimlerle İlgili Bilgiler

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilerde tarımsal faaliyet amacıyla kullanılan araziler de yıllar içerisinde değişimler olduğu görülmüştür. Bu değişimler ekilen arazinin farklı nedenlerle küçülmesi ya da büyümesiyle iki farklı şekilde meydana gelmiştir. Arazi büyüklüğünde meydana gelen değişimler katılımcıların verdiği bilgilere dayanarak yedi farklı şekilde sınıflandırılırken değişim olmayan arazilerle birlikte toplam sekiz ayrı sınıflandırılma yapılmıştır. Tarımsal faaliyet yapılan arazilerde meydana gelen değişimler farklı ölçütlere bağlı olarak oluşmuştur.

Makine kullanımı daha kısa sürede ve geniş alanlarda tarımsal faaliyetler yapılmasına olanak sağladığı için ekilen arazinin büyümesine neden olmuştur. Arazinin büyümesinde bir diğer nedende satın alma veya kiralama değildir. Arazinin küçülmesinde etkili olan nedenler ise miras yoluyla bölünme, makine kullanımının yamaç ve dik alanlarda uygun olmaması, artan maliyetlerle oluşan yüksek girdiler, yaşlılık sebebiyle tarımsal faaliyette bulunamama ve tarım arazilerine HES yapılmasıdır. Tablo 3.9'da katılımcıların ekilen arazi büyüklüğünün değişimi hakkında verdikleri bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.9: Katılımcıların Tarımsal Arazi Büyüklüğünün Değişimi Hakkında Verdikleri Bilgiler

Tarımsal Arazi Büyüklüğünün Değişiminin Nedenleri	f	%
Değişim yok	18	33,3
Miras yoluyla bölünme	11	20,4
Makine kullanımına geçişin etkisiyle küçülme	8	14,9
Satın alma veya kiralama yoluyla büyüme	7	13
Yaşlılık sebebiyle küçülme	6	11,1
Yüksek girdiler sonucu küçülme	2	3,7
HES geçtiği için küçülme	1	1,8
Makine kullanımının etkisiyle büyüme	1	1,8
Toplam	54	100

Tablo 3.9’da 54 katılımcıdan alınan cevaplar yer almaktadır. Bu cevaplar incelendiğinde tarımsal faaliyet yapılan arazilerin küçülmesinde etkili olan beş, büyümesinde ise iki ana faktörün ön plana çıktığı görülmektedir. Arazilerin %33,3’lük kısmında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte geriye kalan arazilerde büyüme ve küçülmeler meydana gelmiştir. %20,4’lük (11 kişi) büyük bir orana sahip miras yoluyla bölünmeler tarım arazilerinin hisse sahiplerine paylaştırılmasıyla küçülmesine yol açmıştır. Bir katılımcı bu faktörü şu şekilde ifade etmiştir:

“Nüfus oranı büyüdükçe tarlalar küçülüyor. Büyükler vefat ettikçe tarla bölünmeye gidiyor o yüzden küçülüyor ister istemez.” (10.katılımcı)

Diğer bir neden %14,9 makine kullanımının etkisiyle küçülmedir. Geçmişte öküz ve düvenle yapılan işlerin makinelerle yapılmaya başlanması sonucunda dik yamaçlarda tarımsal faaliyetler ya tamamen bitmiş ya da büyük oranda sınırlanmıştır. Katılımcılardan 4 katılımcı bu değişimden şöyle bahsetmişlerdir:

“Evvelden öküzlerle sürüyorduk çok oluyordu. Şimdi traktör ile sürüyoruz ya birkaç parça oluyor ama onları da yine kullanıyoruz. Kazıyoruz bir şeyler yapıyoruz elimizle. Hepsini ekemiyoruz traktör olunca. Yine de boz değil yani bir şeyler ekiyoruz.” (2.katılımcı)

“Öküzle sürdüğümüz yerler 100 dönüm 80 dönüm tarla ekiyorduk biçiyorduk. Orakla ekip biçiyorduk. Şimdi 2 dönüm ekim 4 dönüm de bir yer ekim daha da ekmedim bu yıl.” (30.katılımcı)

“Benim 50 dönüm arazim vardı hiç boz yer bırakmıyorduk öküzlerle ekiliyordu sürülüyordu o zaman kır bayır demeden. Ama şimdi bu yarıya düştü aşağı yukarı çünkü traktörün girmedığı arazi çok bizde. Traktörün girdiği yerler yalnızca düz araziler ve yahut normal araziler.” (31. katılımcı)

“Bayırlar hep ekiliyordu öküzle şimdi ekilmiyor. Şimdi traktörün çıktığı yerler ekiliyor arazinin %80'i azalmıştır.” (36. katılımcı)

“Genelde arazinin yarıdan fazlası ekilmiyor boş kalıyor. Arazi engebeli bizim köy de biçerdöver her tarafa girmiyor. Biçerdöver girmeyen tarlalar ekilmiyor.” (24. katılımcı)

Üçüncü neden ise %11,1'lik oranla yaşlılık sebebiyle kişilerin tarımsal faaliyetlerde bulunamamasıdır. Genç nüfusun göç etmesi ya da farklı iş kollarına yönelmesi ile tarımsal üretim yapacak nüfus kalmamış, sürekli tarımsal faaliyetlerde bulunan nüfus yaşlanmış ve bunun sonucunda tarımsal üretim azalmış ya da tamamen bitmiştir. Diğer nedenler ise %3,7 ile yüksek girdiler, %1,8 ile tarımsal arazilerden HES geçmesidir. Bu değişime etki eden faktörden 1 katılımcı şu şekilde bahsetmektedir:

“Arazi kalmadı ki HES geçti. Önceden babamın 100 dönüm arazisi vardı. Hepsinde biz buğday, arpa, pancar, soğan ekiyorduk. Tarım son 5 yıldır geriledi. Şu anda 10 dönüm var.” (27. katılımcı)

Makine ve gübre kullanımı gibi geçmişte tarımsal faaliyetlerde olmayan faktörler tarımda hem olumlu hem de olumsuz birtakım sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Olumsuz sonuçlarından biri mazot ve gübre fiyatlarının artmasıyla tarımsal üretimde girdilerin artması ve çiftçilerin bu sebeple küçülmeye gitmesidir. Değişime neden olan bu faktörden 2 katılımcı şu şekilde bahsetmiştir:

“Girdiler pahalınca millet girdi olsun motor sürme parası olsun yükselince başka bir geliri yoktu ki onları karşılayabilsin adamlar bırakıp gittiler. Artık sürülüyor bile bir sürü boş tarla var.” (22. katılımcı)

“Bayır kalmıyordu herkes ekiyordu şimdi ekemiyor. Eskiden öküzle hiç yer kalmıyordu. Şimdi adam bir tarlayı zor ekiyor. Süremiyor çünkü pahalı her şey traktör giriyor ama emek kurtarmıyor.” (9. katılımcı)

Makine kullanımının olumlu sonuçları ise tarımsal faaliyetlerin kolaylaşması ve buna bağlı olarak tarım arazilerinde meydana gelen büyümedir. Bu büyüme %1,8’lik paya sahiptir. 1 katılımcı bu değişimi şöyle ifade etmiştir:

“O zaman motorumuz yoktu öküzlerle az yapıyorduk. Şimdi motorumuz var. Şimdi 50 dönümden fazla 60 dönüm vardır. Geçmişte 20 dönüm ancak vardı.” (17. katılımcı)

Bir diğer büyüme nedeni olan satın alma veya kiralama yoluyla büyüme ise arazilerin değişiminde %13’lük bir paya sahiptir.

3.5.4. Tarımsal Üretimin ve Tarım Ürünlerinin Değişim Nedenlerine İlişkin Bilgiler

Yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilerle daha önce de değinildiği gibi üretimi yapılan bazı tarımsal ürünler yıllar içerisinde değişmiş, bazı ürünler ise üretilmeye devam edilmiştir. Değişen ürünlerin yerini başka tarım ürünleri almış ve bu durum farklı nedenlerle meydana gelmiştir. Bu nedenler katılımcıların verdiği yanıtlara göre on iki kategoride sınıflandırılmıştır. Bazı ürünlerin üretiminin sonlandırılmasında ve yeni ürünlerin yerine seçilmesinde etkili olan sebepler tablo 3.10’da verilmiştir.

Tablo 3.10: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Nedenleri Hakkında Verdikleri Bilgiler

Tarımsal Üretim ve Ürün Değişiminin Nedenleri	f	%
Kota uygulamaları, TEKEK'in özelleştirilmesi ve sigara fabrikalarının kapatılması	23	22,3
Devlet teşvik ve destekleri	18	17,5
İşgücü göçü	15	14,7
Daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesi	13	12,6
Tarımın kar getirisinin düşük olması	8	7,8
Makine kullanımı	5	4,8
Verim düşüklüğü	4	3,9
Bitki hastalıkları	4	3,9
İklim Değişikliği	3	2,9
Tarımsal girdi maliyetlerinin yüksek olması	3	2,9
Sulama sorunu	2	1,9
Hayvancılığın bitmesi	2	1,9
Gübreleme ile verim artışı	2	1,9
İş gücü zorluğu	1	1
Toplam	103	100

Tablo 3.10'da 54 katılımcıdan alınan toplam 103 cevap yer almaktadır. Bu cevaplar incelendiğinde tarımsal ürünlerin değişiminde etkili olan başlıca sebebinin %22,3 oranla kota uygulamaları, TEKEK'in özelleştirilmesi ve sigara fabrikalarının kapatılması olduğu görülmektedir. Özelleştirmeler sonucunda getirilen kota uygulamaları çiftçilerin özellikle tütün ve şeker pancarı gibi endüstri ürünlerinin üretimini terk etmesine sebep olmuştur. Devlet tarafından uygulamaya konulan kotalar üretimi sınırlandırmış, çiftçilerin ürünlerden elde ettiği karı düşürmüş ve masrafları karşılamayan çiftçiler bu ürünlerin üretimini bırakmak zorunda kalmıştır. Tüm Türkiye'de yaşanan özelleştirme sonucunda Taşova ilçesinde bulunan TEKEK İşletmesi kapatılmış ve birkaç üretici hariç tütün üretimi yapan çiftçi kalmamıştır. Şeker pancarı da tütün gibi devlet kuruluşu olan pancar ofislerince alınmaktaydı. Bu ofislerin kota uygulamalarıyla işlevlerini yitirmesi de şeker pancarı üretimini tütünde olduğu gibi oldukça kısıtlamıştır. Meydana gelen bu değişimi 4 katılımcı şöyle ifade etmektedir:

“Tütüne kota koydular pancara kota koydular vatandaş masrafını karşılayamıyor ne yapacak vazgeçti.” (18. katılımcı)

“Kota geldi ya millet karşılığını alamadığı şeyi yapmıyor. Ayçiçeğine döndüler. Bamya döndüler.” (21. katılımcı)

“Tütün özelleşti zaten şirketlerin eline geçti. Tekel kapandı. Bizim ana ekmeğimiz tütündendi. Tütünü bırakınca bir şeyler eksik kalıyor. Tütüne de para vermediler mecbur bırakmak zorunda kaldık.” (25. katılımcı)

“Tütün zordu eskisine nazaran kolaylaştı ama devlet tütüne kota koydu.” (53. katılımcı)

Tarımsal ürünlerin değişiminde ikinci neden %17,5’lik oranla devlet tarafından çiftçilere maddi olarak sağlanan teşvik ve desteklerdir. Çiftçiler kota uygulamalarından sonra bıraktıkları yüksek gelir getiren ürünlerin yerine yine devlet tarafından desteklenen ve teşvik edilen yüksek gelir sağlayan diğer ürünlere yönelmişlerdir. Bu ürünlerin aynı zamanda makine kullanımına uygun olması çiftçiler için ürünleri daha cazip hale getirmiştir. Bunların başlıcaları ayçiçeği, haşhaş ve mısırdır. Bu ürünleri tercih eden 4 çiftçi sebeplerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ayçiçeği para yapıyor. Fiyatı iyi. Bu sene inşallah daha iyi olacak. Geçen sene 5000 liraydı bu sene 10-12000 diyorlar.” (6. katılımcı)

Mazot parası, gübre, bir de ayçiçeğini ekersen ton başı 400 lira destekleme alıyorsun. O da tapun varsa alıyorsun tapuluysa alıyorsun tapu yoksa alamıyorsun. Ayçiçeği iyi bana göre nedeni makineyle yapıldığından iyi. Elim değmiyor hiçbir şeye. (35. katılımcı)

“Ayçiçeği ekilmeye başlandı iki senedir. Tabi ayçiçeğinin fiyatı da öbür mahsullerden daha iyi. Haşhaş mesela eskiden haşhaş yoktu şimdi haşhaş çıktı. Onun geliri de çok güzel. Şu an kilosu 25 liraymış. Şimdi bir de bir domates ekiyorsun bu tabi 3-5 adamla toplanması gerekiyor insan gücüyle ama ekin ektik eskiden orakla biçilirdi şimdi döver biçer geliyor bir gün de biçip gidiyoruz. Ayçiçeğini bir saat de biçip gidiyor.” (52. katılımcı)

Daha çok para yapan ürünlere yöneliyor insanlar. Dünyadaki duruma göre de değişiyor mesela ayçiçeği revaçta yağ fiyatlarının çok artmasından dolayı. Yine mısır

hayvan yemi olarak kullanıldığı için revaçta. O yüzden pazarı da güzel alıcısı da çok. (15. katılımcı)

Bu olumlu özelliklerinin yanında devlet teşvik ve desteklerinin sadece arazinin tapu sahiplerine verilmesi gibi olumsuz bir yanı da bulunmaktadır. Bu olumsuzluktan 2 katılımcı şu şekilde bahsetmiştir:

Mazot desteği yapılıyor ama sadece arazisi olan vatandaşlara. Arazilerde deden atadan intikal eden araziler olduğu için müstakil tapuları da bulunmadığından, hissedarları çok olduğundan ve hisse nispetleri düşük olduğundan çiftçi dosyası yapamamaktalar yapamayınca da bu teşviklerden doğru dürüst istifade edememekteler. (24. katılımcı)

Benim dedemin üstüne tarla tapuları. Ürünü eken benim dedemin tarlalarına ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) yaptırmam lazım ama dedem ölü. Ben destek alamıyorum. Vatandaş ondan dolayı vazgeçti. Göç ettiler. Ona bir çare bulmadılar. Mesela ürünü ben üretiyorum senede 20 ton ayçiçeği teslim ediyorum babamın üzerine 40 dönüm yer var 20'si buğday 20'si ayçiçeği 20 dönümün desteklemesini alıyorum. O da yetersiz. (25. katılımcı)

Üçüncü neden ise tarımsal üretimin ve ürünlerin değişiminin hem sebebi hem de sonucu durumunda olan 14,7'lik orana sahip işgücü göçüdür. Tarımsal üretimde faaliyet gösteren nüfusun şehirlere göç etmesiyle üretim azalmış ve bu azalmayla birlikte yıllar içerisinde göç hareketleri de artarak ilerlemiştir. Göç faaliyetine katılan nüfusun çoğunluğunu genç ve dinamik nüfus oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak köylerde yaşayan nüfus yaşlanmış ve tarımda çalışamayacak hale gelmiştir. Bu sebeple yoğun işgücü ve emek gerektirmeyen ürünler tercih edilmeye başlanmıştır. Bu faktörden 3 katılımcı şöyle bahsetmektedir:

“Köyde nüfus azaldığı için vazgeçtik. İstanbul'a gitti vatandaş köyde nüfus kalmadı o yüzden pancardan tütünden vazgeçtik. Şimdi makine yapıyor.” (12. katılımcı)

“Şeker pancarında vatandaş istediği randımanı alamadı. Yani fiyat düşüklüğünden dolayı bıraktı tütün de öyle. Çalışacak insan da kalmadı herkes şehre akın etti.” (23. katılımcı)

“Tütün devletin politikası bu son hükümet döneminde önce kota uyguladılar 200 kiloya düşürdüler kotayı. Bu kota uygulaması nedeniyle zahmete değmediği için vatandaşlar ekmeyi bıraktılar. Daha sonra yeterli üretim yapılamadığı için tekel işletmesi de kapatıldı. Ekonomiye katkısı çok büyüktü. Bilhassa Taşova’nın ekonomisine katkısı çok büyüktü. Taşova’da nüfus 15.000 iken o yıllarda 10.000’in altına kadar düştü tekel işletmesi kapatılınca. Daha sonra tekelde çalışanlar dağıtıldılar Türkiye’nin başka muhtelif bölgelerindeki tekel işletmelerine. Bir kısmı da değişik müesseselere gönderildi. Büyük göçe sebep oldu ve küçük esnafında yok olmasına sebep oldu.” (24. katılımcı)

En fazla etkiye sahip nedenlerden dördüncüsü ise %12,6 ile kar getirisi olmayan ya da yoğun emek gerektiren ürünlerin yerine daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesidir. Bu ürünlere örnek olarak mısır, haşhaş ve ayçiçeği yüksek kar getirisi olması sebebiyle tercih edilmektedir. Yüksek gelir getiren bir diğer üründe bamya’dır. Yoğun bir emek gerektirmesine rağmen bamya üretimi de geçmişten beri devam etmekte ve günümüzde de çiftçilerin tercih ettiği bir ürün olmaktadır. Bu faktörden 2 katılımcı şöyle bahsetmektedir:

“Tütüne şeker pancarına kota konulunca bamya geliri fazla olduğu için ekilmeye başlandı.” (7. katılımcı)

“Bamya daha çok para yapıyor. Soğanı zaten yapmıyorlar şimdi. Bamya çürümüyor kokmuyor kuru bir şey. Altın gibi bir şey yani. Şu an 450 500’e çıkmış dizini. Soğan çürüyor zamanı geçiyor.” (9. katılımcı)

Beşinci neden %7,8’lik oranla tarımdan elde edilen gelirin kar getirmemesidir. Burada etkili olan faktörler üretimi yapılan ürünlerin gelirinin yetiştirme sürecinde yapılan masrafları karşılayamaması, ürünün alıcı bulamaması, talep azlığı ve bunun sonucunda çok düşük bir kar getirmesidir. Bunu takip eden diğer nedenler ise makine kullanımı (%4,8), verim düşüklüğü (%3,9), bitki hastalıkları (%3,9), tarımsal girdi

maliyetlerinin yüksek olması (%2,9), iklim değışikliğı (%2,9), sulama sorunları (%1,9), gübreleme sonucunda verim artışı (%1,9) ve işgücü zorluğudur (%1).

Makine kullanımının artmasıyla üretim daha kolay hale gelmiş ve buna uygun ürünler tercih edilmeye başlanmıştır. Katılımcılardan 1 *katılımcı* bu değışimi şöyle ifade etmiştir:

“Öncekilere emek ve zaman çok gerekiyordu şu anda biraz daha modernleşti. Mesela fasulye önce kendimiz sularken şimdi damlama sulama yapıyoruz. Traktör patozu var. Fasulyeyi kendimiz döverek çıkarırken şimdi patozla yapıyoruz.” (26. katılımcı)

Makine kullanımı ve gübreleme tarımsal üretimde yüksek miktarda ve hızlı şekilde ürün elde edilmesine yarar sağlarken aynı zamanda tarımsal girdilerin yüksek olmasına sebep olmuştur. Gübre, mazot ve zirai ilaç gibi masraflar tarımsal girdilerin artmasına neden olmuştur. Bu olumsuzlukların yanında makine kullanımıyla tarımda insan gücüne dayalı ihtiyaç azalmış buna bağlı olarak da işsiz kalan çiftçiler büyük şehirlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu faktörlerin etkisinden 3 katılımcı şu şekilde bahsetmektedir:

“En çok etki eden faktörler girdiler. Tarım ürünlerindeki girdiler bizi en çok etkileyen konuların başında geliyor. Gübre, mazot, tarım ilacı sonra sabit bir taban tavan fiyat açıklaması olmadığından çiftçinin mustarip olduğunu hepimiz biliyoruz. Tabi ki şu anda sulama suyu sorunu olup da kır araziye mahsul yapan insanlar hava değışikliğinden yani gerekli yağmur olmamasından etkileniyor.” (1. katılımcı).

“Pancar da para kazanamadığımız için o zamanları 25 kuruştaki kilosu pancarın emeğin karşılığını alamıyordun. Soğan da bir ara öyle para yapmadı. Haşhaş da olmadı.” (6. katılımcı)

“Belki de gelecek sene ayçiçeğı de ekmeyeceğim. Çünkü ben 100 dönüm ayçiçeğı ekim 17 bin lira para verdim gübreye. Daha bunun tohumu ayrı.” (4. katılımcı)

Verim düşüklüğü ve bitki hastalıkları da bazı tarımsal ürünlerin üretimini kısıtlamıştır. Özellikle aynı ürünün yıllar boyunca aynı araziye ekilmesi toprakta

verimliliği azaltmış ve ekilen ürün tercih edilmemeye başlanmıştır. İklimde meydana gelen değişiklikler ve çevre kirliliği kaynaklı etkenler kirazlarda kurtlanma, üzüm bağlarının ve bamyaların kuruması gibi olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Katılımcılardan 6 katılımcı tarım ürünlerinde meydana gelen bu olumsuz sonuçları şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Azot sanayi Samsun’a geldi mesela bamyanın verimi %70 düştü.” (10. katılımcı)

“Bamya iki üç senedir kuruyor.” (28. katılımcı)

“Eskiden biz hiç ilaç kullanmazdık bizim köyün kirazı Taşova’da ve Ladik’te namıyla anılırdı. Şimdi kirazlarımız kalmadı. Dalında kırmızılaşıyor içinde kurt oluşuyor. Eskiden öyle bir şeye kesinlikle rastlamazdık. Bu iklim değişikliğinden oluyor bu birincisi, ikincisi şimdi herkes ilaç kullanıyor. O ilaçların etkisi oluyor.” (43. katılımcı)

“Üzüm bağlarında bir kuruma oldu sanayileşmenin getirdiği, bakımı zorlaştı. Samsun’da bakır fabrikası kurulduktan sonra bizim köyde üzüm bağları kurudu.” (47. katılımcı)

“Hava şartları iklim şartları da uygunsuz oldu. Hasta oldu san oluyor bizim burada. Kelle tohumu tutmuyor.” (16. katılımcı)

“Pancar yapa yapa toprak artık kabul etmiyor bizim burada dolayısıyla pancar bırakıldı. Biraz gönülsüz oluyor ürünler hastalıklar çoğaldı toprakta dolayısıyla olmuyor olsa da tam randımanlı olmuyor.” (15. katılımcı)

Sulama sorunları; Yeşilırmak yakınındaki köylerde yapılan barajlarla suların kanallar aracılığıyla başka alanlara taşınması ile su kullanımının kısıtlanması, su kaynaklarına uzak köylerde ise suya ulaşma imkânının sınırlı olması etkili olmaktadır. Katılımcılardan 2 katılımcı tarım ürünlerinde meydana gelen bu olumsuz sonucu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bizim burası biraz kıraç sulama sorunu var.” (38. katılımcı)

“İrmaktan su çıkma problemi var. Pirinç devamlı su isteyen bir bitki o yüzden buralarda pirinci bıraktılar. İrmaktan suladığımız zamanlar oluyordu. Şimdi ırmağa barajlar yapıldı kanallara girdi sular o yüzden vatandaş su sıkıntısı çekiyor.” (10. katılımcı)

3.5.5. Tarımsal Üretimin ve Tarım Ürünlerinin Değişiminin Sonuçlarına İlişkin Bilgiler

Görüşmelerde elde edilen bilgilerle farklı nedenlere ve koşullara bağlı olarak değişen tarımsal üretimin ve tarım ürünlerinin yol açtığı olumlu ve olumsuz sonuçlar tablo 3.11’de yedi kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 3.11: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Sonuçları Hakkında Verdikleri Bilgiler

Tarımsal Üretim ve Ürün Değişiminin Sonuçları	<i>f</i>	%
Göçler	53	35,1
Üretim maliyetinde artış	24	15,9
Gelir seviyesinde artma	23	15,2
Tarımsal üretimin kolaylaşması	18	12
Gelir seviyesinde azalma	17	11,2
Gelişmelere bağlı olarak üretimin artması	9	6
Tarımsal üretimde azalma	7	4,6
Toplam	151	100

Tablo 3.11’de 54 katılımcıdan alınan toplam 151 cevap yer almaktadır. Bu cevaplar incelendiğinde tarımsal üretimde ve tarım ürünlerinde meydana gelen değişimlerin olumlu ve olumsuz sonuçları olduğu görülmektedir. Olumsuz sonuçlar göçler, gelir seviyesinde azalma, tarımsal üretimde azalma ve üretim maliyetinde artış olarak dört tane verilmiştir.

Olumlu sonuçlar ise gelişmelere bağlı olarak üretimin artması, makineleşmeye bağlı olarak üretimin kolaylaşması ve gelir seviyesinde artış olarak üç tane verilmiştir. Sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde çoğunluğu olumsuz sonuçların oluşturduğu görülmektedir. Bunun büyük çoğunluğunu ise %35,1 ile göçler oluşturmaktadır. Göçlere bakıldığında tarımsal değişimin diğer üç olumsuz sonucunun tetiklediği genel bir sonuç olduğu görülmektedir.

Üretim maliyetinde artış (%15,9), gelir seviyesinde azalma (%11,2) ve tarımsal üretimde meydana gelen azalmalar (%4,6) ilçeden dışarıya yapılan göçlerin en büyük sebeplerindendir. Genel olarak bakıldığında ise şehirleşmeye, sanayileşmeye ve gelişmelere bağlı artan iş imkânları, eğitim, sağlık ve sosyal yaşam imkânları şehirlere göçleri arttırmıştır. Olumlu sonuçlar arasında ise diğer katılımcıların aksine gelir seviyelerinin arttığını (%15,2) ve gelişmelere bağlı olarak üretimin miktarlarının artış (%6) gösterdiğini belirten katılımcılarda vardır. Bu görüşe sahip katılımcılar bir diğer sonuç olan tarımsal üretimin kolaylaşması (%12), gübreleme, ilaçlama, devlet teşvik ve desteklerinin faydalarıyla tarımsal değişimlerden olumlu şekilde etkilenmiştir. Bu katılımcılar tarımsal üretimin ve ürünlerin değişmesinden fayda sağlamış ve tarımsal faaliyetlerde bulunmaya devam etmektedirler.

Tablo 3.12’de tarımsal üretim ve tarım ürünleri değişiminin sonucunda geleneksel tarım metotlarında ve ev düzeninde meydana gelen değişimler hakkında katılımcıların verdikleri bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler geçmişte var olan ancak günümüzde işlevlerini kaybeden geleneksel tarım metotlarını ve tarım ürünlerinin işlenmesi, saklanması amacıyla kullanılan alanları içermektedir.

Tablo 3.12: Katılımcıların Tarımsal Üretim ve Tarım Ürünleri Değişiminin Sonucunda Geleneksel Tarım Metotlarında ve Ev Düzeninde Meydana Gelen Değişimler Hakkında Verdikleri Bilgiler

Geleneksel Tarım Metotlarında ve Ev Düzeninde Meydana Gelen Değişimler	<i>f</i>	%
Ambarların kaldırılması	41	31,1
Aile üyelerinin tarımda yer almaması	31	23,5
Eski tarım metotlarının terk edilmesi (öküz, düven, kara saban, orak, tırmık, çapa vb.)	29	22
Tütün işleme ile ilgili alanların ortadan kalkması (tavan, salaç, aran, sergen, tütün evi, cerek vb.)	18	13,6
İmece usulünün ortadan kalkması	13	9,8
Toplam	132	100

Tablo 3.12’de 54 katılımcıdan alınan toplam 132 cevap yer almaktadır. Bu cevaplara göre geleneksel tarım metotlarında ve ev düzeninde meydana gelen değişimlerde ilk sırayı %31,1 ile ambarların kaldırılması almaktadır. Katılımcıların

verdikleri cevaplara göre ambarlar geçmişte buğday ve arpa gibi tahılların saklanması amacıyla kullanılmaktaydı. Bu ambarlar ahşaptan yapılır ve evin dışında yer alırdı. Tahıllar hem beslenmede hem de hayvanlara yem olarak kullanmak amacıyla bu ambarların içerisinde saklanırdı.

Buğday ve arpanın hasat edildikten sonra hemen alıcısını bulması, köy değirmenlerinin yerini un fabrikalarının alması ve hayvancılığın azalmasıyla bu ambarlar işlevlerini yitirerek ortadan kalkmıştır. Bu değişimlerden 3 katılımcı şu şekilde bahsetmektedir:

Ambarımız vardı şimdi yok. Şimdi çuvallıyoruz pazara götürüyoruz bir motor götürüp 5-6 çuval un alıyoruz geliyoruz. Evvelden değirmende öğütürdük aşağıda değirmen olurdu. Buğdayı yıkıyorduk kurutuyorduk yazın onu götürüp öğütüyorduk. Şimdi motor ekini götürüyor onu Taşova'ya veriyorsun. Oradan alıyorsun on çuval un yapıyor. (2. katılımcı)

Eskiden bizlerde büyük boğaz ambarları vardı buğdayları koymak için. İki katlıydı bizimki. Buğdayı alıp eskiden su değirmenleri vardı bizde oralarda öğüterek tertemiz organik yapıp yiyorduk. Şimdi zahireye veriyorsun un alıyorsun. (31. katılımcı)

Eskiden ambarlar vardı mesela arpa gözü ayrı buğday gözü ayrı mısır gözü ayrı. Şimdi genelde burada dövüyorsun götürüp zahireciye bırakıyorsun. (39. katılımcı)

Geleneksel tarım metotlarında ve ev düzeninde meydana gelen değişimlerde ikinci sırada %23,5 ile aile üyelerinin tarımda yer almaması oluşturmaktadır. Bu durum geçmişte tüm aile tarafından birlikte yapılan tarımsal faaliyetlerin aile üyelerinden genç kişilerin tarım dışında sektörlerde çalışması veya bu kişilerin başka şehirlere göç etmesiyle tarımı ailenin geride kalan yaşlı üyelerinin yapması şeklinde açıklanabilir. Geçmişte ailecek tarımda çalışmak genel bir özellik iken günümüzde bu durum değişmiştir. Aile üyelerinin büyük çoğunluğunun tarımsal faaliyetleri terk etmesi sonucunda bu faaliyetleri sürdürecektir az sayıda kişi ve yaşlı nüfus köylerde kalmıştır.

Bir diğerk değişim de %22'lik paya sahip olan eski tarım metotlarının terk edilmesidir. Geçmişte insan gücü ve hayvan gücüyle yapılan tarımsal faaliyetler yerini makineleşmeye bırakmıştır. kzlerin çektiği dven ve kara saban gibi aletlerle insanların kullandığı orak, tırmık ve apaların yerini traktörler, biçerdöverler, çapa makineleri gibi teknolojik aletler almıştır. Bu şekilde tarımsal üretim daha az insan gücüyle ve daha kısa srelerde yapılabilir hale gelmiş ve bu da insan gücüne olan ihtiyaı azaltmıştır. Bunu ikinci nedenle ilişkilendirdiğimizde aile üyelerinin tamamının tarımda çalışmasına gerek kalmadığı görülmektedir. Bu faktörden 1 katılımcı şu şekilde bahsetmektedir:

Eskiden kara sabanla yapıyordum bu araziyi. Ama şimdi çift eker traktörle. Kara sabanla öküzlerle iki tane öküz koşuyorduk günde bir dönüm yer sürüyorduk biz. Bir ay kırk gün çift sürüyorduk. Ama şimdi ben 40 dönümü bir günde sürüyorum. Çift eker traktrm var çift sabanı var 40 dönümü bir günde sürüyorum. şimdi çok rahat. (25. katılımcı)

Buna benzer olarak gelişen bir diğerk neden ise %9,8 ile beşinci sırada yer alan imece usulünün ortadan kalkmasıdır. Görüşmelerde belirtilenlere göre geçmişte tarımda ve diğerk işlerde köylerde yaşayan kişilerin birbirine karşılıklı yardım ederdi. Zor ve zahmetli tarımsal faaliyetler geçmişte el birliğiyle halledilirken, önceden de belirtildiği gibi, günümüzde bunu makineler yapmaktadır. Bu değişimi 1 katılımcı şöyle ifade etmiştir:

Eskiden imece usul vardı. Sen bana giderdin ben sana giderdim imecelikle bu işler daha kolaylaşıyordu masrafsız oluyordu. şimdi imecelik kalktı g nedeniyle masraflar yükseldi. (10. katılımcı)

Katılımcıların verdikleri bilgiler doğrultusunda ev düzeninde değişimin, özellikle geçmişte önemli bir yer tutan tütün ile ilgili olduğu görülmektedir. Tütün geçmişte hem üretim sürecinde hem de sonrasında büyük emek gerektiren bir rnd. Tarladan toplanıp getirildikten sonra dizme, kurutma, demetleme ve denk yapma gibi birçok işlem gerektirmekteydi. Bu sebeple evlerde tütünün özellikle dizilmesi ve kurutulması için özel

alanlar vardı. Bunlar katılımcılar tarafından farklı şekilde isimlendirilmiştir. Katılımcılar tütünün dizme işleminin genellikle evlerin önünde veya iç kısmında herhangi bir müsait alanda yaptıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı tütün için özel bir alana sahip olduklarını ve buraya “tütün evi” dediklerinden bahsetmiştir. Tütünün kurutulması için kullanılan alanlardan bahsederken katılımcılar aran, tavan, salaç, sergen gibi terimler kullanmıştır. Bunlardan 6 katılımcı şu şekilde bahsetmiştir:

Tütünü kurutmak ve dizmek için herkesin evinin önünde müsait yerler vardı. Tütün kurutulan yere aran veya sergen denirdi. (19. katılımcı)

O yıllarda tütün çok farklı işleniyordu şimdi çok farklı. Denk vardı bizim yaptığımız yıllarda ama şu anda denk olayı kalktı tütünü sadece bir kutuya sığacak şekilde iplerden kesiyorlar yerleştiriyorlar. Biraz daha kolaylaştı şimdi tütün. (15. katılımcı)

Tütün denk yapılıyordu. İpe diziliyordu. Onu kurutup denk yapıp tekele teslim ediyorduk. Evde tavana konuyordu. (34. katılımcı)

Tütün kokuyordu biraz denk yaparken o yüzden ayrı bir yer vardı koymaya denk yapmaya. Tütün evi diyorlardı. (35. katılımcı)

Tütün iplere dizilirdi tavanlara asarlardı. Bütün köyün tavanları vardı tavanlarda çiviler vardı onlara asılırdı. Ondan sonra demet yapılırdı eskiden demetten bir gün önce ahırlara koyulurdu nemlendirilirdi. Ondan sonra demet yapılırdı denk yapılırdı. (45. katılımcı)

Herkes evinin önünde diziyordu olduğu yerde. Güneş alan yerlerde asılıyordu. Salaç deniyordu. (52. katılımcı)

İlçede, günümüzde geçmişe oranla oldukça sınırlı bir şekilde yapılan tütün üretimi geçmişte kullanılan metotlardan farklı olarak makinelerle yapılmakta, evlerde dizme ve kurutma işlemleri yapılmamaktadır. Bu sebeple geçmişte kullanılan terimler günümüzde ortadan kalkmıştır.

Tarımsal üretimin değişimi ile geçmişe ait tüm bu geleneksel tarım metotları ve ev düzenleri değişmiştir. Ambarlar ve ev içerisinde yer alan tütüne ait eklentilerin kullanımı terkedilmiş ya da tamamen ortadan kaldırılmışlardır. Bunun yanı sıra gelişen teknoloji ve imkânlarla bağlı olarak evler taş ve ahşaptan ziyade betonarme yapılar haline gelmiştir. Tarımsal üretimdeki değişimlere ek olarak aile üyelerinin göç etmesi ve geçmişte tüm aile üyelerinin beraber yaşadığı düzenin ortadan kalkmasıyla ev düzenleri de tamamen değişmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın araştırma sahasını Amasya ilinin Taşova ilçesi oluşturmaktadır. Taşova ilçesi verimli Taşova ovasında Yeşilırmak nehri boyunca kurulmuştur. İlçenin farklı alanlarda değişiklik gösteren yükseltisi ve iklim koşulları, çeşitli tarım ürünlerin üretimini mümkün kılmıştır. Sanayi ve hizmet fonksiyonlarının ilçede çok fazla gelişmemiş olması tarımın ana ekonomik faaliyet olmasını zorunlu kılmaktadır. İlçe de geçmişten günümüze pek çok tarımsal faaliyet yapılmış ve tarım ürünleri yetiştirilmiştir. Bu tarımsal faaliyetler ve üretilen tarım ürünleri yıllar içerisinde değişim göstermiştir. Yıllar içerisinde meydana gelen değişimin ortaya konulması amacıyla 1970'lerden günümüze tarımsal faaliyetler incelenmiştir. Bu değişimi incelemek için görüşmelerden ve dokümanlardan faydalanılmış ve bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular ilçede tarımsal faaliyetlerin birçok nedene bağlı olarak değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu değişimlerin birçok sosyo-ekonomik sonuçları da bulunmaktadır.

İlçede özellikle ön plana çıkan tarımsal değişim, geçmişte büyük gelir kaynağı olan ve ilçe genelinde yetiştirilen tütün ve şeker pancarı gibi endüstri ürünlerinin üretiminin oldukça azalmasıdır. Bu ürünler özellikle 1970'lerden 1990'lı yılların sonuna kadar Taşova ekonomisinin bel kemiği olmuştur. Ancak 1990'lı yılların sonu 2000'li yılların başında bu ürünlere getirilen kota uygulamaları ve ödenen teşviklerin kesilmesi üretimin yıllar içerisinde giderek azalmasına sebep olmuştur. 2000'li yılların başından itibaren tütün ve şeker pancarı üretimi oldukça azalmıştır. TEKEL'in özelleştirilmesi, sigara fabrikalarının kapatılması, tütün ve şeker pancarı üretimine getirilen kota uygulamalarıyla azalan üretim, yüksek vergiler ve devlet desteklerinin kesilmesiyle üretici ürünlerden zarar etmeye başlamıştır. Bunu takiben tütünlerin alındığı Tekel ve şeker pancarının teslim edildiği pancar ofisi gibi devlet kuruluşları işlevlerini yitirmiştir. Şeker pancarı üretimi son yıllarda artış gösterse bu üretim geçmiş yıllardaki üretimle kıyaslanamayacak kadar azdır. Tütün üretimi ise son yıllarda hiç olmadığı kadar düşüş göstermiştir. Meydana gelen tüm bu olayların sonucunda çiftçiler yeni gelir kaynakları arayışına girmiştir.

Tarımsal üretimdeki değişimleri tetikleyen sebepler iklim değişikliği, tarımsal girdilerin yüksek olması, işgücü göçü, tarımsal faaliyetlerin düşük kar getirisi, verim düşüklüğü, kota uygulamaları, daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesi, sulama sorunları, işgücü zorluğu, hayvancılık faaliyetlerinin azalması, makine kullanımı, bitki hastalıkları, gübreleme ile verim artışı, devlet teşvikleri ve destekleridir. Bu sebeplerden ilçedeki tarımsal değişimi sırasıyla en fazla kota uygulamaları, devlet teşvik ve destekleri, işgücü göçü ve daha fazla gelir getiren ürünlerin tercih edilmesi etkilemiştir. Kota uygulamaları ve işgücü göçü tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemiş ve azalmasına sebep olmuştur. Bazı ürünlerde devlet teşvik ve desteklerinin kesilmesi üretimi olumsuz etkilerken, bazı yeni tarım ürünlerinin teşvik edilmesi o ürünlerin üretimini olumlu yönde etkilemiştir. Buna bağlı olarak çiftçiler daha fazla gelir getiren ve teşvik edilen ürünleri tercih etmiştir.

İlçe genelinde ki tarımsal üretime bakıldığında geçmişte olduğu gibi yine yüksek gelir getiren endüstri bitkilerinin önemli yer tuttuğu görülmektedir. Ayçiçeği ve haşhaş üretimi ilçede yaygın olarak yapılmakta ve ilçe ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Devlet teşvik ve destekleri ve makine kullanımının etkisiyle üretimin daha az zahmetli olması üretimin artmasında etkili olmuştur. İlçede meyve üretimi de geçmişe oranla artmıştır. Bu artışta devlet kuruluşları tarafından ceviz fidanları verilmesi ve gelir getirisinin diğer tarım ürünlerine kıyasla daha fazla olması iklim şartlarının uygun alanlarda çiftçileri meyveciliğe yöneltmiştir. Özellikle kiraz, ceviz, elma, şeftali ve fındık üretimi oldukça artış göstermiştir. Geçmişte ilçede fındık üretimi hiçbir şekilde yapılmazken son yıllarda ilçenin kuzeyindeki köylerde üretim giderek artmaktadır.

Arpa ve buğday gibi geçmişte yem ve besin ihtiyacı için üretilen tahılların üretimi ticari amaçla yapılmaya başlanmıştır. Sebze üretiminde de bazı ürünler geçmiş dönemlere göre artış göstermiştir. Özellikle sebzelerden bamya üretimi son yıllarda artmıştır. Üretim ve işleme aşamalarının zahmetli olmasına rağmen yüksek getirisinden dolayı bamya üretimi ilçede önem kazanmıştır. Özellikle kuru bamya pazarda kolaylıkla alıcı bulmasından dolayı üreticiler tarafından altın olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanı sıra domates, biber, patlıcan ve taze fasulye gibi sebzelerin üretimi de geçmiş yıllara göre artış göstermiştir. Soğan üretiminin ise geçmiş yıllarla kıyaslandığında azaldığı görülmüştür.

İklimde meydana gelen değişmeler, ani don olayları ve yağış miktarlarındaki değişim de üretimde olumsuz sonuçlar meydana getirmiştir. Bitkilerde görülen hastalıklar zirai ilaçların kullanımını arttırmış, verimde düşüşler meydana gelmiş ve tarım ürünleri doğallıktan giderek uzaklaşmıştır. Samsun'da kurulan sanayi tesislerinin de ürünlerin zarar görmesine neden olduğu iddia edilmektedir. Şeker pancarını uzun yıllar boyunca aynı arazide ekilmesi de arazinin yapısının bozulmasına yol açmıştır. Yükseltinin fazla olduğu ve ırmak suyuna ulaşmanın mümkün olmadığı alanlarda yağışlarının düzensiz olmasına bağlı olarak sulama sorunları da meydana gelmiştir.

İlçede tarımsal arazi büyüklüğü de yıllar içerisinde değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikte makine kullanımı, satın alma veya kiralama, miras yoluyla bölünme, artan maliyetler, yaşlılık ve araziden HES geçmesi gibi faktörler etkili olmuştur. Bu faktörler arazinin büyümesinde veya küçülmesinde olumlu veya olumsuz etkiler göstermişlerdir. Makine kullanımı ova ve düzlük alanlarda ekilen arazinin genişlemesine sebep olurken eğimin fazla olduğu alanlarda küçülmesine sebep olmuştur. Aynı zamanda makine kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan yakıt ihtiyacı, kimyasal gübre kullanımı ve zirai ilaçlar maliyetlerin artmasına ve arazinin küçülmesine sebep olmuştur. Aktif işgücünün göç etmesine bağlı olarak yaşlı nüfusun araziye ekecek durumda olmaması, miras yoluyla bölümler ve tarım arazilerinin baraj yapımında kullanılması da arazilerin küçülmesine sebep olmuştur. Barajlar ırmak suyunun kanallarla farklı alanlara taşınmasıyla aynı zamanda sulama sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Satın alma veya kiralama yoluyla çiftçilerin tarım arazilerinin genişletmesi de mümkün olmuştur. Ancak bu genişleme sınırlı bir alanda gerçekleşmiştir. Bu faktörler değerlendirildiğinde olumsuz etkilerinin daha fazla olduğu ve tarım arazilerinin küçülmesine sebep oldukları görülmektedir.

Tarımsal faaliyetler tarımda makineleşme, gübre kullanımı ve zirai ilaç gibi gelişmelerin etkisiyle tamamen değişim göstermiştir. Bu gelişmelerin tarımsal faaliyetlerde olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Traktör ve biçerdöver gibi makinelerin kullanımıyla tarımsal faaliyetler daha kolay ve kısa sürede yapılabilecek hale gelmiştir. Buna bağlı olarak insan ve hayvan gücüne ihtiyaç azalmıştır. Bu da işgücü göçüne neden olmuştur. Tarımda makineleşmenin yanı sıra devlet teşvik ve desteklerinin azalmasına bağlı olarak üretimde ve gelir seviyesinde meydana gelen düşüş de işgücü

göçüne sebep olarak gösterilmektedir. Şehirleşme, sanayileşme, eğitim ve daha iyi hayat şartları isteğinin etkisiyle de köylerde yaşayan nüfus özellikle İstanbul, Bursa, Ankara, Samsun gibi büyük şehirlere, Almanya ve Avustralya gibi ülkelere ve bir kısmı da Taşova ilçe merkezine göç etmiştir. Bu göçlerde yapılan tarımsal üretimi etkilemiş, aktif nüfus azalmış ve köylerde tarımsal faaliyetlerde çalışabilecek az sayıda kişi kalmıştır.

Gübre kullanımı üretimi ve verimi arttırmada etkili olmuştur. Zirai ilaç kullanımı da bitkileri hastalıklardan ve zararlı böceklerden koruyarak gübre gibi üretimi arttırmıştır. Bu gelişmelerin olumsuz yönü ise gübre ve mazot fiyatlarının oldukça artması ve verilen teşviklerin bu masrafları karşılayamamasıdır. Son dönemlerde yapılan tarımsal faaliyetlerin bu koşullardan oldukça etkilendiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca teşvik ve desteklerin bir diğer sorunu da tapu problemidir. Tapu sahibi üst kuşaktaki aile bireyi olduğu için birden çok hissedar bulunmakta ve bu da toprağı işleyen üreticinin tarımsal destekleri almasını zorlaştırmaktadır. Gübrelemenin getirdiği bir diğer sorun ise bitkilerin sürekli olarak gübre ihtiyacı duymasıdır. Kimyasal gübrenin geçmişe oranla verimi ve üretim miktarını arttırdığı kabul edilebilir bir gerçek ancak bunun yanında gübrelemenin yapılmadığı durumlarda bitkilerin yetişmesinin neredeyse olanaksız hale gelmesi de tarımsal üretim için büyük bir problemdir.

Değişimlerin meydana getirdiği sorunlara yönelik çözüm önerileri şunlardır;

1- Özellikle en çok değinilen sorunlardan biri olan devlet teşvik ve destekleme ödemelerinin çiftçiye katkı sağlayacak miktarda arttırılması gerekmektedir. Mazot ve gübre fiyatlarındaki artış düzenlenmeli ve çiftçiye artış oranında destekleme yapılmalıdır.

2- Belirli ürünlerdeki teşvik ödemeleri bu ürünlerin üretiminin artışına sebep olurken teşvik edilmeyen tarım ürünlerinde azalmalar görülmektedir. Bu durum dengesiz bir üretime sebep olmakta ve üretimi azalan ürünlerin fiyatının artmasına neden olmaktadır. Bu sebeple teşviklerin her türlü tarım ürününe ihtiyaca yönelik dengeli bir şekilde yapılması ve uygun pazar şartları oluşturulması gerekmektedir.

3- Teşvik ödemelerinin arazinin tapu sahibine değil arazide üretim yapan üreticiye yönelik olması gerekmektedir.

4- İklim değışikliğinin olumsuz etkilerini en aza indirmek için çiftçiler uzman kişiler tarafından bilinçlendirilmelidir.

5- Toprak ve su kirliliğini önlemek için verimi arttırmak amacıyla yapılan aşırı gübrelemenin ve zirai ilaç kullanımının önüne geçilmesi gerekmektedir.

6- Köylerde yaşayan nüfusun giderek azalması ve yaşlanması da tarımsal üretim için önemli bir sorundur. İşgücünün az olması tarımsal üretimi kısıtlamaktadır. Bu sebeple işgücü göçünü engellemek amacıyla genç nüfus tarımsal üretime teşvik edilmelidir. Tarımsal desteklemeler ve krediler ile kırsal yaşam ve tarımsal üretim daha çekici hale getirilerek şehirlere göçler mümkün olduğunca azaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. ve Atış, E. “Türkiye’de İklim Değişikliği Tarım Etkileşiminin İki Yönüyle İncelenmesi”, Uluslararası Katılımlı 2. İklim Değişimi ve Tarım Etkileşimi Çalıştayı”. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü. Şanlıurfa, Türkiye. (08.11.2016-09.11.2016). (ss. 120-127).
- Aliağaoğlu, A. ve Mirioğlu, G. (2019). Balıkesir Şehrinde Su Tüketimi: Coğrafi Bir Yaklaşım. *Coğrafi Bilimler Dergisi*.17(2), 260-280. <https://doi.org/10.33688/aucbd.593693>.
- Aliağaoğlu, A. (2019). Tarihsel Süreçte Dünya’da ve Türkiye’de Tarım Coğrafyası Alanındaki Çalışmalar. *Coğrafi Bilimler Dergisi/Turkish Journal of Geographical Sciences*. 17 (2), 367-383. <https://doi.org/10.33688/aucbd.581678>.
- Atalık, A. (2010). İkinci Yeşil Devrim GDO’lar ve Sonrası Tufan, Görünmez Elin Ekolojisi. Ekoloji Kolektifi.
- Bağcı, H. R. ve Topal, V. (2022). Göksu Deltası’nda (Silifke/Mersin) Tarımsal Değişiklikler. *Coğrafi Bilimler Dergisi/ Turkish Journal of Geographical Sciences*. 20 (2), 407-432. <https://doi.org/10.33688/aucbd.1095187>.
- Bakırcı, N. (2020). 2000 Sonrası Türkiye Tarım Politikalarının Endüstriyel Tarım Ürünlerinden Şeker ve Tütün Üretimine Etkileri. *Econharran*. 4 (5), 91-116.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (1993). T.C. Resmi Gazete. (21484). Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2008). Resmi Gazete İdari Bağlılığın Değiştirilmesi Kararları. (26776). T.C. Cumhurbaşkanlığı.
- Bayraç, H. N. ve Doğan, E. (2016). Türkiye’de İklim Değişikliğinin Tarım Sektörü Üzerine Etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 11(1), 23- 48.

- Bilgehan, P. (2004). *Taşova (Amasya) Dolayındaki Heyelanların Mühendislik Jeolojisi İncelemesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bulut, İ. (2006). *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)* (1. Baskı). Gündüz Yayıncılık.
- Cengiz, S. ve Baydur, C.M. (2010). Kırdan Kente Göç ve Tarımsal Verimlilik: Türkiye Örneği. *Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19 (2), 85-95.
- Çoban, A. ve Aylar, F. (2009). Türkiye’de Yarma Vadilerin (Boğazların) Denizel Etkilerin İç Kesimlere Geçişindeki Rolüne Bir Örnek: Yeşilırmak Yarma Vadisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20, 173-186.
- Deniz, M. ve Hiç, Ö. (2022). İklim Değişikliği ve Tarımın Değişen Yüzü: Artan Riskler, Tarımdaki Daralmalar ve Orman Yangınları Sonrası Politika Önerileri. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.3 (1), 12-22.
- Doğaner, M.S. (2017). *Türkiye Kıyı Bölgeleri*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Doğru, A. Ö., Keskin, M., Koray, Ö., Iliev, N., Uluğtekin, N. N., Bektaş Balçık, F., Göksel, Ç., “Meteorolojik Verilerin Değerlendirilmesi ve Sunulması için Enterpolasyon Yöntemlerinin Karşılaştırılması.” TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, Antalya, Türkiye. (31.10.2011- 04.11.2011).
- Durmuş, E. ve Yiğit, A. (2014). *Türkiye ’nin Tarım Yöreleri ve Bölgeleri* (1.Baskı). Nobel Yayıncılık.
- Erkal, T. ve Ateş Ş. (2011). Doğal Tehlikelerin Değerlendirilmesine Bir Örnek: Taşova. *Coğrafi Bilimler Dergisi*.9(1), 61-77.
https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000118.

Erol, O. (2014). *Genel klimatoloji* (10. Baskı). Çantay Kitabevi.

Günaydın, A.R. (1975, 30, 10). Ev Sıkıntısı Had Safhaya Ulaştı. *Taşova Gazetesi*.

Gür, G. (2019). *Orta Karadeniz Bölümünde Şeker Pancarı Tarımının Coğrafi Özellikleri* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2019). Amasya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2019 yılı il brifingi. Amasya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü.

Kaçmaz, M. (2010). *Sapanca Gölü Havzası'nda Arazi Kullanımı ve Mekânsal Değişim*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Özçağlar, A. (2014). Coğrafyaya giriş (7.Baskı). Ümit Ofset Matbaacılık.

Özerman, T. (2009). Tekel Özelleştirmesinin Sonuçları. *Mülkiye Dergisi*. 33 (262), 293-311. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/262/655>

Öztürk, K. (2002). Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye'ye Olası Etkileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22 (1), 47-65.

Rehber, E. (2006). Tarımda Endüstrileşme ve Küreselleşme. *İktisat Dergisi*. 477, 20-25.

Şahin, A.U. (2020, 3 Ocak). Artan Nüfus İhtiyaçları ve Toprak Sorunlarına Alternatif Çözüm: Topraksız Tarım. Türk Tarım. <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/398/artan-nufus#:~:text=Topraksız%20tarım%3A%20bitkilerin%20gelişimi%20için,gelişmiş%20üretim%20tekniki%20olarak%20tanımlanabilir.> Erişim Tarihi: 03.04.2023.

Şahin, C. (1998). *Erbaa – Niksar Havzası ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojik Etüdü*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Şahin, S. (2010). *Geçmiş günümüz ve gelecekte nüfus gerçeği* (2.Baskı). Gazi Kitabevi.
- Şenol, E. (2018). Boraboy Gölü (Amasya) ve Çevresinin, Rekreasyon Amaçlı Kullanımından Kaynaklanan Başlıca Sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 39, 95-112. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.412503>.
- Taşova Kaymakamlığı. (1998). Cumhuriyetimizin 75.Yılında Taşova. Mis.
- T.C. Amasya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2019). Amasya ili 2018 yılı çevre durum raporu. Amasya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (2002). 1997 Köy envanteri. (2641). Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Tekel'in Özelleştirilmesi ve İşsizlik*, <https://www.tekgida.org.tr/tekelin-ozelleştirilmesi-ve-issizlik-54143/> (Erişim Tarihi: 25.04.2023/ 16.30)
- Topçu, P. (2012). *Tarım Arazilerinin Korunması ve Etkin Kullanılmasına Yönelik Politikalar*. [Uzmanlık tezi]. İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Tümertekin, E. ve Özgüç N. (2013). *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma* (13. Baskı). Çantay Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (t.y). Bük. Türkçe Güncel Sözlük İçinde. 28.02.2023 tarihinde erişildi, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk, Y.Z. (2014). *Türkiye'de Özelleştirme Uygulamalarının Analizi*. [Uzmanlık tezi]. Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genele Müdürlüğü.
- Yalçın, G.E. ve Kara, F.Ö. (2016). Kırsal Göç ve Tarımsal Üretime Etkileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20 (2), 154-158.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, Y. (2020). Amasya Şehri'nin İklim Yapısı ve Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 167-186.

Zeybek, H.İ. (1998). *Amasya Ovası ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

İNTERNET KAYNAKLARI

Taşova Gazetesi.

[https://archive.org/details/@tasova05tumarsiv?and%5B%5D=subject%3A"tasova05tumarsiv_tasovagazetesi-pdf"&sort=-date&page=4](https://archive.org/details/@tasova05tumarsiv?and%5B%5D=subject%3A) (Erişim Tarihi: 01.02.2021).

TÜİK [Veri Tabanları]. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Mahalle Nüfusları. <https://www.nufusu.com> (Erişim Tarihi: 15.05.2022)

HGM Küre. <https://kure.harita.gov.tr> (Erişim Tarihi: 13.05.2022)

EKLER

Ek- 1: Görüşme Soruları

TEZ GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben Ülkünur KÖKSAL Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Coğrafya Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. “1970’lerden Günümüze Tarımsal Değişim ve Sosyo-Ekonomik Sonuçları; Taşova (Amasya) Örneği” adlı bir tez çalışması yapıyorum. Bu araştırmanın Taşova’nın tarımsal değişiminin incelenmesi ve değişimlerin sonuçlarının neler olduğunun görülmesi açısından etkili olacağını düşünüyorum. Bu araştırma kapsamında 1970’lerden günümüze kadar tarımla uğraşmış ve tarımsal faaliyetler hakkında bilgi sahibi olan kişilerle görüşmeler yapmaktayım. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bilimsel araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Görüşmenin yaklaşık olarak 20-25 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsiniz görüşmeyi sesli olarak kaydetmek istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutup çalışmama aktarabilirim.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sormak istediğiniz bir soru varsa görüşmeye başlamadan önce sorabilirsiniz. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

KÖY:

KATILIMCININ

ADI SOYADI:

YAŞI VE MEDENİ DURUMU:

SORU 1	Kaç senedir tarımla uğraşmaktasınız?
CEVAP	
SORU 2	Son dönemlerde yetiştirdiğiniz tarım ürünleri nelerdir?
CEVAP	
SORU 3	Özellikle 1970-80-90 dönemlerinde yetiştirdiğiniz tarım ürünleri nelerdir?
CEVAP	
SORU 4	Ektiğiniz arazi büyüklüğü yıllar içerisinde değişti mi? 1970'lerde ne kadarlık bir araziyi ekiyordunuz günümüzde ne kadar büyüklükte bir araziyi ekiyorsunuz?
CEVAP	
SORU 5	Yetiştirdiğiniz tarım ürünlerinde yıllar içinde değişiklik yaşandı mı yaşandıysa sebepleri ve en çok etki eden faktörler nelerdir (göçler, eğitim, tarımsal üretimde yaşanan gelişmeler; traktör, makine kullanımı, gübreleme, sulama gibi)?
CEVAP	
SORU 6	Tarımsal üretimdeki değişimler mi göçü etkiledi yoksa köylerden yapılan göçler mi tarımsal üretimi etkiledi?
CEVAP	
SORU 7	Yaşanan değişim sonucunda ekeceğiniz yeni tarım ürünlerini hangi şartlara göre belirlediniz?
CEVAP	
SORU 8	Önceki dönemlerde yetiştirdiğiniz ürünlerle şimdi yetiştirdiğiniz ürünleri karşılaştırdığınızda hangi ürünler daha fazla emek ve zaman gerektiriyor?
CEVAP	
SORU 9	Tarımsal üretim yaparken aile fertlerinizden yardım alır mıydınız hangi konularda size yardım ederlerdi?
CEVAP	

SORU 10	Geçmişten günümüze tarımsal üretimdeki değişimler ev düzeninizi (işlevsel bölümleri; sofa antre tütün dizme ve denkleme işlemi, tahıl tarımı için ambar, tarım aletleri koymak için bölüm) ve hayat şartlarınızı nasıl etkiledi?
CEVAP	
SORU 11	Geçmişte yetiştirdiğiniz tarım ürünlerinin ticaretini nasıl yapmaktaydınız şu anda nasıl yapmaktasınız?
CEVAP	
SORU 12	Ekonomik olarak elde ettiğiniz gelir geçmişte mi günümüzde mi daha fazla sebepleri nelerdir?
CEVAP	
SORU 13	Devlet destekleri ve tarımsal üretimi destekleyen kurum ve kuruluşlardan faydalaniyor musunuz? Bunlar hangileridir? Geçmişle günümüz karşılaştırıldığında devlet destekleri arasındaki farkı değerlendirir misiniz?
CEVAP	
SORU 14	Taşova'nın ekonomik durumu hakkında ne düşünüyorsunuz gelir genellikle nerden elde ediliyor?
CEVAP	
SORU 15	Tarımın değerini geçmişe ve günümüze göre değerlendirir misiniz?
CEVAP	

Ek- 2: Fotoğraflar**Fotoğraf 1: Siyah Haşhaş Tarlası****Fotoğraf 2: Sarı Haşhaş Tarlaları**

Fotoğraf 3: Sera Tarımı

Fotoğraf 4: Gemibükü Köyü Mısır Tarlaları

Fotoğraf 5: Mülkbükü Köyü Çeltik Tarlaları

Fotoğraf 6: Kozluca Köyü Buğday Tarlaları

Fotoğraf 7: Borabay Köyü Ayçiçeği Tarlası

Fotoğraf 8: Mülkbükü Köyü Sebze Hali ve Kantarı

Fotoğraf 9: Onarılan Eski Bir Ambar

Fotoğraf 10: Eski Tarım Aletlerinden Düven

Fotoğraf 11: Eski Tarım Aletleri

Fotoğraf 12: Eski Tarım Aletlerinden Tırmık

Fotoğraf 13: Görüşme Yapılan Katılımcılardan Bazıları